

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav českých dějin

Bakalářská práce

Jaroslava Veselá

Barrandovské Terasy jako místo paměti

Barrandov Terraces as a place of memory

Praha 2017

Vedoucí práce: Mgr. Kamil Činátl, Ph.D.

Poděkování:

Ráda bych poděkovala Mgr. Kamilu Činátlovi, Ph.D. za vedení mé bakalářské práce, za množství cenných rad a námětů a také za ochotu a trpělivost, se kterými se mi po celou dobu zpracovávání bakalářské práce věnoval. Chtěla bych poděkovat také Mgr. Marcele Starcové, Ph.D. za cenné připomínky a podněty.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a pouze pomocí níže citovaných pramenů, literatury a ostatních odborných zdrojů.

V Praze, dne 30. května 2017

.....
Jaroslava Veselá

Klíčová slova (česky)

Barrandovské Terasy, místo paměti, výletní restaurace, kolektivní paměť, regionální dějiny, pražské elitní podniky

Klíčová slova (anglicky):

Barrandov Teraces, place of memory, trip restaurant, collective memory, local history, Prague elite bar

Abstrakt (česky)

Tato bakalářská práce se zaměřuje na zobrazení multifunkčního areálu Barrandovských Teras jako místa paměti a pomocí analýzy prostředků veřejné kultury – článků, dokumentů, fotografií a vzpomínek směřuje k poznatkům, jakou měrou informace o jejich existenci a fungování ve společnosti rezonovaly. Prostřednictvím reflektování metodologie historiků zabývajících se o obor studia konceptu kolektivní paměti a míst paměti práce zprostředkovává problematiku aktuální prezentace areálu Teras na Barrandově a její ozvuky ve veřejném prostoru.

Abstract (in English):

This bachelor's work is focused on presentation of the Barrandov Terraces multifunctional areal as a place of memory. Using the analysis of cultural media resources – newspaper articles, documents, photographs and memories, it shows in which way is the knowledge of the Barrandov Terraces represented in the society. Through the methodology of memory studies of eminent historians this work illustrates the actual perception of Barrandov Terraces in a popular opinion.

Obsah

1	Úvod.....	8
2	Barrandovské Terasy jako místo paměti.....	11
2.1	Paměťová studia a koncept „míst paměti“	11
2.1.1	Koncepce kolektivní paměti	11
2.2	Paměť a dějiny	16
2.3	Místa paměti.....	18
2.3.1	Místa paměti na pomezí historie a paměti	18
2.3.2	Místa paměti jako bašty vzpomínání	20
3	Výletní restaurace a pražské kavárny na přelomu 19. a 20. století.....	22
3.1	Výletní restaurace.....	22
3.1.1	Výletní cíle.....	23
3.2	Pražské restaurace a kavárny	24
3.2.1	Kavárny za První republiky	24
4	Barrandovské Terasy za První republiky.....	28
4.1	Kavárna a restaurace Barrandovské Terasy	28
4.1.1	Výletní restaurace na okraji Prahy.....	28
4.1.2	Realizace projektu.....	29
4.1.3	Otevření veřejnosti.....	32
4.1.4	Provoz restaurace a kavárny	33
4.2	Barrandovský plavecký stadion	34
4.2.1	Sportovní využití plaveckého stadionu.....	37
4.2.2	Finanční náročnost stavby	39
4.3	Barrandovský sportovní areál	40
4.4	Trilobit bar	41
5	Restaurační podniky během druhé světové války a po roce 1945	44
5.1	Terasy na Barrandově za Protektorátu Čechy a Morava.....	44
5.1.1	Proměna návštěvníků.....	45
5.1.2	Nacistická protiletecká pevnost	49
5.2	Doba poválečná a komunistická éra.....	51
5.2.1	Barrandovská restaurace po 2. světové válce	52
5.2.2	Barrandovské Terasy jako symbol kolaborace	53
2.4.1	Barrandovské Terasy kulturní památkou.....	58
2.5	Sametová revoluce a současný stav	59
2.5.1	Návrat v restituci	59
2.5.1.1	Palác Lucerna	59
2.5.1.2	Barrandovské Terasy.....	60

2.5.2	Projekty obnovy.....	62
2.6	Barrandovské terasy v kontextu historických fotografií, turistických průvodců a fenoménu URBEX.....	66
2.6.1	Turistické průvodce	66
5.2.3	Turistické průvodce 30. let	67
5.2.4	Socialistické a soudobé průvodce Prahou.....	68
2.6.2	Historické fotografie a pohlednice	71
2.6.3.	URBEX.....	74
6	Závěr	77
7	Zdroje.....	81
7.1	Literatura	81
7.2	Prameny, webové stránky a odborné zdroje	83
7.2.1	Denní tisk.....	83
7.2.2	Webové stránky	83
7.2.3	Fotografie.....	85

1 Úvod

Na počátku historie Barrandovských Teras stála zahraniční cesta významného stavebního podnikatele Václava Maria Havla do USA. Během této cesty jej v San Franciscu zaujal restaurační pavilon jménem Cliff House umístěný na skále nad Tichým oceánem. Václav Maria Havel nafotil celou řadu snímků a ty poté v Praze předložil architektovi Maxovi Urbanovi s myšlenkou vybudovat podobnou stavbu i v Čechách. Architekt Urban se sice nechal inspirovat americkým Cliff Housem, ale projekt podstatně rozšířil, přepracoval a obohatil jej dalšími prvky funkcionalizmu. Cílem projekt inženýra Havla bylo vystavět v zahradním městě Barrandov restauraci, která by fungovala jako přitažlivé společenské středisko.

Areál Barrandovských Teras byl slavnostně zprovozněn 4. října 1929 a otevření se zúčastnilo okolo 50 000 návštěvníků. Celé výletní zařízení Barrandovských Teras výraznou měrou překračovalo současný dobový rozměr - projekt představoval restaurační komplex s provozem po celý rok, pod skálou vznikla 1 z nejmodernějších plováren v Evropě se skokanskou věží, na skalním ostrohu prosklená kavárna, propojená s koupalištěm úzkými schody ve skalách. V místech dnešní Strakonické ulice bylo umístěno 10 tenisových kurtů, písečná pláž a volejbalové hřiště. Barrandovské Terasy se ve 30. letech 20. století staly jedním z klíčových pražských podniků, kde se scházely společenské elity a osobnosti české kultury z nedalekých, nově postavených Filmových ateliérů.

Nacistický režim ovšem znamenal konec prvorepublikového provozu a Terasy se staly nacistickou protiletdeckou pevností. Za nacistické okupace areál nadále fungoval, ale změnila se kvalita návštěvníků, jednalo se takřka výhradně o německou armádu a české milenky okupačních vojáků. Zároveň pro svou polohu na skále nad Vltavou strategickým místem pro pozorování a umístění protiletdecké obrany v případě spojeneckých náletů na Prahu. Místo rekreačního a zábavního střediska se stal Barrandov nacistickou vojenskou pevností.

Po válce se pokoušel prezident Beneš majetek rodiny Havlů znárodnit, ale neúspěšně, a tak zůstal areál takový, jak jej opustili nacističtí okupanti v roce 1945. Byly nutné investice pro naléhavé opravy. V roce 1952 byla výletní restaurace s okolím znárodněna komunistickou vládou, stejně jako mnoho jiných staveb a areálů. Prezident Antonín Zápotocký nicméně rozpoznal význam a světovou jedinečnost této architektury, a z toho důvodu navrhl, aby Barrandovské Terasy fungovaly jako „rekreační centrum pro pracující

lid.“ Obyčejné návštěvníky zde však postupně vystřídali přední komunističtí pohlaváři a sovětské delegace. Tato změna byla způsobena i v důsledku postupného rozšiřování blízko situovaných Barrandovských filmových ateliérů v letech 1948 až 1989, a Terasy Barrandov se tak staly luxusním podnikem pro cizince. V roce 1955 byl však plavecký stadion nutně uzavřít, když se nad ním uvolnila část skalního masívu. Totéž poté v roce 1982 čekalo i oblíbený Trilobit bar, pravděpodobně v souvislosti s výstavbou nového mostu Antonína Zápotockého. V roce 1988 byl areál restaurace, včetně bazénu se skokanskou věží prohlášen za kulturní památku. Po Sametové revoluci bylo výletní středisko vráceno rodině Havlů, postupnému úpadku však nic nezabránilo, budova restaurace je nyní v dezolátním stavu, dřevěný altán Trilobit baru roku 2001 vyhořel do základů. V současné době se plánuje rozsáhlá rekonstrukce restaurace a dostavba hotelů.

Proč se však tento výletní komplex, tak oblíbený ve 30. letech a vlastně i v letech těsně poválečných, postupně propadal na nejnižší příčky návštěvnosti v pozdějších letech komunistické éry? Bylo to snad způsobeno jeho dostupností a polohou, která byla v době vzniku vyzdvihována jako oáza klidu a zeleně podle sloganu „za Prahou a přece v Praze?“ Nebo se již proměnila koncepce trávení volného času a lidé spíše než aby jezdili na okraj Prahy do areálu postaveného soukromým podnikatelem, vyhledávali podniky ihned dostupné v centru?

Barrandovské Terasy jsou místem s pamětí i historií. Je to lokalita, která uchovává vzpomínky na velkou část dějin 20. století. Nejedná se o prostor, který by odkazoval na určitý milník české historie, například památník na Žižkově, není to místo velké středověké či novověké bitvy, jako je Křesčák nebo Slavkov. Ano, s těmito příklady míst paměti se shoduje v tom, že i zde se setkávalo velké množství lidí za účelem pobavení či odpočinku. Je to místo příběhů tisíců návštěvníků, kteří si Terasy oblíbili a rádi se sem vraceli, povídali si o tom s přáteli a reprodukovali existenci barrandovské restaurace do dalších okruhů společnosti. Informace o nich se tak dostávala do povědomí zejména pražské, ale v celkovém kontextu i československé společnosti, a stala se tak součástí společného či kolektivního vědomí.

Pojem *kolektivní paměť* se poprvé objevuje ve 2. polovině 19. století v souvislosti s teorií významného francouzského sociologa Emila Durkheima, podle níž se na dějinném vývoji mnohem výrazněji podílí početnější společnost než činnost jedince. Jeho žáci, sociologové Maurice Halbwachs a Aby Warburg tento koncept rozpracovali a na základě jejich úvah vzniklo tvrzení, že samotné společenství má vliv i na formování a strukturalizaci

paměti jedince, který do společnosti náleží. Že se paměť formuje ve vztahu ke skupině, ve které žijeme. Poté upadala myšlenka kolektivní paměti do zapomnění a postupně se o tento koncept paměti začali historikové zajímat až po polovině 20. století díky francouzskému historikovi a nakladateli, Pierru Norovi a jeho dílu *Les Lieux de mémoire*. Na jeho studia navázal významný německý egyptolog a religionista Jan Assmann se svým konceptem dělení paměti na: paměť mimetickou, paměť věcí, paměť komunikační a paměť kulturní v díle *Kultura a paměť*.

2 Barrandovské Terasy jako místo paměti

2.1 Paměťová studia a koncept „míst paměti“

Jako místa paměti můžeme označit takové prostory, které v sobě uchovávají přetrvávající existenci určitého množství vzpomínek a paměťových stop. Jsou to místa, kde se formuje paměť v konkrétním okamžiku historie. Jakmile však tyto vzpomínky začnou mizet, paměťová místa ztrácejí svou symboliku, svého ducha a stávají se jen součástí historických reálií. Místa paměti tedy vznikají spolupůsobením paměti a historie, které spolu vzájemně kooperují a podmiňují se. Místem paměti může být určitá architektonická lokalita (jako je tomu v případě Barrandovských Teras), muzeum, archiv nebo třeba jen jeho část, celkově tedy místo, které získává jakýsi symbolický význam, ať už z hlediska plynoucí doby nebo významnosti pro společnost. Restauranční komplex na Barrandově je právě takovým prostorem, protkaným příběhy mnoha lidí, návštěvníků, zaměstnanců, které se zde každého dne propojovaly. Tyto příběhy, vzpomínky a zážitky dotvářejí dějinný příběh a vkládají tomuto funkcionalistickému objektu návštěvnícký ruch.

2.1.1 Koncepce kolektivní paměti

O teorii paměťových studií se nejvíce zasloužil francouzský historik Pierre Nora se svým projektem *Les Lieux de mémoire*, kterým navazoval na diskuze o roli kolektivní paměti a její vliv na utvářené vědomí společnosti. Původní teorie oboru bádání o konceptu kolektivní paměti se však rodí již na počátku 20. století a svými kořeny sahají i do století předminulého. Teorie kolektivní paměti se začala formovat na základě myšlenkového pojetí francouzského sociologa Emila Durkheima.

2.1.1.1 Emil Durkheim

Emil Durkheim působil jako profesor na pařížské Sorbonně, kde kromě jiného založil nový svěbytný směr sociologického bádání. Zde také rozpracoval své pojetí závislosti chování jedince na kolektivu, kladl totiž důraz nikoliv na jedince, ale na společnost. Durkheim tvrdí, že role jedné osoby není v dějinách srovnatelná s postavením společnosti, která má oproti jedinci větší vliv na průběh událostí. Podle něj není člověk racionálně kalkulující individuum, ale je naopak v rozhodování a myšlení ovlivněn společností, ve které žije. Z této téze vycházejí Durkheimovi žáci a následovníci ve svých tvrzeních, že i paměť

jednotlivce je do značné míry formována společností. Lidé si pamatují ve slovech, nejsou vzpomínky, kterým by neodpovídala slova a nejsou slova, kterým by neodpovídaly vzpomínky. Členění a struktura naší paměti je tedy závislé na společnosti, ve které žijeme, protože ji dělíme podle důležitých mezníků, které jsou nějakým způsobem významné pro celou společnost.

2.1.1.2 Maurice Halbwachs

Jako první se konceptem kolektivní paměti zabýval Durkheimův žák, francouzský historik Maurice Halbwachs, který se kromě díla *Kolektivní paměť* proslavil i jako autor topografie legendárních míst ve Svaté zemi.¹ Maurice Halbwachs rozpracovává pojetí procesu formování paměti ve vztahu ke skupině, ve které jedinci žijí. Nově přináší myšlenku *sociálního rámce paměti*, který vysvětluje na příkladu jazyka. Jazyk, který na struktuře participuje, je závislý na určité kolektivní shodě o významu jednotlivých slov. Pokud by tato shoda nenastala, paměť by nemohla jak fungovat. Nejde tedy o to, že by si skupina pamatovala za nás, ale skupina pouze určuje, jak a co si budeme pamatovat.

Konceptem kolektivní paměti se zabýval již Maurice Halbwachs ve svém díle *Kolektivní paměť a Legendární topografie evangelií ve Svaté zemi*, která pojednává i o konceptu míst paměti. Maurice Halbwachs ve své teorii klade důraz na společenskou podmíněnost paměti a tu interpretuje jako společenský fenomén. „*Paměť v člověku narůstá teprve v průběhu jeho socializace.*“² Podle Halbwachse tak paměť propojuje klasický fyziologický proces ukládání stop a podnětů v paměti s procesem interakce a komunikace mezi jedinci skupiny. Stejně tak, jak se proměňuje a formuje paměť, má kultura společnosti vliv i na vznik vzpomínek, i když jsou ryze osobní. Společnost sama svou „kolektivní paměť“ nemá, významný vliv má nicméně na vytváření osobní paměti svých příslušníků.

2.1.1.3 Pierre Nora a místa paměti

Ještě před 2. světovou válkou upadá věda o kolektivní paměti do zapomnění a jedním z historiků, kteří se zasloužili o její znovuprobuzení, je osobnost francouzského historika

¹ HALBWACHS, M. *Legendární topografie evangelií ve Svaté zemi*. Antologie francouzských společenských věd: Cahiers du CEFRES n° 10, 1996.

² ASSMANN, J. *Kultura a paměť*. Praha 2001, s. 36

Pierra Nory. Stejně jako jeho předchůdci i Nora souhlasil s tím, že paměť jednotlivých osob je ovlivněna společností a lidé si pamatují si ve vztahu ke své vlastní společnosti a kultuře.

Koncept kolektivní paměti oprášil Pierre Nora mimo jiné i svým dílem *Les Lieux de mémoire* – „Místa paměti.“ Jimi se rozumí „*jakákoli významová jednotka materiálního či nemateriálního rázu, z níž vůle lidí nebo působení času učinily symbolický prvek dědictví paměti určité komunity.*“³

Pierre Nora rozlišuje tyto paměťové instituce na místa přenosná, místa topografická (jejichž oblíbenost je závislá na umístění), místa monumentálních památníků (u nichž je klíčová jejich pouhá existence a nikoliv prostor, kde se nacházejí, a místa architektonická. Mezi místa paměti mohou patřit symboly oslavující vítězství, anebo naopak lokality naplněné atmosférou klidu jako jsou chrámy, svatyně, hřbitovy nebo třeba poutní kapličky. Pierre Nora zde jako příklad zmiňuje chrám Sacre Coeur v Paříži, každoroční lidovou pouť do Lourdes nebo hřbitov Colombey.⁴ V českém prostředí by se takových míst a tradic dalo najít mnoho, ať už by se jednalo o lokality církevní nebo světské či lidové – památník na Vítkově, Václavské náměstí se sochou českého světce, vyšehradský hřbitov, hora Říp, Svátá Hora u Příbrami nebo masopustní průvody na Hlinecku. Pokud bychom chtěli uvážit, do jaké Norovy skupiny by se řadily Barrandovské Terasy, stály by pravděpodobně někde uprostřed. Nekonají se zde pietní akce a oslavy výročí významných událostí české a československé historie, ale stejně se nejedná o pozapomenutý hřbitov nebo poutní místo. Terasy v dějinách prosluly jako společenské středisko setkávání Pražanů ne kvůli pocitu nostalgie z časů dávno minulých, ale z důvodu pobavení a odpočinku.

2.1.1.4 Jan Assmann a kulturní paměť

V současné době se tomuto oboru v souvislosti s provázaností Norova projektu míst paměti a specifických charakteru společnosti a její kultury věnuje německý egyptolog Jan Assmann zejména ve svém knize *Kultura a paměť*. Každá kultura vytváří podle Jana Assmanna tzv. „*konektivní strukturu,*“⁵ jejímž působením vznikají spojení a vztahy v prostoru času i společnosti. Tato *konektivní struktura* utváří určitou platformu sdílených podnětů, zkušeností nebo jednání, díky kterým se jedinec v kolektivu lépe orientuje.

³ FRANCOIS, É. *Místa paměti. Les Lieux de mémoire. Erinnerungsorte.* In Český časopis historický, 107/2009, č. 5. Praha 2009, s. 559

⁴ NORA, P. *Mezi pamětí a historií - Problematika míst.* In: Politika paměti. Antologie francouzských společenských věd. Praha 1998, s. 27

⁵ ASSMANN, J. *Kultura a paměť.* Praha 2001, s. 20

Pokud bychom chtěli dát do souvislostí konektivní strukturu a paměť, fungují vlastně stejně – obě propojují včerešek s dneškem, utváří vzpomínky a ty podržuje přítomné a dostupné. Aby zde však existovala co největší možnost důsledného zapamatování, klíčovým momentem je princip opakování. Tak dochází k systematizaci a utváří se různé vzorce a skupiny vzpomínek a podnětů. A tento aspekt opakování je dodržován tím více, čím více se provádění rituálů drží stanoveného principu. Čím častěji kupříkladu tedy hosté Barrandovské Terasy navštěvovali, tím více si dokázali zapamatovat zažité podněty a mohli tak mnohem hlouběji reflektovat podobu restauračního provozu. A pomocí těchto vzpomínek může právě v dnešní době docházet ke zpřítomnění a znovuoživení ducha doby 30. let minulého století.

Současně jakmile do procesu začnou vnikat individuální motivy a konkrétní provedení, dochází k interpretaci tradice a zpřítomnění určité vzpomínky. Pokud ale z těchto rituálů vyprchá vědomí, proč to vlastně děláme, stává se z tradic společnosti jen rutinní záležitost, kterou opakujeme třeba proto, že se to dělat má.

Každá společnost si během svého vývoje ve společnosti vytváří vlastní způsob sebezobrazení, formuje prvky své identity a usiluje o to, aby tento obraz zůstal zachován i v dalších generacích. Právě tehdy vzniká „*kulturní* (nebo také *kolektivní*) *paměť*“,“⁶ jenž slouží k uchovávání tradic a komunikačních principů. *Kulturní paměť* vlastně ve vztahu ke společenské komunikaci funguje stejně jako individuální paměť ve vztahu k vědomí. U každého jedince funguje paměť jako proces zaznamenávání a uspořádání podnětů, jejich udržení a zpřístupňování ale není otázkou vnitřní kapacity mozku, naopak je ovlivňováno prostředím společnosti a kultury, ve které osoba žije.

Kulturní paměť si také pokládá otázku ve smyslu: Co si máme pamatovat a co nesmí být zapomenuto? Každé národní společenství, které se vědomě odlišuje od národů ostatních, si právě pro stabilizaci svého postavení formuje určitý komplex informací a tradic, které nesmějí být zapomenuty a o které se společnost opírá. Kulturní paměť tak vlastně určuje identitu skupiny a podmiňuje její sebepochopení. Tento proces uchovávání klíčových vzpomínek do značné míry spočívá na vztahu každé společenské skupiny k vlastní minulosti. Minulost jako taková vzniká vlastně tím, že se k ní lidé vztahují. Aby však došlo k tomuto propojení, musí být minulost natolik odlišná od současnosti, aby bylo možné poznat předcházející stádium vývoje. Pokud si lidé uvědomí, že dnešní věk je určitým způsobem

⁶ ASSMANN, J. *Kultura a paměť*. Praha 2001, s. 23

rozdílný než věk minulý, začnou se na minulost obracet, zpřístupňovat si ji a rekonstruovat si její obraz si její obraz v současnosti.

Tento postup zpřítomňování minulosti by nicméně nebylo možné realizovat, kdyby ve skupině neexistoval jakýsi aspekt kontinuity, tradice, která překonává i zlomové okamžiky a propojuje události a příběhy dávno minulé a dneškem. Právě v souvislosti s návazností potřebnou pro formování paměťových stop, rozlišuje Jan Assmann paměť na 4 roviny, kde *paměť kulturní* představuje pouze jednu z dimenzí lidské paměti. Kromě ní je nutné zmínit *paměť mimetickou*, *paměť věcí* a *paměť komunikativní*.

Paměť *mimetická* působí ve vztahu k jednání, které se učíme napodobováním. Mnohem častěji se však místo používání návodů, příruček či kuchařek spoléháme spíše na přímé sledování chování jiných. Chováme se tedy podle určitého modelu, protože jsme tento vzorec již někde viděli a zapamatovali si ho.

Paměť věcí je založena na skutečnosti, že většina věcí, které nás obklopují, v sobě uchovává jednak časovou rovinu, pomocí níž předměty upomínají na dobu minulou, a jednak jsou do nich člověkem vkládány určité představy o jejich funkčnosti a estetičnosti, a člověk si tak na základě těchto činností utváří jakýsi vlastní obraz sebe samého.

Paměť komunikativní je předávána prostřednictvím řeči a podtrhuje tak fakt, že se schopnost vyjadřování a komunikace formuje prostřednictvím dostatečných kontaktů s prostředím a společenskou interakcí s ostatními jedinci. Pokud nebude tento projev komunikace zachycen, dojde k jeho ztrátě. Když například vyslovíme nějakou filmovou hlášku, hned to v nás evokuje představu a vyvolá vzpomínku na určitou scénu. Pokud věci získají symbolický význam, přecházejí do *kulturní paměti*.

Kulturní paměť vytváří prostor, do kterého plynule přecházejí ostatní druhy dimenze lidské paměti. Aby byl však tento proces možný, musí všechny druhy paměti přečkat dobu *plynoucí proluky* (podle Jana Assmanna také *floating gap*⁷), tedy období, kdy součásti paměti mimetické, paměti věcí a paměti komunikativní musí být různým způsobem zachyceny prostředky kulturních médií jako obrazy nebo písemné prameny, aby bylo možné je do budoucna uchovat. Když poté určité ustálené modely chování získají postavení rituálů i smysluplnost, dojde k překroku z mimetické paměti do kulturní, kdy představují specifickou formu tradování a zpřístupnění kulturního smyslu. Totéž platí i pro věci, které poukazují nejen na svůj účel, ale i význam: symboly, obrazy, ikony, pomníky, sochy,

⁷ ASSMANN, J. *Kultura a paměť*. Praha 2001, s. 46

pamětní desky překračují horizont časové roviny a navozují tak až pocit věčnosti a někdy i nostalgie.

Paměť a její segmenty se uchovávají pouze prostřednictvím komunikace, a pokud se toto pouto přeruší, lidé zapomínají. Pokud lidé na něco společně vzpomínají a vědomě si tyto vzpomínky zprostředkovávají, stanou se tyto stopy součástí identity dané seskupení. Dochází tak ke zpřítomnění určité skutečnosti, k propojení obrazu a pojmu a zpodobnění ve formě události, tradice nebo rituálu. Z těchto pojmů a zkušeností vznikají v paměti tzv. *figury vzpomínání*,⁸ které jsou vymezeny konkrétním vztahem k času a prostoru, vztahem k určité skupině nebo s rekonstruktivitou jako svébytným postupem.

Každý národ, každá kultura se při procesu utváření své identity snaží vytvořit určité okamžiky a prostory, ke kterým se může při vzpomínání vztahovat a na kterých má možnost ukazovat svůj obraz, svou odlišnost a velikost. Kulturní paměť je zároveň spjata se svými nositeli. Příslušníci určitého seskupení se vůči ní vymezují v tom smyslu, že jakmile ten jaký způsob sebe prezentace přijmou, dosvědčují tím svou sounáležitost. Figury vzpomínání tedy charakterizují jak vztah jedince ke skupině, tak všeobecný postoj samotné skupiny, její vlastnosti, charakter i slabiny, které se projevují zejména tím, že se společnost snaží zamaskovat svůj přirozený vývoj a uvnitř se tváří jako cosi neměnného, stabilního, zatímco navenek se prezentuje jako odlišná společenská struktura, i když je vnitřní proměna od minulosti k současnosti očividná. Minulost se totiž v paměti neuchovává jako taková, ale je soustavně restrukturalizována chováním svých členů.

2.2 Paměť a dějiny

Podle teorie Maurice Halbwachse jdou dějiny či historie v opačném směru než kulturní paměť. Zatímco kulturní paměť zpřítomňuje v současnosti události a obyčeje z minulosti, historie většinou vnímá jen ty pasáže, které se do celkového běhu dějin výrazněji zapsaly. Kulturní paměť představuje neomezené množství menších dějinných epizod prolnutých vzpomínkami a obrazy jednotlivých skupin, univerzální jednotné dějiny naproti tomu pracují povětšinou s historickými fakty bez vztahu k identitě a vzpomínání, které jen ukotvuje v prostoru a čase. V souvislosti s tím Halbwachs tvrdí, že historii nepovažuje za typ paměti, protože univerzální paměť neexistuje. Paměť je vždy fenomén specifický, ovlivněn charakterem té které společnosti.

⁸ ASSMANN, J. *Kultura a paměť*. Praha 2001, s. 38

Další rozdíl tkví v tom, že paměť kulturní se snaží překonávat přechody mezi jednotlivými vývojovými etapami a zachovat určitou kontinuitu, zatímco historie se právě na tyto zlomové okamžiky specializuje a vnímá rozdíly doby staré a nové. Pro příklad stačí zmínit přechod společnosti ze středověku do novověku. Nejednalo se o jeden jediný okamžik, ale pozvolný proces. Historie by nás poučila o rozdílnosti obou epoch, kulturní paměť na druhé straně vnímá podobnosti a návaznosti, dívá se na společnost zevnitř a vytváří takový obraz minulosti, aby byly patrné všechny formy vývoje a jejich měnící se charakter. Historie má sklon vše generalizovat, chovat se nestranně a objektivně a eliminovat individuální vztah ke skupině, vlastní identitu a specifickou, protože pro ni jsou téměř všechny skutečnosti stejně významné. Na jedné straně historie podává ucelený obraz světa od minulosti k dnešku, na straně druhé stojí koncept mikrohistorie nebo dějin každodennosti, kdy se určité fixní body v minulosti strukturují do symbolických figur, na které se zachytává množství vzpomínek. Často mívají náboženský nebo symbolický význam a při zpřítomňování se tak projevují jako určité prováděné rituály nebo oslavy svátků, jejichž realizace je ovlivňována právě specifickou identitou. Z toho samozřejmě ale nevyplývá, že by se historiografie zaměřovala jen na příběhy velkých dějin, naopak, i ona nám přináší množství specifických prací zkoumajících například dějiny jedné vsi nebo jedné všední události. Kromě díla historika Carla Ginzburga⁹ lze v českém prostředí zmínit práce Theodora Antla, Josefa Pekaře, Jaroslava Čechury¹⁰ nebo Zdenka Smetánky.¹¹

Vztah mezi dějinami a pamětí je také možné vysvětlovat skutečností, kdy paměť předává svou roli historii. Děje se tak tehdy, kdy ve skupině už nikdo nevzpomíná na společnou a předávanou minulost. Končí tak funkčnost kolektivní paměti, jedinci přestávají „obývat“¹² svou paměť a na její místo nastupují dějiny.

Podle tvrzení historiků a sociologů tohoto oboru bádání (Emil Durkheim, Maurice Halbwachs, Pierre Nora), funguje paměť jako určitý předpoklad trvání, přičemž převádí věci z minulosti a zpřístupňuje je, pospojuje okamžiky, vzpomínky, paměťové stopy a vytváří jejich spojení s přítomností, reprodukuje je a určitým způsobem systematizuje. A tehdy, pokud se vzpomínky vážou k určitému místu, může tato lokalita získat status místa paměti.

Jako médium kulturní paměti mohou posloužit celé krajiny či místa vnímaná z hlediska osamocené prvku, ať už se jedná o kostel, sochu, památník či hřbitov. Každá

⁹ GINZBURG, C. *Sýr a červy*. Praha 2005

¹⁰ ČECHURA, J. *Broumovská rebelie*. Praha 1997

¹¹ SMETÁNKA, Z. *Legenda o Ostojevi*. Praga 2010

¹² NORA, P. *Mezi pamětí a historií - Problematika míst*. In: *Politika paměti*. Antologie francouzských společenských věd. Praha 1998, s. 8

epocha i skupina si svébytným způsobem lokalizuje své specifické vzpomínky a zasvěcuje jim různorodá místa.

2.3 Místa paměti

Místa paměti vznikají z těch důvodů, že je jim buď skupinou osob, nebo časovou rovinou přisouzen určitý důležitý a symbolický význam a je naším přáním zachovat tuto tradici i pro další generace. Protože právě tato místa, tyto vzpomínky, obrazy, příběhy zakotvené ve vědomí předků i současníků, právě ty paměť přenáší, reprodukuje a uchovává pro budoucí časy. Jakmile se však existence vzpomínek z paměti ztratí, tak se prostor, tradice nebo věc stává pouhými historickými objekty, které dotvářejí dějinný příběh. Aby mohla paměť správně fungovat, musí pořád existovat určitá skupina, která své tradice a rituály, veškeré podněty a vzpomínky (obecné, symbolické nebo nejasné) uchovává, a i přestože se některé vzpomínky ztratí nebo přetvoří, pořád v povědomí společnosti zůstávají a utváří tak pouto spojující prožívanou minulost s přítomností.

Podle Pierra Nory by však místa paměti nevznikala, pokud by tato paměťová linka předávaných vzpomínek nadále přetrvávala. Pokud se tedy určité místo, obraz nebo tradice z paměti ztratí, nastupuje role historie, která minulost určitým nedokonalým způsobem zobrazuje a zprostředkovává. Už to není ta originální vzpomínka na příběh nebo situaci, ale vzniká pouze reprodukováný odraz minulosti. Jan Assmann dodává, že „místa paměti jsou především zbytky,¹³ jedná se tedy o objekty či prvky krajiny, které jsou podle mínění společnosti hodny zachování, když už se stopy vzpomínání na ně vytrácí.

2.3.1 Místa paměti na pomezí historie a paměti

Místa paměti se tedy formují na hranici mezi pamětí a historií. Zatímco paměť funguje jako jakási spojující čára mezi událostmi prožívanými v minulosti a povědomostí o nich v minulosti a zaměřuje se na konkrétní situace, příběhy nebo lokality, ve kterých se uchovává vědomí společnosti. Naproti tomu historie se většinou zajímá spíše o dějinný vývoj, tzv. „velké dějiny“ a klíčová data, cokoliv, co je nějakým způsobem ukotveno v čase. Historie tedy zprostředkovává obraz doby dávno minulé tím, že se při líčení historických reálií obrací právě na ty instituce, které se postupně pro uchování paměti vyvinuly – muzea,

¹³ ASSMANN, J. *Kultura a paměť*. Praha 2001, s. 113

archivy, knihovny, památníky, hřbitovy. Nejedná se pouze o budovy a objekty, ale i o přetrvávající tradice, oslavy a výročí.

Historie, potažmo historiografie nám předkládá historické syntézy a díla popisující významné historické okamžiky hodné zaznamenání. Ale i tyto historické práce bývaly často závislé na vzpomínkách současníků autora. Stačí vzpomenout na známou Kosmovou *Kroniku* českou, kde se autor přiznává, že čerpal při psaní z vyprávění „hodnověrných lidí“ a „bájných starců.“ Kronika tedy zčásti stala reprodukcí vyprávěných příběhů a vzpomínek. Silný rozkvět zaznamenala historiografie v období 19. století v prostředí francouzském i německém. Němečtí historikové založili svá velká kompendia na metodě podrobného prozkoumávání pramenů, charakteristická je snaha o co největší detailnost, vyždímat pramen jak jen to je možné, dostupné zdroje se tedy měly přečíst a zjistit z nich co nejpřesnější údaje. Historie se pak dostávala do role pouhé shromažďovatelky nepřehledné řady historických dat a faktů. A bohužel, tohoto stigmatu se často nedokáže zbavit ani v dnešní době.

Pokud bychom hledali paralelu v současnosti, lze tuto touhu co po nejpečlivějším zachycení skutečnosti vysvětlovat v souvislosti s turismem. Památky se stávají objektem médií, zejména fotografií, lidé fotí a fotí, kde všude byli, mají nespočet fotek ze všech možných úhlů. Ano, tyto fotografie budou památkou na navštívené místo pro ně a jejich potomky, otázkou ovšem je zda budou mít jejich děti zájem prohlížet kvantum pohlednic a fotografií. A současně se také vytrácí jakási autenticita prožívání. Jestliže si říkáme, že musíme všechno vyfotit, neužijeme si vlastně atmosféru místa, na vše se díváme jen přes fotoaparát a pobíháme sem a tam, abychom stihli vše nafotit. Pak sice budou skvělé fotografie, ale co si z toho místa doopravdy pamatujeme za zážitky? Metody prožívání jsou velmi rozdílné, vzhledem k současnosti si však myslím, že zde existuje častokrát již pouze určitá nutnost něco uctívat, navštěvovat nebo sledovat.

Právě z toho důvodu nyní v současnosti, stejně jako v 19. století, panuje trend vše co nejpodrobnější popsat, zaznamenat a uchovat v institucích, které mají sloužit k budoucím rozpomínání se. Vše, co nyní nazýváme pamětí, je vlastně obrovské množství všech dokumentů, svědectví, obrazů, vzpomínek, všeho na co si nemůžeme vzpomenout, ale chceme to zachovat, protože se nám to zdá hodnotné. Přesně v té době, kdy z pamětí jednotlivců začíná mizet tradiční paměť, snažíme se vše ještě zachytit a poté uložit v archivech nebo knihovnách. Mají však vůbec lidé ponětí, co všechno se v takových institucích nachází a k čemu vlastně všechny shromážděné dokumenty odkazují?

2.3.2 Místa paměti jako bašty vzpomínání¹⁴

Muzea, archivy, hřbitovy, pomníky, slavnosti a výročí, to všechno navozuje iluzi věčnosti, něčeho, co tady bude pořád bez ohledu na vývoj společnosti. Místa paměti tak fungují jako určité platformy, o které paměť opírá, do které jsou zakódovány určité tradice a vzpomínky. Jsou prostorem, který brání vzpomínky pomalu se vytrácející z vědomí společnosti. Proto zde panuje představa, že je nutné slavit výročí, organizovat oslavy nebo navštěvovat památná místa historických událostí. Tyto tradice a lokality jsou však často jen uměle udržována společností, která je provádí spíše stereotypně, protože „se to uctívat má.“ Typickým příkladem jsou pomníky buditelů a národních hrdinů, ke kterým má společnost již odlišný vztah než v době, kdy sochy a pomníky vznikaly. V 19. století u soch postav Národního obrození konaly mohutné oslavy, dnes sice také probíhají pietní akce (např. na Vítkově), ale podle mého názoru se organizují spíše z nutnosti, že bychom to uctívat měli, než z piety a skutečného zájmu. Dalším příkladem jsou typické průvody na Albertov, často využívané jako příležitost projevení politických názorů. Mnohá místa z českých dějin tak slouží jako určité připomínky toho, co nás utvářelo a za co bychom měli být vděční. Zásadní důvod existence míst paměti tkví v pozastavení běhu času a nástupu přirozeného procesu zapomínání, jsou to prostory, které v nás vyvolávají již odsunutá vzpomínky. Jakmile se ztratí toto zaměření na paměť, místa paměti se stávají historií. Paměť se tak postupně včleňuje do historie a přestává být subjektivní, spontánní a individuální, ale spíše věcná a všeobjímající. Protože pokud jsou tato místa jen zkonstatěnými reprezentanty dovolávajících se své minulosti a slávy z doby dávno minulé, často je ve vědomí společnosti drží pouze status památkové ochrany.

Barrandovské Terasy – restaurace i bazén byly sice v roce 1988 prohlášeny za národní kulturní památku, pražští památkáři se tím však spíše snažili zakonzervovat alespoň ten stav, v jakém se v té době Terasy nacházely. Jednalo se tedy o čin z nutnosti, ale řekla bych, že už to bylo rozhodnutí zbytečné a vydané pozdě. Barrandovské Terasy reprezentovaly tedy v tomto okamžiku podobu koncepce funkcionalistického stylu v českých zemích 30. let 20. století. Dobu, kdy Barrandovské Terasy prožívaly po otevření v roce 1929 časy své největší slávy, o areálu se psalo v novinách, průvodcích, vznikaly propagační materiály. Právě tím, že byla veřejnost o jejich provozu poměrně dobře

¹⁴ NORA, P. *Mezi paměti a historií - Problematika míst*. In: *Politika paměti. Antologie francouzských společenských věd*. Praha 1998, s. 13

informována, je pravděpodobně i důvodem, proč byla barrandovská restaurace hosty tak navštěvována, jak zobrazují dobové fotografie nebo demonstrují články v novinách, když návštěvníky informují o kapacitě míst na plaveckém stadionu a prodeji lístků na zápasy ve vodním pólu.

Barrandovské Terasy nefigurovaly při klíčových zlomech české historie jako Pražský hrad nebo Vyšehrad, nebyla zde vyhlášena První československá republika, ani se zde nekonaly studentské demonstrace. Barrandovské Terasy tu stály a stojí a samotná jejich existence upomíná návštěvníky a jejich potomky na minulé časy. Hosté, kteří sem na Barrandovské Terasy zavítali, vyprávěli o svých zážitcích svým vrstevníkům, stejně jako svým synům, dcerám, vnukům a vnučkám. Jak tyto vzpomínky vyprávějí, určitým způsobem své vjemy reprodukují, samozřejmě si nepamatují všechno, každou maličkost, ale právě tím, že pořád existují lidé, kteří uchovávají v paměti vzpomínky své nebo přejaté, drží se existence příběhu o fungování barrandovského areálu i nadále v paměti společnosti. Pokud se v současnosti v novinách a na webových stránkách objeví nový příspěvek týkající se oprav Barrandovských Teras, vždy je provázen alespoň krátkou zmínkou o jeho založení, historii a vývoji. Někdy stačí i fotografie a lidé se rozpomínají a začínají vyprávět, jak to na Barrandově chodilo, kde se tancovalo, co se podávalo za občerstvení nebo kolik fanoušků vodních sportů se zde sešlo. Tím dochází ke zpřítomnění atmosféry té dané doby.

3 Výletní restaurace a pražské kavárny na přelomu 19. a 20. století

V meziválečné době, zejména od poloviny 20. let 20. století se v hojném počtu začínají rozvíjet kavárny, které v sobě kombinují návštěvu kavárny a odpočinek s krásným výhledem. Tyto kavárny nejčastěji vznikají na okraji měst a bývaly propojené se sportovištěm nebo koupalištěm. Navazují tak na tradici výletních restaurací, které se začaly vyvíjet zejména ve druhé polovině 19. století, a byly vždy spojené s přírodním prvkem, ať už za nimi lidé cestovali mimo Prahu, nebo navštívili „oázu klidu a zeleně“¹⁵ v centru města. A jednou takovou byly právě Barrandovské Terasy.

Areál Barrandovských Teras kromě pobytu v kavárně umožňoval také další kulturní a sportovní aktivity. Nacházely se zde francouzská restaurace a bar, taneční parket, koupaliště, bazén, tenisové kurty a téměř každý den se zde pořádaly koncerty.

3.1 Výletní restaurace

Období 19. století, zejména jeho druhá polovina, se vyznačuje prudkým rozvojem industrializace, dochází ke vzniku dopravních tepen, ať už silničních nebo železničních, rozvíjí se i vyhlídková paroplavba. S postupující modernizací se zvyšuje i intenzita stavebního růstu, jsou zakládány nové podniky, továrny, obchody a v druhé řadě se to týká i kulturních zařízení, jako jsou kavárny, restaurace nebo divadla. Čím více se však ve městech staví, tím rychleji zanikají zelené plochy a lidem nezbyvá nic jiného než se za přírodou vydat mimo město. „*Ven z dusné Prahy*,“¹⁶ to je slogan, kterým na výlety lákala Pražská paroplavební společnost a pozadu nezůstávali ani hospodští a majitelé výletních restaurací, zejména z oblastí Povltaví a Posázaví, nejoblíbenějších výletních cílů.

V souvislosti s rostoucím zájmem o turistický ruch tak začínají vznikat vyhlášené podniky a výletní cíle, které profitovaly právě z rozvíjející se oblíbenosti mimopražských výletů. Hostinští tak začali s proměnou svých podniků na zahradní restaurace, jejichž účelem bylo dopřát návštěvníkovi odpočinek a malé občerstvení více či méně kvalitní, někteří majitelé se totiž snažili na svých zákaznicích slušně vydělat a tedy je ošidit. Ostrá kritika se však nesla na hlavy výletníků, kteří si nosili zásoby vlastní, a když už do nějaké restaurace přišli, tak si stěžovali, že káva studená nebo kyselá, či dokonce kradli vybavení restaurace, ať už se jednalo o příbory nebo ubrusy. Tyto zahradní restaurace také často doplácely na změny

¹⁵ DVORÁK, T. *Pražské výletní restaurace*. Praha 2010, s. 9

¹⁶ Tamtéž

počasí. Nejenže tehdy nepřicházelo dostatek návštěvníků, ale docházelo i ke zničení nábytku deštěm či větrem.

Jako nejčastější druh občerstvení majitelé nabízeli chléb s máslem zvaný „butter brot“,¹⁷ kávu s mlékem a preclíky. Pokud se chtěl podnik ukázat, mohli si návštěvníci objednat pivo, ať už místní, nebo v lepších restauracích smíchovské a plzeňské. Dále se podávala limonáda, což byla vlastně sodovka s malinovým sirupem a někde také ryby, to když se podnik nacházel u vody. V Praze bychom našli takové restaurace v Troji (Vaňkova rybárna) a v Podolí (U Lehovců).¹⁸

3.1.1 Výletní cíle

Velmi oblíbené cíle výletníků se nacházely buď na samém okraji Prahy, nebo v jejím blízkém okolí a lidé tak měli širokou škálu možností – obora Hvězda, Šárka, Zelená liška, Kunratický les, Cibulka, Klamovka, Prokopské údolí. Nejčastěji se cestovalo pěšky, proto také šlo z valné části o výlety celodenní, ale od poloviny 60. let 19. století se rozvíjí také paroplavba, která dovážela turisty do Chuchle nebo na Zbraslav. Velký rozmach byl zaznamenán i u železničního spojení, největší oblibu získalo spojení vedoucí na Beroun přes Dobřichovice, do Benešova přes Hostivař, do Roztok nebo Liboce. V roce 1900 zahájil svou činnost tzv. *Posázavský pacifik*, který sloužil cestujícím ve 3hodinnových intervalech.

Nejčastěji se takto za výlety vydávali rodiny nebo členové různých spolků. Od roku 1862 začíná působit český tělocvičný spolek Sokol a v roce 1888 je založen Klub českých turistů.

Od 20. let 20. století oblíbenost celodenních výletů za hranici Prahy ještě stoupá, což je zapříčiněno zejména rozvojem dopravních komunikací. Podél Vltavy, Sázavy a Berounky vznikají výletní letoviska, budují se nové výletní restaurace a ty starší se upravují, takže mimo Prahu najdeme velké množství podniků s letními terasami, tanečními sály a dokonce i byty pro letní hosty. Pro příklad lze zmínit restauraci Maxmiliánka v Roztocích u Prahy, Buriánkova restaurace a Starcova lesní restaurace v Pikovicích, restaurace U Rousků v Dobřichovicích nebo hostinec Mandát u Davle, který dodnes slouží jako penzion.¹⁹

¹⁷ DVORÁK, T. *Pražské výletní restaurace*. Praha 2010, s. 10

¹⁸ Tamtéž

¹⁹ Tamtéž, s. 12

3.2 Pražské restaurace a kavárny

Nejenom mimo Prahu, ale i v našem velkoměstě existovaly ostrůvky klidu pro vycházky a hlavně osvěžení. Mezi nejstarší podniky patří restaurace na Stěleckém ostrově a na Žofíně. Zdejší restaurace zde byla vybudována již na počátku 19. století. Z důvodů vysoké návštěvnosti byl původní podnik přeměněn v reprezentativní stavbu s letními zahradami, kde se pořádaly koncerty vojenské hudby. Organizování koncertů se později stalo jedním ze základních znaků staropražských výletních a letních restaurací. Pro srovnání na Barrandovských Terasách hrála návštěvníkům k poslechu hudba různých žánrů, od odpolední dechové přes vystoupení R. A. Dvorského až k večerním operním áriím. Restaurace na Žofíně pořádala koncerty v úterý, čtvrtek a v sobotu večer, v neděli dopoledne i odpoledne.

Restaurací se zahradní terasou situovaných v městských sadech existovala v Praze celá řada. Našli bychom je na Letné, ve Stromovce, Riegrových sadech, na Petříně nebo v parku Kinských. Na území Prahy a jejích předměstích můžeme jmenovat podniky Koppmanka, Plzeňka na Smíchově, U Fleků, Na Slovanech nebo U Bílé labutě.²⁰ Podle statistik bylo v roce 1890 napočítáno v Praze na 394 hostinců a výčepů, 64 restaurací, 26 hotelů, 73 kaváren a 146 vináren.²¹

3.2.1 Kavárny za První republiky

Opravdový rozkvět kavárenské kultury přichází na přelomu 19. a 20. století. V souvislosti s rozvojem měst, probíhající industrializací a také s rozmachem veřejného osvětlení se začínají objevovat noční podniky a stávají se typickým nočním fenoménem nočního života velkoměst.

Pražské kavárny zaznamenaly ještě před První světovou válkou obrovský rozkvět a kavárenská kultura si tak v české společnosti začíná nacházet místo již ve druhé polovině 19. století. Velké změny, které přinesla První světová válka, znamenaly i významný dopad na podniky, kde se mohla česká společnost setkávat k diskuzím a pobavení. V meziválečném období je zaznamenán obrovský rozmach zakládání barů, vináren i kaváren a s jejich rozvojem souvisí i proměna samotné budovy a prostoru kavárny. Z malých intimních kavárniček (například kavárna Union) se stávají prostorné podniky, které ve své koncepci

²⁰ BENDOVIÁ, E. *Pražské kavárny a jejich svět*. Praha 2008, str. 97

²¹ LENDEROVÁ, M. *Z dějin české každodennosti*. Praha 2009, str. 140

počítaly s výhledem na ulici nebo s vyhlídkou. Často také dochází k propojování více podlaží v rámci jedné budovy. Nové kavárny jsou celkově vzdušnější, prostornější a díky velkým oknům také světlejší. Typickou ukázkou této renovace proměna kavárny Slavia ve stylu art deco nebo kavárna Juliš na Václavském náměstí²². Objevuje se zde i průzor vedoucí přímo do kuchyně a do prostoru kavárny je přidán i bar.

Za doby První republiky se kavárenská zařízení rozlišují na podniky první, druhé a třetí třídy, přičemž mezi kavárny první třídy, tedy tzv. „velkokavárny“, bychom mohli zařadit právě Barrandovské Terasy, kavárnu Juliš na Václavském náměstí, kavárnu Lloyd na Příkopech nebo podniky v Bílé Labuti a Veletržním paláci²³. Je pro ně typické, že vznikají na nejrušnějších tepnách města, podél hlavních ulic, tedy tam, kde se pohybuje nejvíce lidí. Není tak zvláštní, že je v této době najdeme zejména na Václavském náměstí a okolních ulicích. Tyto podniky nabízely širokou možnost kulturních činností, často se zde objevil taneční parket, herna pro kulečník, šachy nebo karty a existoval zde i prostor pro čítárnu.

Kavárny patřící do druhé skupiny byly zdaleka nejpočetnější a chodila sem velmi různorodá skupina návštěvníků, počínaje herci, umělci, přes studenty až k obchodním zástupcům a podnikatelům, často zde měly své schůze také různé spolky. Tyto kavárny měly ráz menších, ale také útulnějších podniků, najdeme je v centru, ale i například v tehdejších Královských Vinohradech.

Kavárny třetí třídy byly již menší podniky zpravidla buď s hernou, nebo tanečním parketem. Najdeme se nejčastěji na předměstí velkých měst, ale u nás i v historickém jádru na Starém Městě. Co se týče dělnických čtvrtí, zde spíše než kavárny najdeme hospody nebo tančírny a i zde většinou hrála hudba, i když nebyla rozhodně tak početná, jako třeba orchestr na Barrandovských Terasách.

Prostředí pražských kaváren nesloužilo pouze jako prostor k občerstvení, ale hlavně dávalo možnost společenského setkávání a bylo tudíž velice vhodné pro budování sociálních sítí. Tyto podniky byly však často také silně nacionálně ovlivněny, stejně jako další kulturní média, která působila na sociální dění, veřejné mínění a kulturu společnosti, jako je tisk, spolky, divadla nebo právě kavárny. Často se tak vytvářely podniky nacionálně české a nacionálně německé. Mezi ty české bychom mohly zahrnout kavárny Slavia, Union, Národní kavárna nebo podnik v domě U Černé Matky Boží – Café Grand Orient. Z těch německých lze jmenovat kavárnu Arco nebo Kontinental.

²² BENDOVÁ, E. *Pražské kavárny a jejich svět*. Praha 2008, str. 94

²³ Tamtéž

Za doby První republiky se jako nový fenomén objevuje kavárna s terasou nebo předzahrádkou. Důvodem byla snaha napodobit pařížské bulváry a ulice, kde se nachází jedna kavárna vedle druhé. V pražských podmínkách však toto komplikoval fakt, že téměř na všech hlavních třídách, kde se pohybovalo velké množství lidí, byl takový dopravní ruch, že by to nebylo pro hosty kavárny příjemné. Majitelé podniků se tento problém snažili řešit buď pomocí pásu zelených keřů, které jednak chránily návštěvníky kavárny před prachem a hlukem, ale i kolemjdoucími, nebo docházelo k propojování několika pater a kavárna tak měla například v horním patře terasu. Mezi takové bychom mohli zahrnout kavárnu Edison na Můstku nebo Reunion na Národní třídě v paláci Adriatica.²⁴

Další novinkou byly kavárny „vyhlídkové“,²⁵ kde se návštěvníci kromě pobytu v kavárně mohli těšit z nádherného výhledu. Tyto kavárny mají své kořeny v Německu, zejména v Berlíně a na přelomu 19. a 20. století se objevují i u nás. V českém prostředí se tento fenomén začíná uplatňovat zejména od poloviny 20. let 20. století. Velkým příznivcem těchto kaváren byl architekt Karel Honzík, který ve svém článku *Obyvatelné město*²⁶ lituje, že v Praze není dostatek kaváren tohoto typu, i přesto, že se k tomuto účelu výborně hodí vltavské nábřeží. Problémem však bylo, že vltavské nábřeží bylo v té době již příliš zatíženo dopravními tepnami a tak bylo téměř nemožné, aby zde vznikla komunikace na způsob pařížských bulvárů. I přesto některé kavárenské podniky využívající výhled na řeku nebo Hradčany najdeme právě zde. Jmenovat bychom mohli kavárnu Slavia, kavárnu Bellevue naproti Novotného lávce či kavárnu Riviéra na Masarykově nábřeží.

Jedinečnou ukázkou této vyhlídkové kavárny jsou právě Barrandovské Terasy. Plně zde dochází ke spojení momentu odpočinku, občerstvení, zábavy i možnost kulturních a sportovních aktivit. V současné době bychom za takové místo mohli považovat například restauraci v Tančícím domě, Žižkovské věži nebo liberecký Ještěd.

Jak již bylo řečeno, kavárenské podniky nesloužily zdaleka jen k občerstvení, bylo to místo setkávání, které znamenalo možnost navazování nových sociálních kontaktů, místo pro odpočinek i pobavení. Kavárny byly tak velice oblíbené i mezi umělci, mezi časté hosty patřili například básníci Vítězslav Nezval, Jaroslav Seifert, spisovatelé jako Vojtěch Dyk,

²⁴ BENDOVIÁ, E. *Pražské kavárny a jejich svět*. Praha 2008, str. 96

²⁵ Tamtéž, s. 89

²⁶ HONZÍK, K. *Obyvatelné město* In: *Přítomnost XV*. Praha 1938

Eduard Bass, bratři Čapkové nebo Franz Kafka. Scházeli se zde umělci, spisovatelé, novináři, architekti, výtvarníci, politici i podnikatelé.

I když bychom mohli dobu První republiky označit jako „zlatou éru“ kavárenských podniků, kdy mohou návštěvníci a turisté navštívit taková místa jako kavárny Union, kabaretní Montmartre, Arco, Národní kavárna, secesní Corso, kavárna Louvre na Národní třídě, Café Imperial, Hlavova kavárna nebo kavárna Reunion, většina z kdysi vyhlášených podniků do dnešní doby nepřežila. Na jejich místě najdeme přinejlepším restaurace, ovšem nejčastěji musely předat místo bankám, obchodům či cestovním kancelářím. Některé podniky byly zcela přebudovány, typickým příkladem je kavárna U Myšáka ve Vodičkově ulici. Několik kaváren již ani neexistuje, budovy byly zbořeny, jako třeba překrásná kavárna Union na rohu Národní třídy. V Praze najdeme i takové podniky, kde namísto nádherných původních prostorů zůstaly již jen polorozpadlé ruiny. Takové bychom hledali v pražské Stromovce v proslulé Šlechtově restauraci nebo právě na ostrohu nad řekou Vltavou, kde kdysi stával multifunkční areál Barrandovských Teras. Kdysi byly Barrandovské Terasy považovány za jeden z nejluxusnějších areálů volného času a odpočinku, návštěvníci zde kromě času stráveného v kavárně mohli využít i přilehlá koupaliště a sportoviště. Dnes je to jen polorozpadlá stavba na barrandovském ostrohu jako smutná připomínka oblíbeného výletního místa První republiky.

4 Barrandovské Terasy za První republiky

4.1 Kavárna a restaurace Barrandovské Terasy

Barrandovské Terasy se staly oblíbeným výletním místem Pražanů i mimopražských hostů, těžily ze svého umístění na okraji Prahy a byly tak vlastně jakousi výletní restaurací, která sice součástí Prahy byla, ale přesto byla obklopena zelení a tehdejší ruch pražského velkoměsta k ní sotva doléhal. Takový byl i původní návrh inženýra Václava Havla, který s lítostí poukazoval na nedostatek restauračních a odpočinkových zařízení tohoto typu: „*Vždyť tehdy kromě Hanavského pavilónu a restaurací na Petříně a v Kinského zahradě, poměrně malých a zaostalých, neexistovala tak rozsáhlá vyhlídková kavárna a restaurace, přístupný motorovými vozidly a způsobila hostit i náročné cizince.*“²⁷ Inženýr Havel hodlal tedy vytvořit podnik na způsob zájezdního hostince, který by se v krátké době stal „přitažlivým společenským střediskem.“²⁸

4.1.1 Výletní restaurace na okraji Prahy

K tomuto účelu hodlal využít skalnatý ostroh nad Vltavou, kde se dodnes nachází pamětní deska slavného paleontologa Joachima Barrandeho. Václav Havel tak pojal myšlenku vybudovat výletní restaurace na způsob amerického Cliff House, tyčícího se na útesu nad Tichým oceánem, který Havel navštívil při své cestě do San Francisca. Pro svůj nápad hodlal Václav Havel využít pláň nad Vltavou, která bude až v souvislosti s výstavbou Barrandovských Teras pojmenována Barrandov. Zatím nesla tato pláň název „Na Habrové.“

Povolení pro stavbu a příslušné pozemky získává Havel již v roce 1927, je však nutné zbudovat nejen technické zázemí, inženýrskou síť a přístupové komunikace a pozemky pro budoucí vilovou čtvrť vhodně rozparcelovat a vytvořit územní plán. Václav Havel začal tedy spolupracovat se Státní regulační komisí, v jejímž čele stál významný architekt Max Urban. Max Urban se později v letech 1931 až 1933 podílel i na výstavbě barrandovských filmových ateliérů, jejichž vlastníkem byl Václavův bratr Miloš Havel. Právě jemu Václav Havel předložil projekt restaurantu na skále a zahradní vilové čtvrti, jejímž konceptem se rovněž v San Franciscu inspiroval. Havel již od počátku počítal s tím, že zahradní čtvrť vybudována kolem barrandovské restaurace a Terasy na Barrandově by se tak staly

²⁷ HAVEL, V. M. *Mé vzpomínky*. Praha 1993, s. 299

²⁸ Tamtéž, s. 298

společenským centrem. Proto začala být jejich výstavba realizována jako první. Realizací byli pověřeni dr. Štěpán Ješ a ing. Jaroslav Brázdil.

Vyvstala zde však otázka, zda tento nový, nákladně zřízený areál, vůbec někdy přivítá toužebně očekávaných 3 tisíce návštěvníků.²⁹ Vždyť právě vzpomínané výletní podniky na Petříně, v zahradě Kinských nebo Hanavský pavilon byly zdaleka lépe dostupné než Barrandovské Terasy, a zdaleka se netěšily takové návštěvnosti. Havel však sázel právě na polohu plánovaného areálu na okraji velkoměsta a byl také vědom oblíbenosti nedělních koncertů v paláci Lucerna.

4.1.2 Realizace projektu

Na jaře roku 1929 se tedy započalo se stavebními pracemi, plánovalo se totiž, že by Barrandovské Terasy měly být otevřeny do konce léta. Již na začátku se však vyskytly určité problémy, způsobené zejména toho roku dlouhou a krutou zimou, která počátek stavby posunula. Naštěstí se ale s pracemi brzy začalo a velice brzy poté byly provedeny potřebné stavební a zahradní úpravy, které měla na starost firma architekta Jana Vaňka z Chrudimi. V hlavní budově, která je dodnes dominantou barrandovského ostrohu, vznikla proslulá francouzská kavárna a restaurace, věž stavby sloužila jednak jako technické zázemí ventilace a topení, jednak i jako vyhlídka, jejíž součástí byl i otáčivý maják. Na skále pod budovou Teras byl upevněn neonový nápis „*Barrandov*“.³⁰ Dnes je sice nápis na skále stále patrný, ale některá písmena již po letech opadala. Vybudované reflektorové osvětlení na dvacetimetrových stožárech bylo dílem ing. Miroslava Prokopa a umožňovalo návštěvníkům v první řadě lepší výhled do kraje za letních večerů a v druhé řadě i nepřímo osvětloval vnitřní prostor restaurace.

Přímo na míru byl pro podnik Barrandovských Teras zkonstruován nový typ zahradních stolů a židlí, které byly lehké a dobře manipulovatelné. Pro tuto novou koncepci zahradního nábytku podle návrhu architektky Hany Záveské-Kučerové se vžil dokonce i specifický termín „barrandovský styl“.³¹ Židle a stoly byly zhotoveny v červeno-žluté barvě a tento odstín byl využit i pro vlajku, která byla vyvěšena při slavnostním otevření barrandovského podniku.

²⁹ HAVEL, V. M. *Mé vzpomínky*. Praha 1993, s. 299

³⁰ Tamtéž, s. 300

³¹ Tamtéž, s. 301

Jednotlivé stavební práce se však potýkaly i s několika konstrukčními problémy jako například zajištění zázemí pro návštěvníky ve smyslu dostatku místa pro parkování. Proto bylo na západní straně pod hřebenem Teras a u příjezdu ve velké točce zřízena velká parkoviště. Jak již z koncepce projektu vyplývá, v letní sezóně se počítalo s návštěvností dosahující až 3 tisíce hostů. Pro ně bylo třeba vytvořit takový prostor, kde by měl každý návštěvník co nejlepší rozhled. V souvislosti s tím tedy vznikají skutečné „terasy,“ kde byly umístěny kulaté stolky pro 5 – 6 osob. Zároveň se mělo pamatovat na to, aby se rozsáhlá plocha dala dobře udržovati, kdyby v případě horšího počasí nebo ve všední dny přišlo hostů méně a některé části vyhlídky by tak zůstaly neobsazené. Bylo také nutné vybudovat i kryté prostory, kam by se hosté přesunuli během deště nebo bouře, aniž by docházelo k přerušení zábavy nebo tance.

Kromě stavebních a územních činností byly podle projektu prováděny i zahradní úpravy okolí Barrandovských Teras, během kterých byl také podél přístupové cesty od konečné tramvajové tratě založen i „Háj vzpomínek,“ na jehož vzniku se podíleli mimo jiné chirurg profesor Rudolf Jedlička a JUDr. Vladimír Škarda.³²

Veškeré stavební práce, zemní a zahradní úpravy, vybavení nábytkem a restauračním zařízením bylo hotovo za téměř rekordní dobu 5 měsíců a 9 dnů.³³ Na konci léta dne 27. září byly Barrandovské Terasy zkušebně otevřeny veřejnosti, zatímco v novinách probíhala inzerce na popud ředitele podniků Lucerny Viléma Brože. Stačí uvést celostránkovou reklamu v týdeníku *Pestrý týden*: „Barrandov – Zahradní čtvrť v Praze XVI – Hlubočepích.“

„Zahradní čtvrť patří mezi nejzajímavější projekty, prováděné v poslední době. Místo samo, rozsáhlá náhorní planina nad známou deskou Barrandeho, je přímo stvořena pro bydlení. Poměrně malá vzdálenost ode centra, zajímavý výhled s řadou překrásných pohledů na Prahu, široké okolí daleko za Bráník, ke Zbraslavi a romantické údolí Hlubočepské, vyšší poloha a čistý vzduch jsou opravdu ideálním prostředím pro moderní vilovou čtvrť, účelně a cílevědomě vybudovanou.“

Soukromým podnikatelem jest prováděna výstavba všech potřebných zařízení: komunikací, kanalisace, vodovodu, vedení plynu a elektřiny. Místa bohatá přírodní romantikou a dříve těžko dostupná, jsou zpřístupňována, založena rozsáhlá úprava sadová a všude pamatováno na pohodlí budoucích obyvatel.“

³² HAVEL, V. M. *Mé vzpomínky*. Praha 1993, s. 303

³³ Tamtéž, s. 399

Celá výstavba, prováděná podle projektu arch. Maxe Urbana ing. Václavem Havlem, je rozvržena do tří etap. V první byla dokončena všechna uvedená zařízení a založeno i příští, společenské středisko Barrandova, „Terasy na Barrandově,“ Vyhlídková kavárna a restaurace...

Při všech pracech na Barrandově prováděných, byla úzkostlivě šetřena přírodní zeleň, zachovány lesíky a háje, vysazeno asi 300 jeřábů a bříz v „Háji vzpomínek,“ založena rozsáhlá sadová úprava, zasazeno nespočet květin a dbáno, aby rozložení nových vilových staveb nerušilo vzájemně vyhlídku. Barrandov může se tedy právem zvátí čtvrtí vyhlídkovou a zahradní.“³⁴

Článek přesně popisuje sepjetí vývoje barrandovské restaurace s plánem výstavby nové zahradní čtvrti Barrandov. Již od počátku byl projekt zahradní čtvrti realizován v několika etapách a jednotlivá technická zařízení jako vodárna či prádelna, byly postupně budovány s přibývajícím počtem zájemců o nové bydlení a využívány i provozovateli Teras. I když v době hospodářské krize ve 30. letech 20. století zájem o zakupování parcel pro nové vily a dvojdomky poklesl, parcely však byly stále žádané, což se projevilo zejména v prvních měsících období Protektorátu. Dále pokračovala stavba silnic, kanalizace, vodovodu, plynovodu, vyhlídková alej i řada vyhlídkových míst po hřebeni táhnoucích se od Barrandovských Teras až k Malé Chuchli. I když bylo někdy prohlašováno, že barrandovská čtvrť se svými vilkami je budována jako „kolonie exkluzivní“³⁵ jen pro ty nejmajetnější vrstvy, podle slov samotného stavitele tomu tak být rozhodně nemělo. Václav Havel zamýšlel připravit příjemné a zdravé prostředí pro ty obyvatele hlavního města, kteří toužili po kvalitnějším, ale přesto cenově dostupném bydlení, z velké části mladí lidé. Tomu ale kupříkladu odporuje vzpomínka jedné z obyvatelek Barrandova, Evy Strupplové, kterou ve své knize o Miloši Havlovi³⁶ cituje novinářka Krystyna Wanatoviczová. Rodina Evy Strupplové patřila majetkově do střední sociální třídy, protože podle jejích slov „měli jen jednu služku. Pak tu ale bydleli ti skutečně bohatí lidé, nejčastěji továrníci (např. Josef Auerbach), a ti měli své domovníky, zahradníky, šoféry a panské kuchařky.“³⁷ Barrandovská čtvrť nebyla tedy jen striktně zaměřena na určitou sociální vrstvu obyvatel, parcelu pro vilu si zde mohl zakoupit ten, kdo měl potřebné finanční prostředky. Jak sama paní Strupplová

³⁴ *Pestrý týden*, roč. 4, č. 39 (28. 9. 1929), s. 19

³⁵ HAVEL, V. M. *Mé vzpomínky*. Praha 1993, s. 315

³⁶ WANATOVICZOVÁ, K. *Miloš Havel – český filmový magnát*. Praha 2013

³⁷ Tamtéž, s. 267

uvádí, jejich rodina mohla koupit parcelu za normální cenu i díky tomu, že byli častými návštěvníky Teras.

4.1.3 Otevření veřejnosti

Slavnostní oficiální otevření bylo naplánováno na pátek 4. října 1929, kterého se kromě členů ministerské vlády dr. Otakara Srdínka a dr. Roberta Mayr-Hartinga, primátora dr. Karla Baxy a dalších zástupců úřadů zúčastnilo díky inzerci až 50 000 návštěvníků. V hudebním pavilonu u zahradních teras hrála při této příležitosti pro návštěvníky vojenská hudba, v budově u tanečního parketu pro změnu sextet a v podvečer zazářil nad Terasami ohňostroj.

V pondělí 6. října 1929 o zpřístupnění Barrandovských Terasy psaly *Lidové noviny*: „*Barrandov, příklad soběstačnosti.*“

„*Ani se nám nechtělo věřit, že se v pátek odpoledne psalo již 4. října. Slunce a čistá modrá obloha, tak nezvyklé v tomto ročním údobí, skály nad vltavským údolím; ani se nám nechtělo věřit, že stojíme na Barrandově skále, kterou jsme si zvykli ve svých dětských letech považovat za něco pohádkového, už proto, že pod ní jsou nebezpečné víry v řece a že nám byl vždy nějak záhadný učenec Barrande a jeho cizokrajné jméno. V pátek, kdy se sešli na slavnosti otevření teras na Barrandově zástupci úřadů a veřejnosti, připadali jsme si spíše jako někde na vrcholu kalifornského kaňonu a jen pohled na přítomné ministry Srdínka a Mayr-Hartinga nás přivedl zpět do československé skutečnosti, také dost drsné. Dnes stojí na kdysi pusté skále krásná terasová restaurace a vyhlídková kavárna, schopna pojmout na tři tisíce lidí; nejen to, že vidíme na každé kroku, jak zde vzniká ideální osada, ale hlavně imponuje způsob, jakým byla tato velkolepá akce podniknuta. Inž. Havel začal stavět Barrandov svými vlastními prostředky, aniž žádal úřady o subvence a podporu; vystavěl vlastními penězi komunikace, dal instalovat vodovody, kanalisaci, elektrické světlo a sám, nejen bez podpory, ale i často proti vůli úřadů provedl věci, ke kterým obyčejně naši podnikatelé nemají odvahy a k jejichž realizaci potřebují strýčkovství a kmotrovství státních, zemských a obecních úřadů... Na krásné terasy Barrandova měli by se jít dívat nejen ti, kteří chtějí užít posledních teplých dnů, ale také ti, kdož věří, že i u nás jsou lidé, kteří počítají jen na své síly a na svou práci.*“³⁸

³⁸ *Lidové noviny*, roč. 37, č. 503 (6. 10. 1929), s. 7

V týdnu po slavnostním otevření navštívil Terasy na Barrandově prezident Tomáš Garrigue Masaryk, který sem v následujících letech často přijížděl na soukromé obědy, stejně jako jeho dcera dr. Alice Masaryková.

Od konce roku 1932 se v pavilónu prvního patra budovy konaly i schůzky tzv. „barrandovské skupiny“,³⁹ tedy osob v okruhu Havlových přátel, kteří diskutovali o politických tématech a problémech hospodářské a sociální situace Československé republiky. Ze členů „barrandovské skupiny“ bychom mohli jmenovat ing. dr. Štěpána Ješe, Jana Hejmana, Antonína Hartvicha, ředitele podniků obou bratrů Havlových, doc. dr. Josefa Klimenta, dr. Ludevíta Ruhmana i architekta Vladimíra Grégra, který se v celém podniku barrandovského areálu významně angažoval. K „barrandovské skupině“ byli přidruženi i některé noviny a jejich redaktoři - vydavatel a redaktor týdeníku *Demokratický střed* JUDr. Zdeněk Chytil a Bohuslav Biebl, nebo členové debatního politicky-kulturního klubu *Přítomnost* JUDr. Jaroslav Drábek, JUDr. Ilja Kříženecký a JUDr. Prokop Drtina.⁴⁰

4.1.4 Provoz restaurace a kavárny

Již od počátku se na Terasy téměř doslova valily davy Pražanů, zvědaví, co bylo vlastně na barrandovské skále postaveno. Provoz areálu fungoval od říjnového otevření přes celou zimu a podnik se stával velice hojně navštěvovaným, za zimních večerů zejména automobilisty, kteří s oblibou sedávali ve francouzské restauraci a obdivovali večerní výhled na Prahu. Za letních večerů zde v prvních letech účinkovala i známá sopranistka Národního divadla Míla Kočová.

Samotná budova výletní restaurace zbudovaná ve stylu funkcionalismu a dodatečně upravovaná v novoromantickém pojetí podle návrhu Vladimíra Grégra, v sobě ukrývala Francouzskou restauraci a honosně zdobenou s květinovými motivů, na kterou přímo ve svahu navazovaly kaskádovité terasy s vyhlídkou na panorama města. Pro návštěvníky byla zpřístupněna 15 metrová vyhlídková věž, která sloužila jako rozhledna, tušící se na vrcholu ocitali ve výšce asi 300 metrů nad mořem. Byl odtud nádherný rozhled na řeku, vltavské nábřeží i Smíchov.

Od jara do podzimu tu na Terasách hrála denně, odpoledne i večer v prostorách Francouzské restaurace (nebo v případě pěkného počasí venku na terase s mramorovou taneční podlahou) taneční hudba na swing a charleston, o nedělích na „lidových“ terasách

³⁹ HAVEL, V. M. *Mé vzpomínky*. Praha 1993, s. 209

⁴⁰ Tamtéž, s. 210

vyhrávala hudba dechová. Kromě dechovky si turisté mohli každou neděli přijít poslechnout koncerty orchestru pod vedením Rudolfa Antonína Dvorského.

Za jedno odpoledne se mnohokrát hosté u všech kulatých stolků pro 5-6 osob alespoň dvakrát vystřídali. Oblíbenými se zejména mezi mladšími návštěvníky staly odpolední „čaje,“ tedy občerstvení dle výběru hosta za jednotnou cenu 10 Kčs.⁴¹ Podávala se zde káva, čaj nebo zmrzlina včetně zákusků a k pohoštění hrála právě taneční nebo dechová hudba. O nedělích a svátcích obsluhovalo na Terasách až 70 číšníků, často ti samí, kteří v zimě pracovali v Lucerně. V létě byl totiž Velký sál Lucerny pro veřejnost uzavřen, a tak mnoho členů obsluhy působilo právě zde na Barrandově.

Barrandovské Terasy byly vyhlášené nejen pro možnost překrásných výhledů na Prahu, ale i pro vysokou kvalitu jídla, na kterou dohlížel vedoucí restauračního provozu Antonín Juppa. Ten zde využíval své znalosti získané při praxi ve Francii. Při otevření areálu návštěvníkům byl právě on strůjcem nápadu „švédských stolů“⁴² se studenými předkrmy, které byly umístěny na místech při vchodu na terasy a do Francouzské restaurace. Antonín Juppa byl i autorem bohatého jídelního lístku, který si mohli návštěvníky přečíst v češtině, francouzštině i němčině.

Od zpřístupnění veřejnosti v roce 1929 fungoval provoz Teras na Barrandově od 1. slunečné neděle v březnu (otevíralo se nejdříve 11. března a nejpozději 25. března) až do konce října. Bohužel i na tento podnik dopadly potíže spojené s důsledky hospodářské krize v Československu. Zhruba od poloviny 30. let byl dříve celoročně otevřený areál přístupný od dubna do října, přičemž byl ve všední dny provoz omezován podle potřeby a počasí. V zimě bylo restaurační zařízení téměř uzavřeno mimo části Francouzské restaurace a Trilobit baru.

4.2 Barrandovský plavecký stadion

Během období probíhající stavební činnosti a krajinných úprav bezprostředního i vzdálenějšího okolí Barrandovských Teras se začalo uvažovat o funkčním využití opuštěného lomu pod barrandovskou skálou, ve kterém by se po nezbytných úpravách bylo možné zbudovat bazén a koupaliště pro širokou veřejnost. Už sama poloha lomu se tomuto plánu nabízela, prostor byl ze tří stran krytý proti větru orientovaný směrem na východ, takže po celé dopoledne mohla být voda v bazénu vyhřívána slunečními paprsky.

⁴¹ HAVEL, V. M. *Mé vzpomínky*. Praha 1993, s. 401

⁴² Tamtéž, s. 401

Myšlenka na zřízení nového koupaliště zrála v mysli pražských architektů a členů Českého plaveckého klubu již dlouho, většina koupališť té doby se často potýkala s problémy jako nedostatek možností k sezení, málo stínu, nepohodlí nebo nedostatečné vybavení pro pořádání plaveckých závodů a vodních sportů. Těmito problémy trpěla například plovárna u Židovského ostrova nebo u Žofína.⁴³ Mezi největší propagátory plánu na zřízení nového veřejného koupaliště patřili ing. Ladislav Hauptmann, člen Českého plaveckého klubu a mezinárodní sekretář plaveckého svazu, a ing. Architekt Václav Kolátor, který se specializoval právě na stavbu koupališť a plaveckých stadionů. Kromě bazénu pod Barrandovskými Terasami byla podle jeho plánu zbudována i plovárna ve Volyni v roce 1941.

Inženýr Václav Kolátor, který mimo jiné spolupůsobil i při výstavbě zahradní čtvrti Barrandov, navrhl pro opuštěný lom plavecký bazén o délce 50 metrů. Jednalo se o vůbec první padesátimetrový bazén v našem prostředí. Ohlasy o plánované výstavbě tak dlouho očekávaného stadionu se objevovaly v denním tisku již od prosince roku 1929, tedy pár měsíců po otevření barrandovské restaurace a kavárny na skalním ostrohu. Mimořádně detailní a rozsáhlý článek poskytuje *Národní politika* v Rubrice *Sport*:

„Konečně budeme mít v Praze plavecký stadion!

Č. P. K. Praha vybuduje do konce června na Barrandově první plavecký stadion v Praze milionovým nákladem. Pražští plavci nesli po léta těžce absolutní nedostatek pořádné závodní dráhy. Naděje, že bude plavecký stadion vybudován v rámci stadia obecního nebo státního, byly pro dnešní dobu takřka imaginární. Neměl-li v pražském plavectví nastati úpadek přímo katastrofální, muselo se sáhnouti ke svépomoci a tu s potěšením můžeme dnes konstatovati, že zásluhou ČPK budeme pravděpodobně již koncem června otvírati plavecký stadion na Barrandově. A tak včera byli pozváni sportovní žurnalisté k informační schůzce, kde se dozvěděli z kompetentních úst řadu zajímavých podrobností, jež mohou zajímati i širší sportovní veřejnost. Stadion bude zřízen v lomu přímo pod Barrandovem, v předním severním lomu bude zřízen vjezd a autopark, v jižním travnaté hřiště pro wolley-ball a jiné hry. Stavění na skále bude lacinější, neboť se ušetří na vyztužování, Kolem basinu budou 3 řady sedadel a dále pak místa k stání. Vstup na závodníště a do lázni bude oddělený. Večer bude k dispozici reflektorové osvětlení se skály... Těšíme se, že plavecký stadion bude co nejdříve uveden v činnost.“⁴⁴

⁴³ HAVEL, V. M. *Mé vzpomínky*. Praha 1993, s. 306

⁴⁴ *Národní politika*, roč. 47, č. 349 (21. 12. 1929), s. 7

Článek je sám o sobě velice podrobný, po tomto úvodu následuje rozsáhlá pasáž o katastrálním pozemku, technických parametrech samotného bazénu i přilehlého stadionu. Jak již bylo řečeno, barrandovský bazén byl vůbec prvním 50metrovým bazénem v Čechách o šířce 18 metrů, ze tří stran obklopený tribunami, které mohly pojmout až 3 000 diváků.⁴⁵ Bazén byl zřízen ze železobetonu a vytesán ve skále, využívající původní plochu lomu. Jeho hloubka činila na jižní straně 1 metr, postupně se svažovala a na straně severní měřila již 4,5 metru. V blízkosti se nacházela moderní skokanská věž, jejímž autorem byl architekt Vladimír Grégr. Skokanská věž měla 2 podlaží ve výšce 3,5 a 10 metrů, ke kterým vedlo točité schodiště. Plocha bazénu byla rozvržena tak, aby zde mohlo závodit hned 7 plavců najednou a aby se zde mohly pořádat hry ve vodním pólu, kterými na budoucnu barrandovský areál proslul.

Přímo na plavecký bazén navazovalo brouzdaliště a veřejné lázně, nedaleko se nacházela budova s klubovny, šatnami a technické zázemí. Klubovní budova měla dvě patra, resp. jedno patro, přízemí a suterén. V suterénu se nacházela pokladna, klubovna a místnost pro správce a lékaře. Přízemí bylo určeno pro ženské šatny se skříňkami i kabinami, podobně vypadalo i patro horní, jen s tím rozdílem, že fungovalo pro muže. Na střeše byla umístěna lehátka, v budově se nacházely i umývárny a sprchy, zatímco sociální zařízení bylo zbudováno v odlehlé budově.

Samotný areál byl propojen i s restaurací na skále pomocí malého výtahu, kterým se dovážely hlavně potraviny a nápoje. Původně se uvažovalo i o zřízení výtahu pro přepravu osob, pražští památkáři však tento plán nepovolili. Článek z *Národní politiky* představuje budoucím návštěvníkům dostupnost od tramvajové trati v Hlubočepích nebo autobusovou dopravou: „*Spojení stadionu s Prahou bude velmi výhodné, neboť jest vzdálen pouze 10 minut od konečné stanice trati č. 5, a mimo to budou obstarávati dopravu autobusy, parníky a motorové čluny.*“⁴⁶ V prvotní koncepci mělo být umožněno i spojení po nábřeží, vytvoření nového bližšího přístavu než byl ten v Malé Chuchli, uvažovalo se i o výstavbě mostu, který by spojoval Zlíchov a Barrandov s Braníkem. Na realizaci však ani v jednom případě ve 30. ani 40. letech nedošlo.

⁴⁵ HAVEL, V. M. *Mé vzpomínky*. Praha 1993, s. 30

⁴⁶ *Národní politika*, roč. 47, č. 349 (21. 12. 1929), s. 7

4.2.1 Sportovní využití plaveckého stadionu

Barrandovský plavecký stadion se právem řadil mezi nejmodernější plovárny v Evropě. Slavnostně byl otevřen dne 16. srpna roku 1930. I přestože byl areál zřízen povětšinou z vlastních nákladů Českého plaveckého klubu a jeho členů, neznamenalo to však, že by na Barrandov měli přístup pouze členové tohoto klubu. Naopak, bazén a celý areál byl dostupný pro širokou veřejnost, plavecké kluby i závodní plavce všech věkových kategorií.

Od počátku léta roku 1931 se plavecký stadion otevřel návštěvníkům jako veřejné lázně, které byly veřejnosti zpřístupněny dne 13. června 1931. Česká veřejnost uvítala otevření barrandovských lázní i s ohledem na výsledky prováděných bakteriologických rozborů, jak píše například článek z *Národní politiky*: „*Včerejším dnem dán byl plavecký stadion pod Barrandovem do provozu jako veřejné lázně. Pražské lázně až doposud omezovaly se na říční plovárny, jichž zdravotní vhodnost byla odvislou od čistoty vltavské vody. Že byl otevřen nejširší veřejnosti jako lázně, nutno se stanoviska hygienického jen uvítati, neboť tím dostává se našemu městu zařízení, které mu doposud scházelo a které je v cizině samozřejmé. Nutno pouze, aby pražská veřejnost projevila pro podnik pochopení a hojnou návštěvou jej podpořila, neboť tím podporuje současně i pražský plavecký sport, který vybudováním tohoto stadionu provedl záslužný čin.*“⁴⁷

Plavecký areál byl přístupný od 9. hodiny ranní do 7. hodiny večerní nepřetržitě, vstupné se pohybovalo v rozmezí 2-6 Kčs. Návštěvníkům lázní byl umožněn i vstup na zvláště vyhrazené terasy barrandovské kavárny.

Během dopoledních hodin a po poledni sloužil pro širokou veřejnost, v odpoledních hodinách se zde pořádaly plavecké závody, hrálo se vodní pólo a nechyběly ani veřejné produkce. V tomto čase se však již část areálu nacházela ve stínu, což leckdy odradilo návštěvníky, aby setrvali až do samého závěru závodu nebo vystoupení. I tak se ale barrandovský plavecký stadion těšil poměrně velké popularitě a nic na tom neměnil ani fakt, že voda byla do bazénu přiváděna přímo z Vltavy a tudíž dost chladná. Již od počátku se sice uvažovalo o tom, aby voda v bazénu byla ohřívána, ale kvůli velké finanční náročnosti celého projektu na jejich realizaci nedošlo. Přiváděná voda však byla nejprve filtrována, a tak se barrandovský stadion nemusel potýkat s hygienickou závadností jako jiná veřejná koupaliště v Praze.

⁴⁷ *Národní politika*, roč. 49, č. 163 (14. 6. 1931), s. 13

4.2.1.1 Plavecké závody a zápasy ve vodním pólu

Ještě v době, kdy byl projekt barrandovského stadionu teprve realizován, již tehdy se začínají domlouvat budoucí zápasy ve vodním pólu, ať už zde měla soutěžit družstva domácí, či mužstva národní. Na období po otevření stadionu v červnu 1930 byly stanoveny zápasy a Rakouskem a Maďarskem, jednalo se i s Anglií a Belgií.

Jedno z nejsledovanějších utkání (alespoň co se týče inzerce v novinách) se odehrálo dne 28. června 1932 mezi československým a maďarským týmem. Pro obě strany byl tento zápas, protože našim reprezentantům bylo umožněno poměřit si své schopnosti se zahraničním týmem, kterýžto se z Prahy vypravil na evropské turné a směřoval na olympijské hry do Los Angeles. *„Jest viděti, že správně pochopili propagační význam sportu. Start této výpravy v Praze jest sensací prvního řádu a lze očekávati, že stadion bude tentokrát úplně obsazen, neboť dnešní podnik možno právem označiti za největší sportovní událost v Praze... Obecenstvo se upozorňuje, že spojení s Barrandovem jest jednak elektr. tratí č. 5, jednak všemi autobusy směrem na Zbraslav, které před stadiem na požádání zastavují. Od konečné stanice k stadiu zřízeno bylo pro tento podnik spojení zvláštními autobusy. Soukromá auta mohou v omezeném počtu parkovati před stadiem, auta se šoféry a taxametry mají vyhrazeno místo u odbočné silnice na Barrandov.*⁴⁸ Denní tisk informoval o tomto chystaném zápase již několik týdnů dopředu, ve *Sportovním deníku* se 2. června objevuje článek s titulem: *„Československo v. Maďarsko. Největší událost letošní sezony v Praze.“*⁴⁹ *Mezistátní polový zápas Československo v. Maďarsko, který bude největší událostí letošní sezony v Praze, bude vybojován 28. června v plavecké stadionu pod Barrandovem. Již nyní činí Čsl. amatérský plavecký svaz velmi pečlivé přípravy, a to jak po stránce sportovní, tak i organizační, aby zápas byl ve všech směrech úspěšný.*

Také po stránce organizační činí svaz pečlivé přípravy. Ježto se očekává, že plavecký stadion pod Barrandovem bude úplně vyprodán, budou dány lístky do předprodeje již během příštího týdne. Místa předprodeje budou včas oznámena v denním tisku.

Tyto zápasy tak často byly ze strany provozovatelů výborným lákadlem pro milovníky sportu i zájemce o napínavou podívanou. Kromě utkání ve vodním pólu na národní úrovni se zde konaly i plavecké závody žactva i dorostu, studentů středních i vysokých škol, výjimkou nebyly ani juniorské soutěže ve skocích do vody: *„V sobotu 25. června pořádá pražská Slavia plavecké závody dorostu o Hausmanův memorial a současně*

⁴⁸ *Sportovní deník* č. 125 (28. 06. 1932), s. 6

⁴⁹ *Sportovní deník*, roč. č. 107, 2. 6. 1932, str. 6

juniorskou soutěž ve skocích do vody ze 3 m. Jako úplná novinka u nás budou provedeny skupinové skoky s 10 m věže. V programů závodů berou účast i děti.⁵⁰

O většině těchto připravovaných informují sportovní rubriky *Sportovního deníku* nebo *Národního večerníku* v části *Sport a hry*, jako tomu bylo například 17. června 1932:

„III. středoškolské hry byly včera slavnostně zahájeny.

Plaveckým závodům na Barrandově přítomno 3000 diváků. – Přes 150 startujících hochů a děvčat ze všech koutů republiky. – I česká Vídeň je zastoupena. Obsáhlý program vynucuje si mnoho rozřadovacích bojů a jen pečlivá příprava a řízný spád zdolává časově omezený rozvrh. O závody je velký zájem, proto všechna místa jsou obsazena; stadion má rekordní návštěvu. Čipernější nespokojenci provádějí po barrandovských skalách, které bazzin lemují, menší turistiku, jen aby lépe anebo alespoň něco viděli. Jsou zde všichni pohromadě nejmladší i vážní již studiosové.“ I výkony jsou velmi pěkné. Talenty jsou hned středem pozornosti funkcionářů plaveckých klubů, kteří zde vypomáhají. Možná, že o mnohých ještě v budoucnu uslyšíme. Vítězové – což je zajímavé a proti všemu očekávání – jsou z venkovských měst.

Všechno šlo hladce, ale přesto skoky do vody nutno odložit až na sobotu. Mezi „hladovými“ diváky zklamání a nespokojenost. Na to se tolik těšili; mnozí proto odcházejí. Současně je oznamováno, že po závodech se koná match ve vodním polu. To je magnet a vidět ještě národní mužstvo – vzácná příležitost.“⁵¹ Zmíněné články informující o provozu barrandovského stadionu poměrně jasně dokládají, že i když si někteří návštěvníci stěžovali na příliš chladnou vodu v bazénu a na nedostatek sluníčka v odpoledních hodinách, i přesto se zde našlo mnoho fanoušků vodních sportů, kteří si vychutnávali veřejná vystoupení nebo se jich sami aktivně účastnili. A právě zmiňované zápasy ve vodním pólu byly využívány jako jeden ze způsobů, jak přilákat hosty i ze vzdálenějších končin Prahy, kteří se tak mohli o existenci plaveckého areálu a výletní restaurace dovědět a navštívit je třeba i podruhé, potřetí.

4.2.2 Finanční náročnost stavby

V případě zřízení nového plaveckého stadionu se jednalo o velmi finančně náročný podnik, a taky byla plánovanou výstavbou k realizaci přislíbena státní podpora ve výši 600 000 Kčs. V průběhu stavby se však ukázalo, že rozpočet bude o poměrně velkou sumu

⁵⁰ *Národní večerník* – Sport a hry, č. 167 (17. 06. 1932)

⁵¹ Tamtéž, s. 6

převýšen, konkrétně se jednalo o částku přes 250 000 Kč.⁵² Tuto přislíbenou státní podporu však Český plavecký klub, pod jehož hlavičkou byla realizace plaveckého areálu prováděna, nikdy neobdržel. Podnik byl tak v souvislosti s hospodářskou krizí silně zadlužený již na počátku svého fungování, k čemuž bylo nutné připočítat náklady na opravu dřevěné budovy, která vyhořela v zimě roku 1934. Provoz plaveckého stadionu byl tak ponejvíce financován z vlastního majetku Českého plaveckého klubu, i když profitoval z pronájmu Českým tělovýchovným ústavem, jenž ročně přispíval částkou 35 000 Kč, a z příjmů plovárny na Žofině. Vlastní výnos barrandovského stadionu však na umoření dluhu zdaleka nestačil, i tak se jej ale po dlouhou dobu dařilo udržovat v určitém fungujícím stavu.

4.3 Barrandovský sportovní areál

Tak jak byl pro zřízení plaveckého areálu využit opuštěný lom pod barrandovskou skálou, začalo se uvažovat i o zřízení multifunkčního sportoviště, kde by si lidé kromě plavání mohli zahrát tenis, volejbal nebo si udělat výlet na loďce. S návrhem přišel již známý architekt Vladimír Grégr, podle něhož plánů byla vystavěna skokanská věž.

V souvislosti s myšlenkou realizace se ustanovuje Sportovní sdružení, které propachtováním získává sousední pozemky, do té doby náležející firmě Praslav. Zbytek pozemků na vltavském břehu pronajímá Vladimíru Grégrovi Václav Maria Havel a vzniká tak plocha asi 3600 čtverečních sáhů,⁵³ která se táhla v délce zhruba 400 metrů po pobřeží a sahala až k dnešnímu podchodu pod železniční trať.

V blízkosti barrandovského bazénu tak vzniká rozsáhlé sportoviště, které je stejně jako plavecký stadion otevřeno 1. polovině roku 1930. *Národní listy* o tom informují hned na své 1. stránce s nadpisem „*Sanatorium ještě zdravých: Již dávno není pražská ulice idylická a nás život také ne ... Potřebujeme každý den chvíli rovnováhy, chvíli pohybu i klidu. Místo prosté však starosti a daleko denní dřiny a odpovědnosti.*

Na břehu Vltavy pod Barrandovem, mezi řekou a tratí, kde loni byla ještě pustá hráz, dnes je pro vás připraveno všecko, co potřebujete pro své zdraví a rovnováhu. Znáte Sportovní sdružení pod Barrandovem? Barrandovské terasy znáte. Barrandovská hřiště jsou stejně velkolepá. Půl hodinky ze středu města elektrickou dráhou, na čisté, ještě nezkalené Vltavě uvítají vás bílé a žluté housse-boaty se svou klubovnou, čítárnou, restaurací, plovárnou a domovem kanoí a kajaků. Slunce je tady docela nepražské. Na břehu všechny

⁵² HAVEL, V. M. *Mé vzpomínky*. Praha 1993, s. 308

⁵³ Tamtéž, s. 310

sporty a hry trávníků: volley-bal, basket-bal, rohování, střelení z luku a bůhví co ještě. O kousek dál tenisové dvorce, žlutý písek oživený bílými postavami. Antonín Koželuh tam vrací docela nemožné míče se svým: „Hopy, je tady, ještě jednou a jen se nebáti!“ Jen to s ním zkuste a uvidíte, že tenis je docela lehoučká hra a že to také dovedete.

Tady můžete běhat, skákat, můžete všechno, i lenořit. Je tu nejhlubší klid. Až se vám zachce pohybu. Každé místo je určeno jinému, jen si vybrat. Je to malý zázrak. Ale velkorysý. Je to sanatorium pro zdravé. Vzduch, slunce a pohyb vyléčí únavu, dokud není pozdě. Je lépe radostně se léčit hodinu denně na zeleném trávníku a čistém písku, než měsíčním pobytém v opravdové nemocnici.⁵⁴

Tento novinový článek podrobně popisuje všechna dostupná vybavení nového sportoviště. Podle projektantských plánů byla na barrandovském břehu zřízena písečná pláž s plovárnou, o kus dál tenisové kurty, hřiště na volejbal a basketbal, návštěvníci si mohou vyzkoušet i střelbu z luku, vyjet na loďce nebo jen tak posedět s přáteli. Součástí sportoviště byly i klubovny, loděnice a bufet na dvou ukotvených lodích. Vladimír Grégr se tak chtěl vyhnout problémům hrozcím v případě zatopení, protože se určené pozemky nacházely již pod úrovní Vltavy.

Dostavba areálu byla dokončena na jaře roku 1930 tedy ještě před otevřeným plaveckého stadionu. Již po 4 letech však přicházejí těžkosti v podobě nuceného vyvlastňování pozemků na obou vltavských březích Ředitelstvím pro stavbu vodních cest z důvodů plánované regulace vodních toků. Vladimír Grégr byl tak nucen pozemky prodat státu za cenu, která ani zdaleka nedosahovala vloženého investičního kapitálu. Vhodné využití nenašly ani vybavené lodě, které nakonec inženýr Grégr prodal, a lodě pak po určitou dobu po 2. světové válce kotvily u Slovanského ostrova.

4.4 Trilobit bar

V roce 1937 byl na návrh architekta Vladimír Grégra, který projektoval mimo jiné skokanskou věž u barrandovského plaveckého stadionu, na jižním konci Teras přistavěn Trilobit bar. Se stavbou se začalo hned brzy na jaře, aby bylo vše připraveno na letní sezónu.

Svůj název získal Trilobit bar podle místa, kde se dříve nalézaly zkameněliny tohoto druhu. Jeho vznik byl dán dvěma faktory, potažmo třemi: Zaprvé neměla Praha do té doby kvalitní společenský letní bar a ani Barrandovské Terasy nemohly být k tomuto účelu

⁵⁴ *Národní listy*, roč. 70, č. 167 (19. 6. 1930), s. 1

využity. Jednalo se zde také zejména o to, že rozlehlost restauračního areálu nedovolovala provoz do pozdních nočních hodin, musela by se řešit také otázka obsluhy a placení přesčasů, které již v době před vznikem baru Trilobit, kdy Barrandovské Terasy zavíraly po 22. hodině, bylo možné stěží zvládnout. Stejně tak by bylo neekonomické používat v celém areálu osvětlení, když by se s velkou pravděpodobností všech 3000 míst neobsadilo. Poslední skutečnost vyjadřoval fakt zatím nevyužitého a nezastavěného pozemku na jižní straně areálu Teras na Barrandově. Právě zde byl podle plánů Miloše Havla architektem Grégrem vystavěn společenský bar Trilobit, který se mohl těšit i návštěvě hereckých ikon z nedalekých filmových ateliérů. Pravděpodobně i to byl důvod, proč byly Barrandovské Terasy tak vyhledávané – návštěvník si zde mohl užít sluníčka, přírody, vykoupat se, zahrát si tenis nebo basketbal, shlédnout zápas ve vodních pólu, přičemž doufal, že snad na okamžik zahlédne známou prvorepublikovou postavu stříbrného plátna. Barrandovské Terasy si také zahrály v několika filmech – Před maturitou (Vladislav Vančura, 1932) a Extase (Gustav Machatý, 1932), ve filmu Poslední mohykán (Vladimír Slavínský, 1947) byl v jedné scéně k vidění barrandovský plavecký areál a Trilobit bar se stal místem natáčení pro film Jak se krade milion (Jaroslav Balík, 1967).

Nový bar byl určen pro užší společnost přátel poskytující intimní prostředí. Dřevěné místnosti byly vybaveny stylovým nábytkem, uprostřed byl umístěn mohutný krb. Na vnitřní výzdobě baru se podílela Božena Vavrečková, manželka Václava Havla. Božena Vavrečková spolupracovala i při zařizování interiérů barrandovské restaurace, na její podnět vznikla místnost pro přípravu aperitivů v budově Teras, malbu skleněného stropu v jižní restaurační místnosti, které se přezdívalo „kavárna,“⁵⁵ pro změnu zdobila honosná malba zvěrokruhu. Božena Vavrečková byla i autorkou návrhů reklamních pohlednic a suvenýrů, například šátků se znakem trilobita.

Bar Trilobit se otevíral v 21 hodin večer, kdy se sem přesunula část návštěvníků z Barrandovských Teras, hrála buď hudba taneční pro charleston, foxtrot, swing a slowfox, nebo pro uzavřenou skupinu přátel hudba intimní. Jednalo se o orchestr R. A. Dvorského, který se sem po skončení účinkování ve Francouzské restauraci přesunul spolu s hosty. Orchestr R. A. Dvorského také každodenně zahájení provozu baru oznamoval fanfárou trubačů. Bar Trilobit fungoval až do ranních hodin a velmi brzy se stal oblíbený jak Pražany a turisty, tak filmaři i samotnými herci, ale i politiky a spisovateli. Na Barrandovské Terasy tak často docházeli Vlasta Burian, Oldřich Nový, Hana Vítová, Adína Mandlová nebo Lída

⁵⁵ HAVEL, V. M. *Mé vzpomínky*. Praha 1993, s. 317

Baarová, Ferdinand Peroutka či Jan Masaryk. „Zájem byl od počátku velmi živý,“ jak píše Václav Maria Havel ve svých pamětech,⁵⁶ a v letních večerech si jej oblíbili zejména cizozemští návštěvníci.

⁵⁶ HAVEL, V. M. *Mé vzpomínky*. Praha 1993, s. 317

5 Restauranční podniky během druhé světové války a po roce 1945

5.1 Terasy na Barrandově za Protektorátu Čechy a Morava

V prvních válečných letech zůstával areál Barrandovských Teras s bazénem a sportovištěm nadále v provozu. Období téměř celého roku 1938 probíhalo ve znamení velkých banketů, tanečních večerů v záři reflektorů, zahraničních návštěv a besed s cizími žurnalisty, které dotváří znějící hudba orchestru R. A. Dvorského, každý večer zahajovaná fanfárou „V nový život“ za doprovodu ohňostrojmů.

Charakter života na Barrandovských Terasách byl ovlivněn i probíhajícím X. všesokolským sletem. Sokolské slavnosti započaly již v zimních měsících roku 1938 zimními akcemi ve Vysokých Tatrách, kdy se soutěžilo v hokeji, běhu na lyžích a nově také v krasobruslení. Na zimní hry navazovaly slety jednotlivých krajů a na Slovensku žup, které vyvrcholily letním sletovým programem v červnu 1938 vystoupeními sokolského žactva, dorostenců a dorostenek. Tyto sokolské slavnosti byly také v jistém smyslu specifické. Hlavní představení se totiž konala na přelomu června a července, tedy zhruba 6 týdnů po květnové mobilizaci Československa. Sokolský slet a následný 4hodinový pochod Prahou získal tedy charakter národní manifestace vyzývající k obraně republiky a prezentující sílu vlasteneckého citění československých občanů. Symbolem se stalo vystoupení celkem 30 000 Sokolů na strahovském stadionu, dotvářené skladbou „Přísaha republiky.“

Barrandovský podnik se proto v předstihu připravoval na očekávaný velký počet turistů z okolí ze zahraničí ze zemí západní Evropy i USA, stejně tak se často přicházeli přímo i účastníci sletu a hosté v sokolských krojích. Návštěvnost za slunečného počasí byla poměrně vysoká, ať už se jednalo o hosty české, slovenské nebo německé národnosti, například sem často zavítal britský vikomt a politik Walter Runciman, který v Československu vedl na přání Velké Británie diplomatická jednání mezi československou vládou a německou SDP.

Turisté dorazivší na Barrandov tak často spojují návštěvu plaveckého stadionu s obědem na Terasách, obědy byly nově podávány i na terase Trilobit baru. Bar byl nadále v provozu až do svítání, kdy začaly jezdit první tramvaje z Hlubočep. Návštěvníkům bylo také umožněno přímo od bazénu vystoupat v plavkách na terasy vyhlídkové restaurace, kde pro ně byl zřízen zvláštní oddělený prostor.

5.1.1 Proměna návštěvníků

Předválečná sezona, která ještě probíhala v tradičním duchu, skončila po podepsání Mnichovské dohody na podzim 1938. Další jarní sezona je již ovlivněna krizovou situací, což se postupně začalo podepisovat i na charakteru osazenstva barrandovských návštěvníků, změnila se i úvodní melodie fanfáry v píseň „*Čechy krásné, Čechy mé.*“

Doba před zářím 1938 však ještě nevykazovala známky pozdější proměny, naopak, Barrandovské Terasy jsou opět návštěvníkům na jaře zpřístupněny, ještě stále se zde konají odpolední i večerní koncerty orchestru R. A. Dvorského, stejně tak živě se provoz udržuje i na plaveckém stadionu pod skálou, kde se v červnu koná již 20. mistrovství československých plavců: „*Po dvacáté plavecká mistrovství.*

Československé plavectví je právě tak staré, jako náš stát a proto letošní rok je pro ně rokem dvojnásob jubilejním. Toto jubileum bude nejhodnotněji oslaveno koncem příštího týdne, kdy budou v Praze uspořádána XX. plavecká mistrovství republiky... První mistrovství byla pořádána v r. 1919 ještě na Císařské louce v tekoucí vodě na závodisti, improvisovaném mezi dvěma pískovými loděmi. V l. 1920 až 1928 byl útlukem našich plavců kanál propusti u mostu Legií, který krom nebezpečně nečisté vody měl i tu nevýhodu, že v případě propouštění parníku plavali nejen závodníci, ale i startovní a cílové můstky i s celým soudcovským sborem. Zato ale centrální poloha závodisti dovovala návštěvy, o nichž se dnes v Praze ani nezdá. V r. 1929 po prvé byla mistrovství propůjčena do Bratislavy a v r. 1930 byl jimi slavnostně otevřen plavecký stadion na Barrandově, jediná dnes regulérní dráha v Praze.“⁵⁷

I když byla většina členů plaveckých sdružení s existencí barrandovského bazénu velmi spokojena, i tehdy se našli tací, kteří neustále vedli diskuze o jeho funkčnosti i kvalitě vody. Zejména těmto kritikům je věnován článek v *Národní politice*: „*Kdy bude Praha velkoměstem ve svém nazírání na plavecký stadion barrandovský?*

Litujeme, ale v některých směrech je tomu skutečně tak: Pražáci jsou v určitém směru stále ještě maloměšťáky. Když se před lety pořádaly plavecké závody za nemožných předpokladů ve zdymadle u mostu Legií, říkali sportovci: jen co bude pořádný plavecký stadion, uvidíte ten rozmach našeho plavectví!

Ten pořádný stadion je a je velmi pěkný. Ale má tu chybu, že – abychom to řekli hodně názorně – není na – Václavském náměstí. V tom je právě ten kurs maloměšťáctví. Světová velkoměsta mají svá moderní sportoviště vesměs za městem a často mnohem dále

⁵⁷ *Národní politika*, roč. 57, č. 192 (15. 06. 1938), s. 12

*než je Barrandov od středu Prahy...*⁵⁸ Je pravda, že na rozdíl od pozdějších plaveckých stadionů (mám na mysli zejména areál v Podolí) byl ten barrandovský vsutku umístěn na okraji Prahy, ale vždyť právě to byl účel zakladatelů, aby se zde mohl spojit prvek odpočinku na klidném místě v zatím nepřiliš rušné krajině, což u ostatních koupališť v centru Prahy nebylo možné. Další debaty se točí okolo kvality a teploty vody. Tím, že byla voda do bazénu přiváděna odtokem přímo z vltavského toku, nestačila se samozřejmě tolik ohřát. „...*Sotva to asi bude vadit, když je vedro a voda ve Vltavě 25 stupňů. Pak je o málo chladnější voda v barrandovském stadionu jistě jen výhodou.*“⁵⁹

Společenský ruch tedy na tomto okraji Prahy nadále žije, na Barrandově (tím myšleno jednak Barrandovské Terasy, jednak zahradní čtvrť) se stále projektuje a buduje to, co se nestihlo dříve, dochází k další parcelaci území, dokončují a zdokonalují se technické zázemí a komunikační spoje. Náměstí před filmovými ateliéry bylo spojeno se sliveneckou silnicí novou komunikací, u Barrandovských Teras bylo zbudováno větší stanoviště aut a probíhaly i vnitřní stavební úpravy objektů vyhlídkové restaurace a Trilobit baru. Již v té době se díky existenci filmových ateliérů na jednom konci barrandovského kopce a barrandovské restaurace na ostrohou druhém začalo hovořit jako o „*českém Hollywoodu.*“⁶⁰

Již od 30. let byla pro návštěvníky realizována autobusová doprava z centra metropole prostřednictvím Lidové autodopravy, později byla uzavřena spolupráce s firmou Walter v Jinonicích. Vyhlídkové autokary tak denně dopravovaly návštěvníky z Václavského náměstí od rohu Štěpánské ulice přímo na Barrandovské Terasy. Odjížděly odtud každé odpoledne a o nedělích i dopoledne. Tato přeprava fungovala pro návštěvníky areálu zcela zdarma, protože náklady na dopravu na sebe převzal Václav Havel a byla oblíbená i u cizinců. Později se Václav Havel s pražskou metropolí dohodl o převzetí samostatné dopravy na Barrandov, k čemuž byla ještě zřízena speciální linka „S“ vedoucí z Hlubočep od konečné stanice tramvaje č. 5 přes Terasy až do Slivence. Kromě autokarové a tramvajové dopravy se původně uvažovalo i o sedačkové lanovce a stejně tak o zřízení nového přístavu.

Ještě ke konci roku 1938 a zejména pak v roce následujícím po zřízení Protektorátu byla navzdory hrozbě nového válečného konfliktu (či snad právě v souvislosti s ní) zaznamenána obrovská poptávka po možnosti nákupu pozemků pro stavbu domů nových i

⁵⁸ Tamtéž, s. 13

⁵⁹ *Národní politika*, roč. 57, č. 192 (02. 07. 1939), s. 13

⁶⁰ VARYŠOVÁ, E. *Barrandovské Terasy a jejich další osud* in: *Věstník Klubu za starou Prahu*. Praha 2016, s. 16

po domech již hotových, které tak zaručovaly udržení hodnoty peněz. V barrandovské zahradní čtvrti byly tak vyprodány všechny připravené parcely a bylo nutné přikročit ke třetí etapě úprav pozemků v jižní části nad obcí Malá Chuchle. Krizová doba tak paradoxně byla pro zakladatele čtvrti výhodná.

Václav Maria Havel ve svých pamětech píše, že desetileté výročí založení Barrandovských Teras prošlo v roce 1939 bez povšimnutí, které zdůvodňuje okolnostmi počínající válkou. Jak bude ještě řečeno, 2. světová válka skutečně do návštěvnického provozu na Terasách zasáhla velmi výrazně, ale nesouhlasila bych s tím, že veřejnost, respektive média, 10leté výročí vůbec nezaznamenala. Lze v této souvislosti poukázat na článek v *Národní politice* z konce září 1929: „10 let Teras na Barrandově.

Letos 27. září je tomu právě 10 let, co byly otevřeny Terasy na Barrandově. Staly se uznávanou atrakcí Prahy, vděčným cílem pražských vycházek a pravidelnou zastávkou skoro všech cizinců, kteří v uplynulém desetiletí Prahu navštívili. Jsou dnes tak samozřejmou částí Prahy, že málokdo si uvědomí, že přes 10 lety jméno Barrandov ještě neexistovalo a že nynější kvetoucí zahrady byly neschůdnou pustinou. Terasy jsou otevřeny, a v říjnu bude provoz udržován o nedělích.“⁶¹

Život neustrnul ani o kousek dál, na Barrandovských filmových ateliérech, kde se točily dodnes uznávané československé filmy, kupříkladu *Kristián*, *Přednosta stanice*, *Eva tropí hlouposti*, *Dívka v modrém*, *Tři vejce do skla* nebo *Šťastnou cestu*. Podle mého názoru se období protektorátní tvorby řadí mezi nejlepší etapy vývoje české kinematografie, i přestože se jednalo o krizová léta československé státnosti.

Ještě v roce 1941 se na barrandovském plaveckém stadionu konalo plavecké mistrovství. Článek popisuje i komunikační dostupnost a připravenost barrandovského areálu pro návštěvníky: „Lyžařská mistrovství Čech a Moravy v Praze.“

„Dnes slavnostní zahájení ve 13 hod. 30 min. na Barrandově pod záštitou p. ministra obchodu Dr. F. Kratochvíla. Na startu sejdou se naši nejlepší závodníci – lyžaři z Čech a Moravy, aby se utkali v boji o titul mistra... Mimořádná příležitost viděti největší lyžařský závod v Praze, přivábí jistě velkou návštěvu. Barrandovské terasy jsou připraveny pro rekordní návštěvu a Pražanům jistě není neznámo vhodné spojení. Pro zájemce z venkova připojujeme, že doprava na Barrandov může se dítí tratí el. č. 5 na konečnou stanici v Hlubočepích, odkud jest spojení městskými autobusy k terasám, nebo výstupní komunikací

⁶¹ *Národní politika*, roč. 57, č. 269 (27. 9. 1939), s. 3

pěšky as ¼ hod. Možno také použití trati el. dráhy č. 17 a 21 do Podolí-Braníka a odtud pěšky přes Vltavu při časovém rozpětí asi 25 min. ⁶²

Pravdou ovšem je, že nástup nacistického režimu znamenal pro stavební vývoj Barrandova nucenou odmlku. Postupně byly znemožňovány všechny činnosti soukromého podnikání a důsledky těchto opatření se nevyhnuly ani Barrandovu. Dokud to bylo na jaře 1939 ještě možné, byly zrychleně dokončovány rozdělané stavby, upravovány komunikační spoje, cesty a chodníky, pokračovalo se i v zahradních úpravách okolí barrandovské restaurace. Architektonických změn se dočkaly exteriéry i interiéry Teras, kde byly například položeny obklady a definitivní dlažba v kuchyni, bylo zmodernizováno chladicí zařízení a zvětšen i počet parkovacích míst. Všichni doufali, že se po ukončení válečného konfliktu návštěvníky a život na Terasy znovu vrátí, a tak se dělalo mnohé pro to, aby areál na novou sezónu připraven co nejlépe. Na začátku 40. let byl však vydán zákaz převodů pozemkového majetku, což mělo za následek ukončení prodeje parcel, kde sice pořád výstavba nějakým způsobem probíhala, ale dělníci se potýkali s nedostatkem materiálů i pracovníků. Stejně tak nebylo dále umožněno ani pokračovat v nejnútnejších udržovacích pracích. Proto nabídl Václav Havel dosud nedokončená, ale využívaná veřejná technická zařízení majetku pražské obci, která tuto nabídku přijala a technické zázemí začala spravovat sama.

Z doby předválečné sice ještě zůstalo množství parcel připravené pro stavbu rodinných vil, ale tyto pozemky nad Malou Chuchlí byl Havel nucen za více než nedostatečnou cenu prodat, které využila okupační správa k umístění přístavby prostor filmových atelierů. Filmové ateliéry na Barrandově byly totiž již od roku 1941 součástí výhradního majetku říše a namísto podniku A-B, akciové filmové továrny, a. s. v Praze vznikaly protektorátní filmy pod společností Prag-Film. O získání správy filmových podniků se příznivci nacistů z řad českých podnikatelů snažili již před válkou. Tehdy se o převzetí dozoru nad československým filmem a jedním z nejmodernějších filmových areálů v Evropě, tímto „středoevropským Hollywoodem“⁶³ disponovat dříve než němečtí nacisté. Pokoušeli se o to zejména režiséři Václav Binovec a Ladislav Brom, tento proces však ještě nebyl úspěšný.

Nakonec však němečtí filmaři využili jako záminku etnický původ bývalého ředitele ing. Levoslava Reichla. Kvůli jeho židovství byl do podniků jmenován komisařský správce, potvrzený zvláštním nařízením říšského protektora. Stalo se tak v době, kdy už Reichl dávno

⁶² *Národní listy*, Tělovýchova-sport, roč. 39 (08. 02. 1941), s. 6

⁶³ MOTL, *S. Mraky nad Barrandovem*. Praha 2006, s. 23

ředitelem ateliérů nebyl a současně kapitálová účast na vedení společnosti nepřesahovala dotyčných 4 %. Miloš Havel byl tak nucen filmové ateliéry pod nátlakem prodat, ty získávají pojmenování Prag-Film a stejně tak přešly pod německou správu všechny filmové ateliéry v Praze. Vznikl tak velkopodnik filmového oboru s nejmodernějším zařízením, který po skončení války výrazně figuroval ve filmovém průmyslu. Význam, který měly filmové ateliéry na Barrandově za války, uznává ve svých vzpomínkách i jeden z nejznámějších českých režisérů, Otakar Vávra: „*Josepha Goebbelse jsem viděl úplně zblízka. To když přijel na Barrandov. Pozval nás na oběd, což se pochopitelně nedalo odmítnout. Je pravda, že chtěl z Barrandově udělat evropský Hollywood. Po válce tu mělo být šestnáct studií jako v Paramountu. A také se hned po jeho návštěvě začalo na Barrandově stavět. Výsledkem jsou ty tři nové ateliéry, které jsou ze všech nejlepší.*“⁶⁴

5.1.2 Nacistická protiletecká pevnost

Na Terasách už si návštěvníky nemohli poslechnout ani orchestr R. A. Dvorského, jehož hudebníci byli povoláni do továren vyhrávat dělníkům. Od zdrcující porážky německých vojsk u Stalingradu na přelomu let 1942 a 1943 už se na Barrandově ani netancovalo, restaurace byla naprosto nevybavená, zmizely ubrusy, výběr jídel byl velice omezený a personál, který jediný pod vedením ředitele Antonína Jupy zůstal na kvalitní úrovni, mohl nabízet jen zlomek z proslulého jídelníčku počátku 30. let. Zrušeno bylo o přímo autobusové spojení z Václavského náměstí. Tehdy už ale areál Teras na Barrandově nebyl určen československým návštěvníkům, nýbrž zde od roku 1942 fungoval lazaret pro německé vojáky. Zprávu o pátečním odpoledni, kdy zde byl pro raněné uspořádán koncert hudebníků z jednotek SS, podává reportér Československého rozhlasu Alfred Technik:

„Vysoko nad Prahou na krytých Terasách Barrandova hostí dnes říšskoněmecký rozhlas s péčí o vojsko a Německý červený kříž 500 raněných vojáků z pražských lazaretů. Dechová hudba zbraní SS, taneční orchestr vlastní, zpěváci, umělci kabaretní a umělci filmoví, starají se o příjemnou náladu raněných vojáků. Na červených židlích za bílými stolký zasedli vděční posluchači. V tvářích zraněných vojáků čteme uspokojení. Praporečkuj v barvách velkoněmecké říše třepají se nad stolký, mezi kterými procházejí neustále, jako dobří andělé, v bílých úborech ošetřovatelky s odznakem Německého červeného kříže. Mezi vojáky jsou také vzácní hosté, přišel stálý zástupce říšského protektora v Čechách na Moravě

⁶⁴ MOTL, S. *Mraky nad Barrandovem*. Praha 2006, s. 53

pan Herman Frank, v jeho doprovodu generál Toussaint a ostatní pánové branné moci i od zbraní SS.“

Celý komentář koncertu je do značné míry ovlivněn skutečností, že vysílání Československého rozhlas bylo již od roku 1939 předáno pod správu rozhlasových stanic velkoněmecké říše. Z rozhlasového záznamu je patrné, že reportér řadil jen systematicky po sobě věcná fakta, mluvil velice strojeně, bez jakýchkoliv emocí, věty jsou zvláštním způsobem frázovány a je tak jasné, v jaké pozici se Alfréd Technik nacházel. On sám přitom za necelé tři roky komentoval příjezd sovětských tanků do Prahy.

Jak se proměňoval způsob fungování barrandovské restaurace, měnil se i charakter návštěvníků. Místo dřívějších zástupů pražských i mimopražských obyvatel středních tříd sloužily nyní Terasy pro vojenské důstojníky a české milenky okupačních vojáků ničících veškeré zbývající vybavení, zřízena byla dokonce mimořádná železniční dráha mezi Hlavním nádražím a Barrandovem, zvaná *Rychlíková linka Q*, která klientelu dovážela. Nacisté si také uvědomili význam restaurační věže, která se vypínala ve výšce přes 300 metrů nad mořem. A tak barrandovská restaurace, která dříve návštěvníkům nabízela výhled na oba vltavské břehy a pražskou metropoli, právě pro tuto přednost umístění na skále nad Vltavou být jednotkami wehrmachtu využívána jako strategický prostor pro umístění protiletectvé obrany v případě spojeneckých náletů na Prahu. Místo rekreačního a zábavního střediska se stal Barrandov nacistickou vojenskou pevností.

Na samém konci války se stal Barrandov jednou z posledních oblastí, kde se ještě v momentě příjezdu sovětských jednotek do Prahy bojovalo. Barrandovští občané totiž kromě pomoci uprchlíkům z pražských čtvrtí postižených bombardováním (Braník a Pankrác) vystavěli u mostu na Barrandov mohutnou barikádu. Němci se tedy obávali, že se obyvatelé Barrandova opevnili ve filmových ateliérech a budou bránit nacistům v postupu. Oddíly SS se tudíž rozhodly obklíčit ateliéry z několika směrů, tedy od Slivence i Vltavy, kde se nacházely předsunuté hlídky barrandovských obyvatel. Došlo tak k poměrně velké ztrátě na životech členů hlídky i civilistů. Kromě těchto bojů bylo odstřelováno i hlubočepské údolí, kde měli němečtí vojáci na barrandovských svazích umístěná kulometná a pozorovací stanoviště. Dne 9. května proti nim vyrazily sovětské tanky a skupiny bývalého vojska československé vlády, které zahaly Němce směrem na Zbraslav.

5.2 Doba poválečná a komunistická éra

Po skončené válce bylo na Barrandovských Terasách nutné nejprve odstranit škody napáchané okupačními vojáky, areál se totiž od doby První republiky zatím neopravoval a bylo tak nutné získat investice na nejnaléhavější záležitosti. V té době však ještě nebyl zrušen zákon o zákazu převodu nemovitého majetku, k němuž bylo nutné získat souhlas místního národního výboru. Další diskuze se vedly i o stylu architektury týkající se výstavby vilové čtvrti, která prý totiž příliš neodpovídala zásadám, na kterých začal být formován nový lidově-demokratický stát, a hodila by se tak spíše pro stavby na venkově. Již po válce se objevovaly první snahy o znárodnění barrandovského podniku prezidentem Edvardem Benešem, nakonec byly ale neúspěšné, a tak areál zůstal takový, jak jej opustili nacističtí důstojníci v roce 1945. Tato skutečnost se ovšem netýkala dalšího podniku v rukách rodiny Havlových, a sice barrandovských filmových ateliérů. Filmové ateliéry byly totiž jako podnik pod německou správou ihned po roce 1945 znárodněny a původní československá filmová společnost tak znovu mění název z Prag-Filmu na Státní film.

Zestátnění veškeré filmové tvorby bylo vyhlášeno na základě dekretu prezidenta republiky č. 50 z 11. srpna 1945 – *Dekret o opatření ve věci filmu*. Jak literatura, tak především český film jsou podobě jako média a všechny druhy masového působení na veřejnosti po roce 1945 a zejména po roce 1948 podřízeny státní kontrole, protože mají plnit společenské úkoly. To platí až do roku 1990. U literatury nastávala postupně trochu odlišná situace a praxe někdy umožňoval i vydání některých děl, které skulinou cenzury prošly, i když se o nich třeba ve velké míře diskutovalo. U československého filmu však toto nebylo možné. Už od konce války získával charakter výchovné složky, kdy se mají potlačovat některé nekvalitní, škodlivé a kýčovitě žánry - lidové romány, příběhy z červené knihovny nebo komiksy. Po roce 1948 tato praxe pokračuje, rozšiřuje se i okruh toho, co se má potlačovat, a spíše než výchovná role ve filmové branži pak působí aspekt jakoby politický.

Dochází tak k podřízení filmové i literární tvorby zájmům politických vrstev, kdy jsou tvůrci považováni za dělníky kultury, a tak stejně jako dělníci v továrnách přispívají k budovatelskému úsilí, proto i oni mají plnit předepsané plány – mají napsat tolik a tolik knih, natočit určitý počet filmů s předem určenou tematikou. Lidem se mělo ukázat, že i herci jsou obyčejní lidé, kteří se tak podle nových nařízeních v době, kdy například nenatáčeli v ateliérech, měli podílet na výrobním procesu, pracovali u výrobních linek nebo balili a evidovali zboží.

5.2.1 Barrandovská restaurace po 2. světové válce

Jediná další možná podnikatelská činnost se tak zaměřovala pouze na objekty Barrandovských Teras. Okolnosti znovuobnovení provozu byly výrazně ovlivněna skutečností, že byly ještě v prvních válečných letech realizovány poměrně rozsáhlé úpravy, které měly po ukončení války napomoci při fungování v nové sezóně. Na nich se tedy po roce 1945 stavělo a již v létě roku 1945 byly Terasy i Trilobit bar hojně navštěvovány. Často se sem vraceli i prvorepublikoví hosté, kteří zde doufali ve shledání se starými přáteli. Už v létě roku 1945 byly Terasy na Barrandově, stejně jako Trilobit bar opět připraveny na přicházející návštěvníky: „*Vyhlídkový restaurant „Terasy na Barrandově“ otevřen je již každodenně. Kamil Běhounek se svým orchestrem hraje k tanci odpoledne ve středu, sobotu a v neděli.*“⁶⁵

Podle Václava Havla byly tři poválečné sezóny co do návštěvnosti a výtěžku velice úspěšné. V tom samém období se sem sjížděli hosté z mnoha evropských zemí, byly pořádány i turistické hromadné zájezdy cestovními kancelářemi z Nizozemí, Belgie nebo pobaltských států. V následujících letech Terasy navštívil i ministr zahraničí Jan Masaryk, spisovatel Ferdinand Peroutka nebo malíř Otakar Nejedlý. Postupně byli ale provozovatelé nuceni omezit nabídku nápojů i jídel, zmenšovány byly i jednotlivé porce. Co se týče personálu, většina předválečných pracovníků na Terasách nadále působila, což se bohužel netýkalo vedoucího restauračního provozu Antonína Jupy, který vlastně Barrandovské Terasy v roce 1929 otevřel. Ještě v roce 1951 *Rudé právo* zveřejňuje reklamu na pražské hotely a restaurace, podle kterého je Trilobit bar na Terasách na Barrandově od 5. května denně od 22 hodin a k poslechu a tanci hraje Jan Pelant.⁶⁶ Další číslo *Rudého práva* zase zve k návštěvě na Barrandovské Terasy v souvislosti s konáním Pražského vzorkového veletrhu, kromě Barrandovských Teras zmiňuje i další pražský podnik Lucerna – Hostinec U Černého koně.⁶⁷

⁶⁵ *Lidová demokracie*, roč. 1. č. 26 (09. 06. 1945), s. 4

⁶⁶ *Rudé právo*, roč. 54, č. 109 (09. 05. 1951), s. 4

⁶⁷ *Rudé právo*, roč. 54, č. 122 (25. 05. 1951), s. 4

5.2.2 Barrandovské Terasy jako symbol kolaborace

Znárodnění se nicméně nevyhnulo ani Barrandovským Terasám. Nestalo se tak sice hned po únoru roku 1948 a nástupu komunistické moci, ale až o 4 roky později, v lednu 1952.

Po válce byl podnikatel Václav Havel dosazen na post předsedy *Ústředního svazu pro cizinecký ruch*, organizace, která pod sebou soustřeďovala hotelové, restaurační a lázeňské podniky. Provoz těchto podniků zabezpečuje člen původní barrandovské skupiny, ředitel Antonín Hartvich a bratr Miloš Havel. Načas se majetky bratří Havlů na Barrandově dostaly pod područí národní správy, správcem byl ustanoven Vladimír Nosek, ředitel zůstal i nadále Antonín Hartvich a Václav Havel byl jmenován poradcem národního správce.

Nakonec bylo národní správcovství nad Havlovými pozemky zrušeno a majetek byl vrácen Havlovi zpět, na Barrandově však byla další stavební činnost a prodej parcel velice omezeny. Ještě v lednu 1950 byly odprodány jedny ze zbývajících pozemků sousedících s filmovými ateliéry, na kterých měly být původně vybudovány další rodinné domky. Václavu Havlovi poté zůstalo ještě několik stavebních parcel, plocha strání, lesů skal včetně Barrandovy desky. Následně byl ale donucen i tyto parcel a nemovitosti předat státu pod výhrůzkou možné exekuce rodinného barrandovského domu, který bratři Havlové vlastnili dohromady. Teď byla ale Milošova půlka domu zkonfiskována v souvislosti s jeho neúspěšným pokusem přejít československé hranice.

Nadále se tedy rodina bratrů Havlových, potažmo Václava Maria Havla, mohla podílet na aktivitách pouze v souvislosti s barrandovskou restaurací. V této době se ještě stále uvažovalo o zřízení nového bližšího přívozu a také lávky pro pěší přes silnici vedoucí směrem na Zbraslav na jižní straně plaveckého stadionu a z tohoto místa měl být vybudován výtah vedoucí nahoru k Terasám. Václav Havel se také snažil pomocí vlivu ing. Arch. Václava Kolátora docílit dalšího možného využití zahradní čtvrti a stejně tak se zde objevil návrh o výstavbě obytného domu pro zaměstnance Teras, aby nebyli nuceni pozdě v noci dojíždět domů. Tehdy působil Václav Havel na pozici plánovače barrandovského podniku, přičemž jeho působnost byla ukončena 7. ledna 1952, kdy byla barrandovská restaurace stejně jako pražský palác Lucerna včleněny do Ministerstva vnitřního obchodu jako podnik Restaurací a jídelen s názvem „*Restaurační podniky Lucerny a Barrandova*.“

Znárodnění však naštěstí neznamenalo uzavření areálu a ukončení provozu, bylo tomu právě naopak. Prezident Antonín Zápotocký chtěl využít atmosféru tohoto oblíbeného volnočasového centra, čímž se snažil navázat na tradici prvorepublikového místa paměti a

hojného setkávání. Paradoxně tak pravděpodobně alespoň načas zachránil samou existenci Barrandovských Teras, jejichž úpadek pozdějších let by zřejmě přišel mnohem dříve. Prezident Zápotocký tak v duchu nové doby navrhl využít areál jako centrum rekreace a odpočinku zejména pro pracující masy. A tak místo návštěvníků ze středních vrstev a pražské smetánky za dob První republiky byl areál určen pro zástupy dělníků a státních zaměstnanců. Zřejmě zde ne nevýznamnou roli hrála i určitá soutěživost, či vymezení se vůči době, kdy byly Barrandovské Terasy jednoduše vystavěny z iniciativy soukromého podnikatele a jednoduše sem často docházeli příslušníci buržoazní společnosti. Terasy byly tedy znárodněny „s tím, že budou přeměněny z místa dekadentní buržoazní zábavy na rekreační centrum pro pracující lid.“⁶⁸

Nová vláda tak chtěla dokázat, že Terasy mohou pod státním vedením fungovat stejně dobře a ještě snad i mnohem lépe než v době svého vzniku. Podle mého názoru byl osud Teras zpečetěn již v době po ukončení 2. světové války. To, co bylo dříve vyzdvihováno jako příklad soběstačnosti, bylo po roce 1945, resp. po únoru 1948 vnímáno jako projev buržoazních praktik a kumulace majetku v rukou soukromníků. Což pochopitelně hrálo do noty silící moci komunistické strany. A takové stigma si Terasy na Barrandově uchovaly až do revoluce.

Život na Barrandovských Terasách tedy zdánlivě nerušeně plynul dál, jak ukazuje i dokument *Československého filmového týdeník* z června 1955: „Nad Prahu vysoko na skále jsou restaurace Terasy Barrandov. Slunné dny sem vždy přilákají řadu Pražanů, kteří odtud obdivují pěkný výhled do údolí Vltavy. A jako všude jinde, připravují se i tady, aby přijali návštěvníky spartakiády, kteří se už za dva týdny sjedou do Prahy.“⁶⁹ Filmové týdeníky byly kromě novin a časopisů v podstatě jediné prostředky médií, ze kterých mohli obyvatelé získávat informace o aktuálním dění. Až do roku 1989 se promítaly před každým představením, nejvýznamnější roli hrály ve 40. a 50. letech, kdy ještě nebylo tolik rozšířeno televizní zpravodajství. Tento díl filmového týdeníku plně dokládá, že i když už Barrandovské Terasy nestály na pozici luxusního společenského střediska meziválečné Prahy, stále se zde scházely davy návštěvníků, stejně jako tomu bylo za První republiky.

⁶⁸ RYSKA, P. *Praha neznámá*. Praha 2016, s. 17; také *Barrandovské Terasy na „kopci snů“ možná znovu ožijí*. Living.cz [online], [cit. 24-05-2017]. Dostupné z: <https://www.living.cz/barrandovske-terasy-na-kopci-snu-mozna-znovu-oziji/>

⁶⁹ *Nedej se: Vrstvy Barrandovských Teras*. Česká televize. Česká televize [online], [cit. 2017-05-10]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1095913550-nedej-se/216562248420007-vrstvy-barrandovskych-terasy/>

V areálu restaurace byly provedeny nejnútnejší úpravy a opravy a Terasy zůstaly v provozu, kromě pracujícího obyvatelstva sem docházeli i obyčejní lidé a na první pohled by nikdo neřekl, že mezi jedním nedělním odpolednem v roce 1955 a 1935 uplynulo už 20 let. Dalo by se tak klidně tvrdit, že se toho od okamžiku znárodnění příliš nezměnilo – hosté a turisté navštévovali Terasy stále, i když se změnil jejich charakter, ale pořád to byli Češi a Slováci, kteří si krásu tohoto místa chtěli vychutnat, a ne němečtí důstojníci rabující vybavení. Na návštěvy barrandovského areálu Havlovou rodinou v 50. letech vzpomíná syn zakladatele Ivan Maria Havel: *„Když jsme přišli, kapela otci vždycky zahrála jeho oblíbenou Ol' Man River z muzikálu Show Boat. Personál, který si otce pamatoval z dřívějšíka jako majitele, se k nám pořád choval velice pěkně. Dokonce nám nabídli zaměstnaneckou slevu, což bylo příjemné, protože jsme tehdy v padesátých letech byli dost v nouzi.“*⁷⁰

Charakter provozu a nabídka občerstvení už zde však nebyla tak bohaté jako před lety, stejně tak se snižovala i návštěvnost bazénu pod barrandovskou skalou. Až do 60. let se tak jednalo o jedno z nejmodernějších plaveckých zařízení v Praze. Tento nesrovnatelný architektonický skvost, který v době svého vzniku stěžil měl v Evropě obdoby, tak postupně ztrácel na oblíbenosti. Nemalou měrou k tomu přispěl i proces výstavby nového, moderně zřízeného plaveckého stadionu v Podolí, který byl otevřen v roce 1965. V této již barrandovský stadion nefungoval, o deset let dříve byl uzavřen kvůli pádu kamenů, které bazén částečně poškodily. Nakonec bylo nutné plavecký areál právě z tohoto důvodu definitivně uzavřít. Později se ani neuvažovalo o jeho znovuotevření prý z důvodů nevhodného umístění a také chladné vltavské vody. Nový podolský stadion tak vlastně ztratil jediného konkurenta své doby.

Osobně si myslím, že příčinou neexistence jakýchkoliv snah o jeho obnovu byla stejně jako u skalní restaurace patrná spojitost s podnikatelskými aktivitami Václava Havla. Proč tedy obnovovat něco, co vybudoval a provozoval za První republiky soukromník, když nyní máme nový a krásný stadion v Podolí, který již vznikl v době budovatelského úsilí socialismu. My přece nemáme zájem takový podnik provozovat a ještě před jeho otevřením financovat potřebné opravy. Stadion pod barrandovskou skálou tedy dále chátral, do dnešní doby nebyl opraven a jako jediná připomínka se zde vedle betonové propadliny tyčí zkroucená skokanská věž, unikátní prvek architekta Vladimíra Grégra.

Třebaže výletní restaurace fungovala téměř beze změny, přesto začala být její návštěvnost sezónu od sezóny nižší a nižší. Pravděpodobně to bylo způsobeno jednak její

⁷⁰ *Maják nad Prahou ožívá*. Lidovky.cz [online], [cit. 20-05.2017]. Dostupné z: <http://www.lidovky.cz>

minulosti spjatou se soukromou iniciativou příslušníka nenáviděné buržoazní třídy a jednak také tím, že Barrandovské Terasy daleko více než obyčejné hosty postupně začaly vítat zahraniční delegace ostatních socialistických zemí a vysokých příslušníků komunistické moci, přijíždějících zejména z Moskvy.

Během necelého půlstoletí tak Terasy vystřídaly status společenského centra pro hosty středních tříd a společenské smetánky, cizince, diplomaty, vládní činitele a cíle zájmu cestovních kancelářů, přes pobyt nacistických důstojníků a jejich milenek, po dobu znárodnění a specializaci areálu zejména na pracující lid až k luxusnímu podniku pro cizince, nicméně nadále oficiálně otevřený pro širokou veřejnost. Návštěvníci si totiž stále mohli vybrat z určitého množství jídel z jídelního lístku, byť značně omezeného. Dochoval se totiž jídelníček v angličtině z léta 1968, podle kterého se na Terasách podávalo kromě studených předkrmů (tousty s kaviárem, vejce s kaviárem, sardinky s olejem, cibulí a citronem a tatarského bifteku), teplých předkrmů (omeleta se šunkou, šunka s vejci) i polévky a drůbeží maso.⁷¹ Je tedy jasné, že i když už toto místo platilo spíše jako reprezentující prostředí vítající zahraniční diplomaty, stále sem museli zavítat obyčejní návštěvníci z lidu, pro které byl jídelníček sestaven. Přesto přese všechno ale Barrandovské Terasy začínají ztrácet status výletního místa pražských obyvatel, snižuje se nabízená kapacita i počet míst na zahradních terasách. Už dávno nad Barrandovem nezáří reklamní neonové nápisy osvětlující budovu i okolí a vyhlídková terasa na věži už nehostí takové množství návštěvníků jako dříve. Ve svých pamětech z počátku 70. let však Václav Havel píše: „*Přesto však mohu zaznamenat, že dosud v Praze nevznikla vyhlídková restaurace takového rozsahu jako na Barrandově.*“⁷²

Provoz Barrandovských Teras fungoval až do počátku roku 1994. Podle existence dalšího reklamního sloganu z roku 1979 vyplývá, že i když už se Barrandovské Terasy samozřejmě netěšily takové návštěvnosti jako po otevření nebo v 50. letech, stále byly veřejnosti přístupné. Reklamní leták zve turisty k návštěvě lákající krásnou vyhlídkou na Prahu, nabízí i možnou rezervaci salóнку a stolů pro zvláštní příležitosti. Terasy jsou otevřeny denně kromě úterý od 12 do 23 hodin, Trilobit bar denně kromě pondělí a neděle od 21 do 3 hodin. Byla zde připravena hudba k tanci i poslechu, vzorná obsluha – kvalitní

⁷¹ Barrandovske-terasy. Maloměsták.blogspot [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://malomestak.blogspot.cz/2014/04/barrandovske-terasy.html>

⁷² HAVEL, V. M. *Mé vzpomínky*. Praha 1993, s. 333

jídla – vybrané nápoje a propagační materiál zakončuje původním sloganem „*Za Prahou a přece v Praze!*“⁷³

Na to, že byly Terasy stále přístupné, vzpomíná i barrandovská rodačka, paní Žanda Frýdová-Štěpánová v pořadu *Ze čtvrti do čtvrti II.* rádia Regina: „*Barrandovské Terasy pro mě velmi traumatické téma, protože já si samozřejmě jako dítě si pamatuju docela dobře fungující i totáčové Terasy, velmi dobře fungující, já si dokonce pamatuju ještě Trilobit bar, který byl v krásném stavu. Samozřejmě potom už byly využívány jenom ty Terasy se stavbou, nemyslím tím ty terasy doslovné, které byly směrem až dolů k bazénu, tak ty pochopitelně chátraly, chátraly, nicméně ještě vlastně těsně před revolucí byly ty Terasy v takovém ne moc dobrém technickém stavu, ale stále fungovaly. A myslím si, že v té době se daly ještě docela dobře opravit. Ta troska, která se tam nachází teď, je prostě trestuhodná a je velice smutné, když se takovým způsobem zachází podle mě s architektonickou památkou. A myslím si hlavně, že to není důstojné památce Barrandova a památce rodiny Havlových.*“⁷⁴ Tato reportáž se natáčela v prosinci roku 2005, kdy moderátor Zdeněk Bartoš uvádí, že Terasy patří řecké firmě, která se chystá je zrekonstruovat a do konce roku 2006 je zpřístupnit. Jak vidíme, tyto plány zůstaly v té době pouze na papíře.

Paní Frýdová-Štěpánová v pořadu uvádí, že v době před Sametovou revolucí Terasy sice fungovaly, ale nebyly již v příliš dobrém technickém stavu. Přesně tak tomu bylo. Areál Barrandovských Teras ve druhé polovině 20. století postupně chátral a nakonec byl pro veřejnost uzavřen úplně. V 80. letech byla situace již tak kritická a Barrandovské Terasy tak zdevastované, že v roce 1982 musel být uzavřen i oblíbený Trilobit bar, když se nad ním uvolnila část skalního masivu. Na uzavření Trilobit baru měl pravděpodobně i podíl projekt právě budovaného Barrandovského mostu (dříve mostu Antonína Zápotockého), realizovaný v letech 1978 - 1988, spojující tahy ze tří směrů. Návštěvníci se tak postupně o toto místo zbavené klidu a ticha přestali zajímat a začali hledat jiná výletní místa. To ale neznamenal, že barrandovská restaurace nebyla již v polovině 80. let vůbec navštěvovaná. Jak dokládá pořad České televize *Aktuality* z 30. dubna 1986, ještě tehdy se restaurace připravovala na otevření veřejnosti v další sezóně, upravovaly se interiéry a kontrolovalo vybavení. „*Už zítra tedy budou opět návštěvníkům k dispozici vyhlídkové terasy podniku pražské restaurace závodu Lucerna. Letos poprvé denně a nepřetržitě od 7 do 5 hodiny ráno a plánován je i*

⁷³ Barrandovské terasy. Zaniklé obce a objekty [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=17883>

⁷⁴ *Ze čtvrti do čtvrti II.* Český rozhlas Regina DAB Praha [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://prehravac.rozhlas.cz/audio/343316>

*nepřetržitý provoz v zimní sezoně. Dnes jsou ještě prováděny poslední úpravy, aby restaurační prostory, kavárna a salonky vybavené novým zařízením mohly už zítra přivítat své první hosty. Mimo jiné, každou druhou neděli zde budou vystupovat naši umělci v kulturních pořadech.*⁷⁵ Terasy tak fungovaly jako jedna z divácky oblíbených zábavných scén, kam se lidé přišli podívat na československé umělce a pobavit se, jak tomu byla například u pořadů Vladimíra Dvořáka a Jiřiny Bohdalové, Televarieté nebo Možná přijde i kouzelník na Kavčích horách.

2.4.1 Barrandovské Terasy kulturní památkou

Krátce nato, v roce 1988 byl sice areál restaurace, včetně bazénu se skokanskou věží prohlášen za kulturní památku, a i když se tu a tam objevovaly projekty rekonstrukce, žádný z nich nebyl nikdy realizován. Jeden z nich měl být započat těsně před listopadem 1989, dokonce se již začaly provádět první stavební práce, podle architekta Jana Hančla však polistopadový vývoj možnost rekonstrukce zhatil. Už tehdy na konci 80. let se ještě za socialismu uvažovalo o přístavbě dvou křídel hotelu Lucerna Barrandov se 330 lůžky a až 575 místy u stolu. Trilobit bar uzavřený od roku 1982 měl být stržen a na jeho místě vystavěna budova nová. Dnešní plánovaná koncepce přístavby hotelu tak vlastně kopíruje plán rekonstrukce z 80. let s tou výjimkou, že Trilobit bar být obnoven nemá, jednak v souvislosti s jeho zdevastováním, dokončeným požárem roku 2001 a jednak z důvodu územního rozvržení apartmánového křídla, kam už být bar umístěn nemůže.

⁷⁵ *Nedej se: Vrstvy Barrandovských Teras.* Česká televize. Česká televize [online], [cit. 2017-05-10]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1095913550-nedej-se/216562248420007-vrstvy-barrandovskych-teras/>

2.5 Sametová revoluce a současný stav

Po Sametové revoluci byl znárodněný majetek bratrů Havlů vrácen jejich potomkům v restituci, kromě Barrandovských Teras se jednalo i o palác Lucerna.

2.5.1 Návrat v restituci

2.5.1.1 Palác Lucerna

Manželka Ivana Havla, Dagmar Havlová vzpomíná na dobu krátce po restituci majetků, kdy se její manžel hodlal zabývat činností spojenou s Centrem pro teoretická studia a Dagmar Havlová se tehdy rozhodla starat se o navrácené majetky, které jí předal manžel Ivan. V té souvislosti si chtěla i od svého švagra pronajmout Barrandovské Terasy, její žádost byla ale zamítnuta: „*Paní Hornová jako Václavova zástupkyně mi řekla, že mi je nepronajmou, ale nájemníka už nikdy nenašli.*“⁷⁶

V lednu 1996 po smrti prezidentovy první ženy Olgy Havlové se Ivanova manželka pokusila získat druhou, Václavovu část paláce Lucerny do svých rukou. Rok poté ale Václav Havel prodal svou část Lucerny za 200 milionů korun firmě Chemapol, v jejímž čele stál bývalý agent komunistické rozvědky v Paříži Václav Junek. Veřejností i médií byl za paktování s komunisty poměrně silně kritizován, Havel si však své stanovisko obhajoval: „*To je jediná firma, která je ochotna dát miliardu na její rekonstrukci, jinak spadne, a toto je jediný kupec, který může palác zachránit.*“⁷⁷

Poměrně brzy se však ukázalo, že tato firma rozhodně nebyla schopna rekonstrukci zajistit a z důvodu obrovské zadluženosti se v roce 2001 dostala celá firma Chemapol i její dceřiná společnost Chemapol Reality do konkurzu. Tehdy však již Václavova polovina patřila švagrové Dagmar Havlové, která ji v roce 1999 odkoupila za 145 milionů nazpět. Během konkurzu byla nicméně tento prodej napaden s tím, že od Dagmar Havlové obdržel prodejce o 55 milionů korun méně, než byla hodnota, kterou při prodeji obdržel Václav Havel.

Proti Dagmar Havlové bylo zahájeno trestní stíhání a dokonce i vězení, nakonec byla ale o tři roky později zproštěna obžaloby. Spory však pokračovaly dál a táhly se až do října roku 2012, kdy odvolací senát Městského soudu v Praze v konečném znění rozhodl, že celý

⁷⁶ *Palác Lucerna – její sláva, pády i budoucnost.* Reflex.cz [online], [cit. 20-05-2017]. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/68416/palac-lucerna-jeji-slava-pady-i-budoucnost>

⁷⁷ Tamtéž

palác Lucerna patří nyní manželce Ivana Havla. Celý spor dořešil Nejvyšší soud v roce 2016, kdy v polovině března dovolání konkurzního správce společnosti Chemapol Reality a potvrdil tak, že celá budova skutečně Havlové patří.⁷⁸

Mohlo tedy konečně být započato s rekonstrukcí paláce: „*O tom, co dál s Lucernou, neustále s Ivanem diskutujeme. Plánů máme spousty, otevřeli jsme v prvním patře pasáže galerii, chceme zrekonstruovat Velký sál s novou vzduchotechnikou a nyní jsme před podpisem smlouvy o pronájmu teras Lucerny Ondřeji Kobzovi, který by tu chtěl udělat venkovní kavárnu.*“⁷⁹ Manželé Havlovi také usilují o zapsání celého komplexu na ministerstvu kultury, aby poté tento secesní palác mohl získat status národní kulturní památky. „*Na provozu Lucerny by se prakticky nic nezměnilo, nadále by zůstala kulturním a společenským centrem,*“⁸⁰ upřesnila Havlová, jak tomu ostatně bylo i v době jejího vzniku, kdy Lucerna proslula jako společenské středisko četných slavností, koncertů i plesů.

2.5.1.2 Barrandovské Terasy

V roce 1992 byl znovu obnoven chod barrandovské restaurace, ale spíše než provozování kavárny a restaurace se zde konaly diskotékové večery, jak při prohlídce areálu uvádí architekt Ondřej Kukral, pověřený současnou rekonstrukcí: „*A tadyhle vidíme poslední dobu, kdy Terasy byly funkční a to je diskotéka někdy z 90. let, kdy zrovna prostor pana Havla sloužil jako místo pro diskžokeje a to už je ten úpadek Barrandova kdy opravdu se z luxusní restaurace stala nějaká diskotéková záležitost a oblepilo se to zlatem.*“⁸¹

Tehdejší ředitelé Robert Varyš a Václav Junek se skutečně všemi dostupnými prostředky snažili provoz Barrandovských Teras udržovat, měly se zde pořádat nedělní koncerty, noční diskotéky a mělo být i znovuobnoveno autobusové spojení z Jiráskova náměstí. I když se některé diskotéky celkem vydařily, stejně nebylo možné úpadku podniku zabránit. Provoz tak netrval více než 2 roky, poslední obědy se zde na Barrandově podávaly

⁷⁸ *Dobojováno. Budova Lucerny patří celá Havlové.* Parlamentní listy.cz [online], [cit. 20-05-2017]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/article.aspx?rubrika=1401&clanek=426752> a také *Celá Lucerna patří Havlové.* CT24.cz [online], [cit. 20-05-2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1728034-cela-lucerna-patri-havlove-rozhodl-nejvyssi-soud>

⁷⁹ *Jaká je a jaká byla? Havlovi chtějí mít z Lucerny národní kulturní památku.* CT24.cz [online], [cit. 20-05-2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/1803698-jaka-je-a-jaka-byla-havlovi-chteji-mit-z-lucerny-narodni-kulturni-pamatku>

⁸⁰ tamtéž

⁸¹ *Nedej se: Vrstvy Barrandovských Teras.* Česká televize. Česká televize [online], [cit. 2017-05-10]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1095913550-nedej-se/216562248420007-vrstvy-barrandovskych-teras/>

v létě roku 1994. Areál byl už tehdy téměř zničen. O rok později byly Terasy uzavřeny definitivně.

Vzápětí po odprodeji části Lucerny patřící Václavu Havlovi v roce 1997 převedl prezident svou část majetku Barrandovských Teras na svou manželku Dagmar. V době po prodeji Lucerny se její švagrová Dagmar bála i o osud Teras a tak podle svých slov „...dala raději na terasy plombu, aby neprodal i je. Volali jsme to Václavovi a zároveň se ho ptali, proč Lucernu prodal, co že je to za servilitu. Načež se rozhodl okamžitě převést terasy na svou novou manželku. S Dagmar jsme se asi dva roky scházely a vymýšlely, co s nimi. Jenže Dáša vždycky přišla s tím, že si to rozmyslela.“ Jak je vidět, obě Dagmar Havlové si v otázkách správy majetku příliš nerozuměly a proto se také zřejmě rozhodly, že prezidentova manželka se bude starat o podnik Barrandovských Teras a manželka Ivana Havla o palác Lucerna, když v roce 1999 vykoupila polovinu svého švagra zpět: „Zdalo se mi docela rozumné, že já budu mít Lucernu a ona terasy. Jenže terasy vložila do akciové společnosti, z té se pak nechala vyplatit, takže dneska tu firmu ovládá nějaký Řek.“ Je zde tedy jasně patrný odlišný názor na další vývoj v souvislosti se změnou vlastníka podílu podniku Barrandovských Teras, se kterou Dagmar Havlová zřetelně nesouhlasí.

Když v roce 1999 odkoupila majetek Lucerny svého švagra, dohodly se obě manželky, že se o majetek rozdělí: první dáma se bude starat o Barrandovské Terasy a Dagmar Havlová i podnik Lucerna. Po několika letech ale manželka Václava Havla vložila majetek Teras do společnosti Barrandovské Terasy a. s. a svůj majoritní podíl převedla na Michalise Dzikose. Ještě nyní, když se konečně rozběhly první stavební práce kolem rekonstrukce Teras, se Dagmar Havlová nechala slyšet, že se s prodejem Teras dodnes nesmířila: „To byla hloupost. Terasy měly zůstat v rodině. Bylo mi to hrozně líto.“⁸²

Z Trilobit baru byl krátce po uzavření odvezen veškerý prvorepublikový nábytek a vrcholem úpadku byl požár roku 2001 způsobený bezdomovci, kdy budova vyhořela prakticky do základů. O požáru informuje televizní zpravodajství ve *Večerníku z Čech* ze dne 19. října: „Požár baru Trilobit na Barrandovských Terasách v Praze založili pravděpodobně bezdomovci. Uvedl to Václav Hladík z hasičského záchranného sboru, dřevěný bar zcela shořel v noci na dnešek.“⁸³ Podle pražských památkářů byla však škoda

⁸² Dáše prodej Barrandova dodnes zazlívám, byla to hloupost, říká Havlová. Echo24.cz [online], [cit. 20-05-2017]. Dostupné z: <http://echo24.cz/a/wjrzY>

⁸³ Nedej se: Vrstvy Barrandovských Teras. Česká televize. Česká televize [online], [cit. 2017-05-10]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1095913550-nedej-se/216562248420007-vrstvy-barrandovskych-teras/>

na budově zcela zanedbatelná, dřevěný bar byl totiž už dávno v katastrofálním stavu, dokonce před demolicí a už ani nebylo jej rekonstruovat. Situace byla tak vážná, že byla z baru sejmuta i památková ochrana, z původního vybavení se zde zachoval pouze majestátní krb. I ten měl být demontován a přesunut do restaurační budovy.

2.5.2 Projekty obnovy

V roce 2003 vložila Dagmar Havlová, manželka bývalého prezidenta Václav Havla, svůj majetek do společnosti Barrandovské Terasy a. s. a svůj majoritní podíl prodala libereckému podnikateli Michalísovi Dzikosovi. Ten získal v minulém roce řadu povolení k rekonstrukci oblíbeného výletního místa Pražanů, která by měla být hotova do 3 let, tedy do roku 2019.

Plány na obnovu barrandovského podniku vznikaly již v roce 2004, kdy se mělo jednat o rekonstrukci budovy restaurace a dostavbu apartmánového hotelu kopírujícího původní půdorys Teras, na druhém straně ostrohu nad Barrandovským mostem mělo být zbudováno kongresové centrum, protože samotná opravená restaurace už by si na sebe těžko sama mohla vydělat. Roku 2004 byl tedy schválen první plán, o rok později se uvažovalo o rekonstrukci spodní části areálu, kterou měla realizovat kancelář architektů Kuba & Pilař. *Metropolitní deník* tehdy v září 2004 uveřejnil článek s názvem *Konečně barrandovské Terasy?*⁸⁴ Zpráva tehdy informovala o projektu generální opravy restaurace a přístavbě hotelových křídel, přičemž vše mělo probíhat na základě návaznosti na dobu 30. let.

Rekonstrukce byla naplánována na rok 2006, poté z ní však sešlo, v roce 2007 byla pražským památkářům předložena nová varianta a obě byly Národním památkovým ústavem a Magistrátem Hlavního města Prahy schváleny již v roce 2008, stejně jako možnost odstranění zbytků Trilobit baru. S projektem se tedy mohlo začít již v roce 2011, kdy Michalis Dzikos získal i poslední potřebná stavební povolení. Ale ani tehdy se na Barrandovských Terasách nic významného nezměnilo. Podle investora za to mohla v té době již zastaralá verze projektu po letech schvalovacích procesů. Nebyly ale provedeny ani ty nejdůležitější zajišťovací práce.

Nyní je budova naprosto v dezolátním stavu a pod ní se vedle železnice a Strakonické ulice tyčí bývalá skokanská věž zakrytá křovím. Budova restaurace nebyla od První republiky v podstatě opravována, kromě necitelných úprav v 70. a 80. letech, ani minimálně

⁸⁴ *Konečně barrandovské terasy?* Metropolitní deník.cz [online], [cit. 11-05-2017]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/regina/denik/_zprava/131883

zajištěna proti chátrání. Četní vandalové zničili okenní výplně restaurace i zbývající mobiliář, byly vytrhávány i provizorní dřevěné lišty, a tak došlo na přelomu května a června roku 2014 k zasíťování oken v 1. a 2. patře budovy, aby se zabránilo dalším vstupům vandalů a bezdomovců. Interiéry budovy jsou zanesené navátým listím a smetím a nad vstupem se už nachází pouze zbytek původního nápisu Barrandovské Terasy.

V posledních letech se opět o projektu znovuoobnovení začalo v médiích mluvit. V červenci minulého roku se ohledně dlouhého zdržení plánu rekonstrukce nechal slyšet Michalis Dzikos: *„Když jsme poprvé získali stavební povolení, přišla do pražského hoteliérství krize. Zhruba před rokem jsme se rozhodli, že do toho půjdeme. Peníze na to jsou a jsme zadobře i s památkáři. Momentálně se dohadujeme o detailech rekonstrukce, památkáři na místo chodí a kontrolují. Jakmile budeme mít pohromadě všechny doklady, půjdeme na stavební úřad a ten má rozhodnout do deseti dní. Hotovo by mělo být za tři roky,*“⁸⁵ tvrdí liberecký podnikatel.

Deník Metro zveřejnil v dubnu 2017 příspěvek nazvaný *„Barrandovské Terasy. Pily tu vystřídaly bagry,*“⁸⁶ který komentuje průběh prvních stavebních prací zabezpečování svahu, které začaly v loňském roce na podzim, a čtenářům nabízí i popis investorových plánů na zřízení apartmánového hotelu. V článku vzpomíná na bar a restauraci i paní Eva Majerová: *„Tady dále, jak bejvala vinárna, bude hotel, místo kavárny zase restaurace.“*

Samotnou stavbou je pověřen ing. arch. Ondřej Kukral. V areálu Teras Barrandov by měla být do roku 2019 obnovena Francouzská restaurace, která by měla zabírat dvě patra budovy. Návštěvníci si budou moci vybrat menu z jídelníčku, který se inspiroje 30. lety 20. století, tedy dobou největší slávy barrandovského podniku. Stejně tak by mělo být obnoveno původní honosné zdobení a květinové motivy.

Je ovšem jasné, že byť se počítá i se zpřístupněním venkovního posezení na terasovitém pozemku, kterým právě Barrandovské Terasy prosluly, bude fungovat v daleko menším rozsahu, zejména z důvodu rozšíření silničního a železničního provozu pod Barrandovskou skálou. Tento fakt je pravděpodobně i jedním z problémů případného znovuootevření plaveckého stadionu pod barrandovskou skálou, i když zde železniční a silniční spoje fungovaly již ve 30. letech, ovšem rozhodně ne v takové míře jako nyní. Další

⁸⁵ *Konečně barrandovské terasy?* Metropolitní deník.cz [online], [cit. 11-05-2017]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/regina/denik/_zprava/131883

⁸⁶ *Na Barrandovských terasách nad Vltavou pily vystřídaly bagry.* Deník Metro.cz [online], [cit. 06-04-2017]. Dostupné z: http://www.metro.cz/na-barrandovskych-terasach-nad-vltavou-pily-vystridaly-bagry-p60-/praha.aspx?c=A170405_233435_metro-praha_jsk

komplikace provází ta skutečnost, že plavecký stadion není součástí společnosti Barrandovské Terasy a. s., a tudíž tato společnost s jeho opravou ve svých investičních plánech nepočítá. Pozemky zničeného plaveckého stadionu si totiž ponechala manželka Ivana Havla, která je zakoupila od pražského podniku Vodní stavby.

Kromě obnovy původních prostor má na Barrandově nově vzniknout bistro s mezinárodní kuchyní a podzemní parkoviště, které má sloužit zejména plánované výstavbě hotelového komplexu. Tento apartmánový hotel má přesně kopírovat půdorys barrandovské skály a jeho dvě křídla budou ze stran připojena na bývalou Francouzskou restauraci. Z toho důvodu nebude obnoven ani oblíbený Trilobit bar, který se nacházel na jednom ze skalnatých ostrohů.

Již od dubna minulého roku jsou prováděny představební práce a v září byla zahájena první fáze projektu – došlo k oškrábání tapet, odstraňování břidlicového obkladu a byla vymýcena křoviska v okolí stavby. Tyto přípravy na rekonstrukci komentuje článek s názvem *„Rekonstrukce Barrandovských teras začala, vznikne restaurace i hotel.“*⁸⁷ Už samotný podtitul *„Komplex Barrandovské terasy se začal rekonstruovat. V plánu jsou dvě nové restaurace a hotel, který bude sestávat ze dvou budov. Ten by měl pomoci projekt zaplatit. Nyní probíhá první fáze, na Barrandov už najely bagry. Hotovo bude za tři roky“* je podle mého názoru velice optimistický. Ano, v prvotním plánu bylo otevřít restauraci a hotel do konce roku 2019, a i když se od března tohoto roku už započalo se zajišťováním svahu, plánují se opravné práce na historické budově a do konce roku 2017 by zde měla vyrůst hrubá stavba budoucího hotelu a jeho zázemí, není úplně jisté, zda se rekonstrukce opět nepozdrží.

Další článek, který server *Idnes.cz* přinesl v březnu 2017,⁸⁸ už tak pozitivní není, zmiňuje sice odstranění křovisek a stromů a úpravy terénu, ale přesto se podle autora na Terasách zatím příliš mnoho nezměnilo. Proti tomu však protestuje architekt Ondřej Kukral: *„Na Barrandově probíhají stavební práce podle schválené projektové dokumentace. V současné době možná nejsou vizuálně výrazné, ale zato jsou finančně velmi náročné. Naším cílem je opravit historickou budovu tak, aby se znova připomněla její prvorepubliková krása a lesk.“*⁸⁹

⁸⁷ *Rekonstrukce Barrandovských teras začala, vznikne restaurace i hotel.* Idnes.cz [online], [cit. 14-05-2017]. Dostupné z: http://praha.idnes.cz/rekonstrukce-barrandovskych-teraz-zacala-fil-/praha-zpravy.aspx?c=A161013_2278986_praha-zpravy_nub

⁸⁸ *Opravy zatím Barrandovské terasy moc nezměnily, brzy poroste nový hotel.* Idnes.cz [online], [cit. 14-05-2017]. Dostupné z: http://praha.idnes.cz/rekonstrukce-barrandovskych-teraz-pokracuje-fop-/praha-zpravy.aspx?c=A170306_2310391_praha-zpravy_rsr

⁸⁹ Tamtéž

Otázkou ovšem zůstává, proč se investor nezačal stavbou zabývat již v roce 2011, kdy měl pohromadě všechna povolení a schválení? Michalis Dzikos se sice angažoval v procesu rekonstrukcí dalších chátrajících, památkově chráněných objektů a jejich přestavbě na hotely (vila cukrovarníka Mandelíka v Ratboři u Kolína přestavěná na hotel Chateau Kotěra, Kotěřův secesní hotel Obecní dům v Hradci Králové nebo Cyrilometodějská záložna na Zeleném trhu v Brně zrekonstruovaná na hotel Grandesa), ale to nevysvětluje stálé odkládání rekonstrukce Barrandovských Teras, které se v podstatě táhne od roku 2004. Další obavy památkářů plynou z plánované podoby barrandovského areálu. Je naprosto pochopitelné, že by již restaurace nemohla fungovat zcela sama, jako tomu bylo za První republiky, ale tím, že podle projektu vznikne na jedné straně apartmánový hotel a na druhé straně buď jeho druhé křídlo, nebo navrhované kongresové centrum, podoba skalního návrší se neodvratně změní, i když se architekti budou při stavbě jednoho hotelového křídla kopírovat původní půdorys restauračních teras. Zde by měla vzniknout i nová promenáda.

Na jednu stranu chápu, že je to zřejmě jediná možnost, jak tuto významnou památku a symbol Barrandova vůbec zachránit, na druhé straně se dost obávám, jak bude vlastně v minulosti krásné panorama nad řekou vůbec vypadat. Zda by nebylo vůbec nejlepší na budově provést základní udržovací práce a nechat ji zakonzervovat. Samozřejmě může nastat situace, že realizace opět ustrne na mrtvém bodě, ostatně jako už mnohokrát, ale doufám, že se rekonstrukci po tolika letech čekání konečně podaří dokončit. Terasy by si to zasloužily.

2.6 Barrandovské terasy v kontextu historických fotografií, turistických průvodců a fenoménu URBEX

2.6.1 Turistické průvodce

Turistické průvodce fungují jako jakési databáze památek jednotlivých měst či oblastí, jejichž existenci by případný zájemce při prohlídce dané lokality měl mít na zřeteli. I tento typ naučné literatury se však v průběhu let i desetiletí měnil, ovlivněný atmosférou doby i samotným stylem strukturalizace těchto prostředků veřejné kultury, spojujících v sobě historické konotace a stavební vývoj, ale i nahlížení na tu kterou památku, co bylo zde vyzdvihováno, co upřednostňováno a co naopak třeba vůbec a záměrně neuvedeno. Ráda bych tedy v kontextu Barrandovských Teras poukázala na to, jak se postupně jejich obraz a informace o nich v průběhu 20. století proměňovaly, zda a jak se o nich psalo v době vzniku, jestli byly naprosto opomíjené v komunistické době a v jaké míře se zmiňují v současných dílech.

V poslední době vzniká množství turistických průvodců, které se ve svých jednotlivých dílech zaměřují buď na Prahu jako celek, nebo je série postupně věnována jednotlivým částem hlavního města, zmiňuje jejich historii, vývoj a obsahuje určitý seznam pamětihodností. Mezi takové se řadí publikace *Praha neznámá* od Petra Rysky⁹⁰ a několikadílná edice *Zmizelá Praha*,⁹¹ které se na Terasy zaměřují zejména v souvislosti s problematikou památkové ochrany. Z hlediska architektonického vývoje a označení Teras na Barrandově za „perlu českého funkcionalismu“ bych uvedla dílo *Česká architektonická avantgarda* od Otakara Nového,⁹² které zohledňuje právě podobu funkcionalistického stylu v českých zemích.

Většina příspěvků pražských průvodců popisujících Barrandovské Terasy obsahuje určitou část o procesu vzniku, zmiňuje klíčové postavy projektu – Václava Havla, Maxe Urbana i Vladimíra Grégra, zabývá se koncepcí restauračního areálu, popisuje jednotlivé budovy, provozní dobu i komunikační dostupnost. Ve všech najdeme srovnání stavu podniku za První republiky a současnosti v podobě fotografií, mnohem častěji se zde objevují snímky z doby, kdy Terasy zažily roky své největší slávy, než ty z posledních let. Fotografie z období 30. let z valné většiny ukazují návštěvníky zaplněné terasy nebo

⁹⁰ RYSKA, P. *Praha neznámá – Procházky po netradičních místech a zákoutích*, Praha 2016

⁹¹ BEČKOVÁ, K. *Zmizelá Praha – Historická předměstí a okraje města – levý břeh Vltavy*. Praha 2004

⁹² NOVÝ, O. *Česká architektonická avantgarda*. Praha 2015

koupaliště, například snímek nazvaný: „Restaurace na Barrandovských terasách v plném lesku“ z knihy *Slavné stavby Prahy 5*.⁹³ Ke konci se hovoří buď o dnešní zchátralosti restaurační budovy, nebo se připojuje i informace o projektech obnovy.

5.2.3 Turistické průvodce 30. let

Už v době 30. let po otevření Barrandovských Teras veřejnosti bylo dbáno na to, aby se o jejich existenci dozvědělo co nejvíce lidí, kteří by se rozhodli restaurační komplex navštívit.

Zahraniční a domácí hosty zve k návštěvě i propagační letáky z publikace *Praha svým hostům*⁹⁴, která připravuje pro návštěvníky souhrn nejdůležitějších informací pro pobyt v Praze dokonce ve 4 evropských jazycích – češtině, němčině, francouzštině a angličtině. Zahrnuje články o historii města a nejvýznamnějších památkách a z většiny se zaměřuje na dobu moderní, tedy pražskou metropoli ve 30. letech 20. století. Kromě reklamních článků o možnostech nakupování a dopravy vyjmenovává proslulé pražské podniky v oblasti kultury i společenského života, jako jsou divadla, kavárny, restaurace nebo kluby. A právě v této souvislosti věnuje pozornost i areálu restaurace, plaveckého stadionu a sportoviště na Barrandově: „Návštěvník Prahy, který chce v klidu, pohodlí a příjemném rámci využití volné chvíle k oddechu na zdravém vzduchu v bezprostřední blízkosti města, nalezne to nejspodněji na „Terasách na Barrandově.“⁹⁵ Dobový plakát láká na nezapomenutelnou vyhlídku na město, příjemné posezení v upravené zeleni u dobrého jídla nebo kávy a zákusku a možnost sportovního vyžití v plaveckém stadionu a koupališti. Reklama je přiměřeně dlouhá na to, aby upoutala pozornost díky přiloženým fotografiím, obsahuje nejzásadnější fakta a podle mého názoru tak měla velkou šanci čtenáře oslovit, vždyť kdo by odolal sloganu: „Každý cizinec, ať již navštíví „Terasy“ kdykoliv, mezi dnem, k obědu, k čaji nebo k večeři, vždy odnese si odtud krásné, příjemné dojmy, které mu učiní vzpomínku na Prahu milou a nezapomenutelnou.“⁹⁶

Tento informační leták však není jedinou reklamou, která by byla při návštěvníky připravena. O několik stránek dál se nachází mnohem rozsáhlejší a podrobnější článek o procesu vzniku Barrandovských Teras díky iniciativě soukromého podnikatele, výstavbu areálu i nové zahradní čtvrti, v jejímž centru se měla nacházet právě barrandovská

⁹³ VEVERKA, P. *Slavné stavby Prahy 5*. Praha: Foibos, 2006

⁹⁴ *Praha svým hostům*, redig. Grmela, J. Praha 1936

⁹⁵ Tamtéž, s. 68

⁹⁶ Tamtéž

restaurace: „Proto vznikly „Terasy na Barrandově,“ největší podnik svého druhu ve střední Evropě a jistě úplně jedinečný svojí překrásnou polohou.“⁹⁷ Zkrátka vše se dělalo proto, aby se nová městská čtvrť stala naprosto autonomní jednotkou s dostupnými dopravními spoji i kulturním zázemím. Aby Barrandov působil jako „nekrásnější kout střední Evropy.“⁹⁸

V hlubočepském údolí pod Barrandovem končila i tramvajová linka č. 5, která vyjížděla od Obecního domu směrem přes ulici Na Příkopech, kolem Národního divadla přejížděla na Újezd a končila na dnešním zastávce Zlíchov. Odtud mohli návštěvníci vyjít vyhlídkovým parkem k restauraci pěšky nebo využít autobusové spojení, které navíc propojovalo Barrandovské Terasy a filmové ateliéry.

Už samotný fakt, že zde jsou v tomto průvodci Prahou ze 30. let Barrandovské Terasy vůbec zmíněny a to ještě ani ne pouze ve formě hesla, ale jsou jim věnovány 2 samostatné články, svědčí o tom, že to nemohla být jen tak ledajaká kavárna a restaurace. Snad to bylo zapříčiněno tím, že průvodce byl sepsán v polovině 30. let, kdy se Terasách poměrně dost psalo v novinách, ať už v souvislosti s restauračním podnikem nebo stadionem, a k tomu ještě vznikaly kromě reklamních letáků i fotografie zachycující barrandovské návrší a provoz restaurace.

O stejné době pojednává i *Průvodce protektorátní Prahou* od Jiřího Padevěta,⁹⁹ byť byl sepsán teprve před několika lety. Přináší čtenářům informace i jednotlivých budovách a místech, které se staly svědky významných okamžiků života v Protektorátu. Barrandovské Terasy zde jako takové vůbec obsaženy nejsou (na rozdíl od popisu rodinných vil a filmových ateliérů v souvislosti s návštěvami a působením hereckých hvězd), jediná zmínka se vztahuje ke koupališti, kde se ve dnech 3. - 4. července 1943 konaly závěreční závody mistrovství mládeže protektorátu v plavání za účasti ministra školství a lidové osvěty Emanuela Moravce, náměstka primátora Josefa Pfitznera a referenta Kuratoria pro výchovu mládeže Františka Teunera. Celá akce tak měla spíše propagandistický ráz.

5.2.4 Socialistické a soudobé průvodce Prahou

Turistické průvodce pro návštěvníky Prahy vznikaly samozřejmě i v období po 2. světové válce, pro svou práci jsem vybrala zástupce z let 70. a 80. Průvodce o hlavním městě z období 70. let jsou z velké části spíše heslovité, velice krátké, kupříkladu v knize *Praha – průvodce, informace, fakta* se k heslu *Barrandovská ulice* uvádí: „Kavárna a restaurace

⁹⁷ *Praha svým hostům*, redig. Grmela, J. Praha 1936, s. 80

⁹⁸ Tamtéž

⁹⁹ PADEVĚT, J. *Průvodce protektorátní Prahou*. Praha 2013

*Barrandov, oblíbená kavárna a restaurace s majákovou věží a terasami, postavená v r. 1929. pojmenována podle francouzského geologa J. Barranda, který v této oblasti zkoumal pravěké složení půdy.*¹⁰⁰ Na konci najdeme i přímo heslo *Terasy Barrandov – „V provozu jenom na jaře a v létě. K francouzské restauraci patří i kavárna a Aperitiv bar. Zahradní restaurace.*¹⁰¹ Jak je vidět, tato publikace obsahuje sice několik stovek hesel, ale jedná se pouze o velice stručné zápisky, v kontextu Barrandova zde samozřejmě není zmíněn Václav Havel jakožto soukromý podnikatel, nehovoří se zde ani o procesu vzniku, jen krátké informace o provozu restaurace a baru, přičemž je tedy jasné, že Barrandovské Terasy ještě stále fungují.

O něco málo delší je článek v průvodci Prahou v češtině a ve čtyřech dalších světových jazycích (ruština, němčina, francouzština, angličtina), který svým klidem, rozkvetlými zahradami, krásným výhledem a kvalitním personálem láká Pražany k návštěvě. Ani trochu se zde nemluví o stavebním vývoji či majiteli, celý příspěvek je jednou velkou reklamou, prostě ideální místo k odpočinku a na výlet: *„Máte ihned na vybranou francouzskou restauraci, kavárnu i Aperitiv bar, všechny stejně vzdušné a důmyslně architektonicky řešené – jako ostatně všechno na Barrandově.*¹⁰²

V roce 1985 byl vydán Pochův průvodce *Prahou krok za krokem*,¹⁰³ který v jednotlivých městských částích zdůrazňuje významné domy spjaté s českými dějinami, a v části věnované katastrálnímu území na levém břehu Vltavy, dnešní Praze 5, popisuje i umístění filmových ateliérů, vilové čtvrti s rodinnými domy, která spadá k „tzv. *Barrandovským terasám, nad nimiž vyniká moderně zbudovaná a zařízená kavárna a restaurace s majákovou věž, postavená podle Urbanova projektu, poskytující zajímavý a široký výhled na tok Vltavy a její protější břehy. Pod restaurací u paty skály je plavecký stadion, vybudovaný r. 1930 podle návrhu arch. V. Kolátora.*¹⁰⁴ Informace doplňuje náčrt barrandovské restaurace se stolky a slunečníky, tedy opět kladení důrazu na propagaci idylického místa, kde mají hosté strávit příjemné odpoledne. Je zajímavé, že se v této publikaci už alespoň zmiňují realizátoři projektů, i když samozřejmě ne jeho hlavní iniciátor.

¹⁰⁰ RYBÁŘ, C. *Praha – průvodce, informace, fakta*. Praha 1975

¹⁰¹ tamtéž

¹⁰² *Praha: Jídlo, pití, zábava*. Praha 1977

¹⁰³ POCHE, E. *Prahou krok za krokem*. Praha 1985

¹⁰⁴ Tamtéž, s. 364

O Barrandovských Terasách hovoří i průvodce a encyklopedie týkající se architektonických stylů,¹⁰⁵ tehdy je zvýrazňován zejména monumentální funkcionalistická restaurace podle návrhů Maxe Urbana, jemuž se ve velké míře věnuje publikace *Česká architektonická avantgarda* od Otakara Nového.¹⁰⁶ Každý architekt, který působil na území českých zemí, zde má vlastní heslo, jako Max Urban, který se kromě své činnosti v Plánovací komisi města Prahy proslavil hlavně barrandovskými projekty vyhlídkové restaurace, rodinných vil i filmových ateliérů. Proto je zde spíše než na vývoj restaurace kladen důraz na technické provedení podniku ve funkcionalistickém stylu.

Edice *Zmizelá Praha*, konkrétně její 3. díl dodatku¹⁰⁷ sice v předmluvě hovoří o vzniku honosných vilových čtvrtí v místech, která byla pro svou polohu a špatnou dostupnost dlouho ke stavebním účelům nevyužívána, nakonec se však tyto přírodní prvky zhodnotily jako zvláštní přednost. Tak vznikly honosné vilové čtvrti na Ořechovce, na Babě, ve Střešovicích na Smíchově i na Barrandově. Průvodce zde přímo uvádí: „*Ne nadarmo jsou dnes lokality Břevnova, Střešovic, Bubenče, části Dejvic, Smíchova, Košíř a dalších původně okrajových obcí považovány za tzv. dobrou adresu.*“¹⁰⁸ Tedy není tak úplně pravda, jak tvrdí Václav Maria Havel ve svých pamětech, že barrandovská zahradní čtvrť byla určena i pro méně majetné obyvatele a zejména pro mladé páry. Možná to bylo od prvopočátku součástí konceptu, ale barrandovské honosné vily v pozdější fázi obývali spíše příslušníci vyšších středních vrstev. V jiném směru se však o Barrandově ani Terasách nezmiňuje, obsahuje spíše fotografie hlubočepského břehu a popisuje změny v souvislosti s výstavbou Strakonické ulice a Barrandovského mostu ve 2. polovině 20. století.

Heslo *Barrandovská ulice* obsahuje i kniha *Pražský uličník*,¹⁰⁹ nejedná se však o spojitost s Barrandovskými Terasami, spíše zmiňuje zahradní čtvrť, filmové ateliéry a dokonce i Barrandovský most (dříve most Antonína Zápotockého).

Vůbec neobsáhlejší informace o Barrandově podává publikace Petra Ryska *Praha neznámá* v kapitole „*Zašlá sláva Barrandovských teras a plaveckého bazénu.*“¹¹⁰ Téměř 30 stránek textu podrobně popisuje vznik Teras na Barrandově, porovnává tuto stavbu a americký Cliff House, hovoří o slavnostním otevření a vysoké návštěvnosti Pražanů i

¹⁰⁵ SVOBODA, J. E. – NOLL, J. – HAVLOVÁ, E. *Praha 1919-1940. Kapitoly o meziválečné architektuře*. Praha 2000. Dále BRONCOVÁ-KLICPEROVÁ, D. a kol. *Praha 5 křížem krážem* v kapitole nazvané „Barrandov – splněný sen pražského podnikatele“, s. 179

¹⁰⁶ NOVÝ, O. *Česká architektonická avantgarda*. Praha 2015

¹⁰⁷ BEČKOVÁ, K. *Zmizelá Praha – Historická předměstí a okraje města – levý břeh Vltavy*. Praha 2004, s. 6

¹⁰⁸ Tamtéž

¹⁰⁹ LAŠŤOVKA, M. – LEDVINKA, V. *Pražský uličník – Encyklopedie názvů pražských veřejných prostranství I*. Praha 1997

¹¹⁰ RYSKA, P. *Praha neznámá – Procházký po netradičních místech a zákoutích*, Praha 2016, s. 10

význačných osob, sezónním provozu i využití členitého terénu Maxem Urbanem pro stavbu terasovitého sezení. Autor nezapomíná ani na historii areálu po roce 1945, zmiňuje znárodnění, postupné chátrání, restituci potomkům původního majitele i naděje na obnovu. Kapitola končí samostatnou částí o výstavbě a podobě barrandovského stadionu. Detailní popis dokládá množstvím fotografií hlavně současného havarijního stavu.

Pokud by se návštěvníci Prahy chtěli o Barrandovských Terasách dozvědět vše podstatné i určité zajímavosti, jistě bych doporučila právě toto dílo.

Ze stejné doby pochází dílo od Zdeňka Lukeše *Praha Václava Havla*,¹¹¹ která čtenáře seznamuje s památnými místy rodiny bývalého prezidenta Václava Havla. V první polovině knihy se nachází i pasáže o podnikatelské činnosti jeho dědečka a otce a kapitola o Barrandovských Terasách zde tudíž nemůže chybět. Text v podstatě kopíruje vzor ostatních průvodců, popisuje vznik výletní restaurace, jednotlivé budovy i plavecký areál a ve větší míře se zmiňuje o přípravném procesu rekonstrukce. Součástí jsou i fotografie dnešní podoby.

Pokud bychom měli shrnout formu, obsah a detailnost článků jednotlivých průvodců, dalo by se říci, že nejpodrobnější informace mohli čtenáři získat v době po vzniku Barrandovských Teras. Ať už se jednalo o příspěvky v novinách, články v průvodci nebo reklamní letáky a pohlednice, všechny tyto prostředky měly sloužit k tomu, aby se podařilo nalákat co nejvíce návštěvníků z řad Pražanů, okolí i zahraničí. Terasy se Barrandově se představovaly jako multifunkční areál, který zajistí hostům veškerý dostupný komfort a odpočinek. Určitá forma propagace, to bylo v podstatě to jediné, co se objevovalo i v průvodcích za doby socialismu, kdy jsou turisté opět lákáni na výlet na čerstvém vzduchu, s výhledem a kvalitním servisem. Detailní informace o založení barrandovské čtvrti a společenského střediska se opět objevují v současnosti, kdy byl o obnovení Barrandovské Terasy zájem a začalo se o nich mluvit v souvislosti s aktivitami libereckého podnikatele Dzikose.

2.6.2 Historické fotografie a pohlednice

Historické fotografie a pohlednice mohou sloužit jako výchozí historický pramen při studiu dějin umění, architektury, pro badatele zkoumající proměny historické krajiny

¹¹¹ LUKEŠ, Z. *Praha Václava Havla*. Praha 2016

v souvislosti s historickou geografii a stejně tak mohou posloužit jako ukázka způsobu života určité komunity ne v okamžicích slavnostních akcí, ale v běžném, každodenním životě. Vybrané historické snímky dokumentují proměnu prezentace Barrandovských Teras, zejména v souvislosti s tím, co bylo na té které fotografii zdůrazněno a za jakým účelem se tak stalo.

Jedna z prvních historických fotografií zobrazující ještě nedokončené Barrandovské Terasy pochází z roku 1928 (Příloha – *Barrandov 1928*). Pláň nad Barrandovskými Terasami byla tehdy ještě téměř holá, stála tu pouze jediná honosná vila, ostatní pozemky byly zatím rozparcelovány. Fotografie je orientována směrem na severovýchod a ukazuje tak, jak se nová restaurace se zářící bílou rozhlednou stala dominantou nad zatím převážně agrární krajinou branického a podolského břehu.¹¹² Podobný pohled, kdy se restaurační areál tyčí nad Vltavou, nabízí i fotografie z branického břehu z jihovýchodního směru.

Většina reklamních pohlednic z různých období 30. let obsahuje typický obrázek – barrandovský restaurační komplex s vyhlídkovou věží z jižní strany na skalnatém ostrohu na straně levé a na straně pravé pohled na zatím nezastavěné vltavské pobřeží.

Tento úhel byl pravděpodobně zvolen z toho důvodu, že se tím Terasy mohou návštěvníkům představit v celé své kráse, jsou dobře patrné všechny části budovy, majestátní vyhlídková věž i část restauračních teras. Reklamní plakáty tak lákaly návštěvníky na krásnou vyhlídku a příjemné posezení obrázky pestrobarevných slunečníků hostů, kteří se těší pohledem na řeku. Z přelomu 20. a 30. let tak pochází barevná kresba s fotomontáží, na jejíž levé straně pijí návštěvníky pod slunečníkem koktejly a napravo je napůl kreslená a napůl skutečná fotografie Barrandovských Teras. Velkými písmeny se zde skví nápis: „*Terasy Barrandov – Za Prahou a přece v Praze*“ a dále pozvánka v dalších třech jazycích (Příloha – *Barrandovské terasy – dobová propagace*).

Z roku 1931 pocházejí dvě fotografie, jedna černobílá, druhá pohlednice je kolorovaná (Příloha – *Barrandovské Terasy 1931* a Příloha – *Barrandovské Terasy 1931*). Kromě odstínu je zde patrný i rozdíl v nasměrování fotografie. Zatímco fotografie černobílá je focena spíše zespodu a spíše než terasovité vyhlídky zabírá barrandovskou skálu. Orientace kolorované pohlednice je podle mého názoru zvolena mnohem lépe, pravděpodobně se autor nacházel v místech pozdějšího Trilobit baru. Pohlednice tedy

¹¹² *Barrandov*. Historické fotografie [online], [cit. 15-05-2017]. Dostupné z: <http://www.fotohistorie.cz/FullFoto.aspx?photoID=26911>

ukazuje Terasy trochu seshora, přičemž je zde kladen větší důraz na promítnutí pásu terasovitých kaskád zahradního nábytku a slunečníků táhnoucího se po celém ostrohu.

Ano, dalo by se říci, že barevnost druhé fotografie neodpovídá tak úplně realitě, ale barevný plakát mohl pořád upoutat turisty více než fotografie černobílá.

Jako vůbec nejlepší příklad úspěšné reklamní kampaně bych prezentovala téměř identické fotografie z let 1932 (Příloha – *Barrandovské Terasy 1932*) a 1933 (Příloha – *Barrandovské Terasy 1933*). Opět pohled z jihu, ale mnohem z kratší vzdálenosti, uprostřed honosná funkcionalistická stavba naprosto obklopená záplavou slunečníků na terasovitých prostorách i v restauraci a kavárně, fotografie zachycují i pobíhající číšníky a postavy nahoře na vyhlídce. Fotografie jsou téměř identické, a kdyby nebylo jinak pohlávající vlajky a listí na stromech, snadno by se mohly považovat za jednu a tu samou. Na pozadí obou fotografií je poměrně dobře viditelné hradčanské panorama.

Černobílá fotografie z roku 1937 (Příloha – *Barrandovské Terasy 1937*) se hodně podobá fotografii černobílé z roku 1931, přičemž spíše než na stolky s návštěvníky je brán zřetel na samotné těleso budovy restaurace. Následující sezónu vystihuje v podstatě naprosto stejné zobrazení jako před 7 lety v případě kolorované fotografie. Pohled mírně seshora zobrazuje restauraci uprostřed, v okolí návštěvníky pod deštníky a na pozadí pražskou kotlinu. Z doby poválečné je podle mne velice významná fotografie z roku 1948 (Příloha – *Barrandovské Terasy 1948*) a to z toho důvodu, že jde zde kromě restaurace vidět celý spodní sportovní areál a také plavecký stadion. Tento náhled je dobře porovnatelný s černobílým snímkem z počátku 30. let, je opět focený mírně zezdola, zřetelná odlišnost je ale patrná na první pohled a týká se právě sportovního areálu, který byl poprvé zobrazen až nyní. Tato fotografie měla zřejmě poukázat na multifunkčnost celého areálu, zatímco dříve se spíše kladl důraz na umístění výletní restaurace nad Vltavou.

Většina snímků bývala sice pořizována směrem od Trilobit baru, přesto ale některé momentky zachycují návštěvnost i z barrandovské vyhlídky, z kavárny nebo restaurace. Většina z nich pochází z 1. poloviny 30. let (Příloha – *Barrandovské terasy – Trilobit bar*; Příloha – *Barrandovské terasy – Trilobit bar*; Příloha – *Barrandovské Terasy - bazén*) a zachycuje téměř obsazené kulaté zahradní stolky s postávajícími číšníky a mohly by sloužit i jako dobrý pramen pro studium módních trendů První republiky. Fotografie obsahují i záběry na zaplněný plavecký stadion, přilehlé koupaliště i loděnice a na snímcích z pozdějších let figuruje samozřejmě i budova Trilobit baru.

V dalších desetiletích po válce se tento ustálený způsob prezentace proměnil, dominují spíše letecké snímky celého areálu (Příloha – *Barrandovské terasy 50. léta*),

popřípadě barrandovské čtvrti s ateliéry (Příloha – *Barrandov letecky*), než jednotlivých budov, případně pouze části terasy Francouzské restaurace s tanečníky na záběrech z filmových týdeníků. Z roku 1959 se dochovaly amatérské záběry zahraničního turistu při návštěvě Prahy, který se zastavil i na Barrandovských Terasách.¹¹³ Snad je to způsobeno špatným počasím, že jsou zahradní terasy, restaurace i bazén téměř opuštěné, jen sem tam zde postávají malé hloučky návštěvníků, v bazénu se koupe jen minimum lidí.

V dnešní době se sociální sítě jen hemží velkým množstvím záběrů polorozpadlé barrandovské ruiny, focené ze všech stran, jak ji každý návštěvník osobně zachytil (Příloha – *Terasy současnost*. Příloha – *Terasy současnost*). Stejně jsou tyto fotografie součástí článků a příspěvků o Barrandovských Terasách v novinách či turistických průvodcích.¹¹⁴

2.6.3. URBEX

Barrandovské Terasy se také v posledních letech právě kvůli svému havarijnímu stavu stávají cílem výprav tzv. „urbexerů“, tedy členů uskupení URBEX. UrbEx, jinak také proces prozkoumávání opuštěných míst, které jsou návštěvníkům obvykle nepřístupné, se postupně v současnosti rozvíjí nejen u nás, ale i v ostatních evropských zemích, jako je Francie, Německo nebo Rakousko a vznikají tak zajímavé webové stránky, kde urbexeři sdílejí své fotky z návštěv jednotlivých objektů.¹¹⁵ Hlavní heslo urbexerů zní: „Neodnášej nic než fotky, nenechávej nic než stopy.“ Urbexeři tedy nesmí stav objektu a jeho interiéru nějakým způsobem měnit a nesmí ani prozradit přesnou lokalitu, aby se ze zapomenuté památky nestala turistická atrakce. Otázkou je, jestli by právě to některým stavbách neumožnilo záchranu v podobě rekonstrukce. Stejně tak se většina urbexerů ani osobně nezná, nemají ani fotografie svých portrétů, protože jednotlivé výpravy a vstupy do budov jsou často ilegální.

Fenomén Urban exploration, nebo také městského průzkumu, tedy všeho opuštěného, co vzniklo jako důsledek lidské činnosti, se postupně rozvíjí od 90. let 20. století, kdy se pro tuto aktivitu vžilo i anglické pojmenování. Na webových stránkách

¹¹³ *Historie Barrandova*. Barrandov.org – Spolek na ochranu starého Barrandova [online], [cit. 11-05-2017]. Dostupné z: <http://barrandov.org/historie-barrandova/historie-barrandova-odkazy/>

¹¹⁴ RYSKA, P. *Praha neznámá – Procházky po netradičních místech a zákoutích*, Praha 2016, s. 10-29, také LUKEŠ, Z. *Praha Václava Havla*. Praha 2016, s. 28-32

¹¹⁵ *Objevují místa, odkud už lidé odešli, a anonymně zachycují jejich krásu*. DOmaci.ihned.cz [online], [cit. 22-05-2017]. Dostupné z: <http://domaci.ihned.cz/c1-60050290-objevuji-mista-odkud-uz-lide-odesli-a-anonymne-zachycuji-jejich-krasu>

URBEXU se objevují seznamy míst, tzv. „must-see“ památek, které by měl návštěvník určitého města, např. Prahy navštívit. A zde se právě zmiňují Barrandovské Terasy, které urbexeři přirovnávají ve svém oboru k Pražskému hradu, protože prý patří k nejrušnějším českým ruinám.¹¹⁶ Mezi další často navštěvované památky na území Prahy patří opuštěné továrny (např. budova na ulici Radlické) nebo různé části pražského podzemí, kanály a podzemní šachty.

Urbexeři se však neomezují jen na objekty pražské, jak ukazuje vydaná kniha nazvaná *Urbex*. Zde se zmiňují objekty v Praze, v jejím okolí, ale i na opačném konci republiky, jako je bývalá Masarykova nemocnice, Tschinkelova vila, vojenská nemocnice, podzemní nacistická továrna, dětská ozdravovna a psychiatrická léčebna nebo podzemní nacistická továrna. Průzkumníci navštěvují i polorozpadlé kostely, zámky, vily nebo hotely. Nadšené výpravy urbexerů se však nekonají pouze území České republiky, na výpravy se urbexeři vydávají i do Rakouska, Polska, Francie, Itálie, Belgie nebo Německa. Mezi nejčastěji navštěvované lokality patří opuštěné vily a hotely v Rakousku bývalé šlechtické paláce v Polsku, na internetu najdeme i fotografie současného stavu továrny v Černobylu nebo různé doly a podzemní šachty nebo zábavné parky a westernové město duchů v Německu. Když poté urbexeři sdílejí se svými kolegy zážitky z průzkumů, většinou se krátce zmíní o historii budovy nebo lokality, jejím založení a postupném vývoji a poté následuje pasáž o současném stavu interiérů a exteriérů stavby nebo místa, popřípadě jak se urbexeři na místo dostali.¹¹⁷

A i kdybychom hledali paralelu barrandovského areálu v zahraničí, podobné budovy bychom našli v Belgii a Francii. V Belgii se jedná o opuštěnou lokalitu rekreačního centra Jonah, které sice vzniklo až v 90. letech minulého století, příliš dlouho však otevřen nebyl, již o 21 let později byl provoz ukončen kvůli nedostatečné bezpečnosti a neodpovídajícím požárním normám. Vše vyšlo najevo po incidentu, kdy návštěvnice v soláriu utrpěla popáleniny poté, co špatně fungoval časovač. Majitel se sice po několika letech snažil provoz areálu obnovit, ale po smrti svého společníka již nenašel vhodného investora. Ani pro Barrandovské Terasy se to v 90. letech nepodařilo. Stejně jako zde i v Belgii najdeme pozůstatky někdejšího provozu, zničená lehátka, sprchy, vířivky, v baru zůstaly nápoje a v šatnách otevřené skříňky.

¹¹⁶ Průvodce na výlety opuštěnou Prahou. Vice.cz [online], [cit. 23-05-2017]. Dostupné z: <https://www.vice.com/cs/article/urban-exploration-praha-blink>

¹¹⁷ *Opuštěná místa*. Opuštenamista.eu [online], [cit. 22-05-2017]. Dostupné z: <http://www.opustenamista.eu/>

Zatímco se belgický areál podobal Terasám na Barrandově spíše jako areál pro odpočinek, kongresové centrum MIB ve Francii pro změnu proslulo jako společenské středisko skýtající možnost pořádání konferencí významných osob a společenských událostí, které měly pozvednout zájem o cestovní ruch. Centrum bylo dokončeno a slavnostně otevřeno ve 2. polovině 20. století a díky několika patřům, terasám a proskleným oknům nabízel objekt nádherný výhled na město. Jednalo se o obrovskou budovu, zčásti zapuštěnou do svahu, horní patro bylo přístupné z horního městského náměstí a měly zde být umístěny obchody a služby. Pořádané konference však cestovní ruch příliš nezvýšily a provoz tak velké budovy, byl tudíž nevýhodný a bylo tudíž nutné jej uzavřít. Dnes jsou interiéry téměř prázdné, většina mobiliáře byla odvezena a skleněné výplně vymláceny.

URBEX není jen seznam nebo databáze opuštěných budov. Jsou to místa, o kterých se na internetových fórech vedou diskuze, urbexeři si sdělují své zážitky při hledání objektů nebo pocity a vnímání atmosféry místa. URBEX tak dnes slouží jako jakýsi rekonstrukční prvek, který zkoumá a znovuobjevuje místa, která postupně ztrácela na významu a upadala v zapomnění, často ne vlastní vinou. Jednoduše do těch kterých končin přestali návštěvníky jezdit a místo postupně začala ovládat příroda. To je i případ Barrandovských Teras, které byly po restituci víceméně ponechány svému osudu. Tento úpadek však není problematikou pouze poslední doby, kořeny bychom měli hledat už v době po druhé světové válce, od které vlastně Terasy nebyly opravovány.

6 Závěr

Opravdový rozkvět kavárenské kultury přichází na přelomu 19. a 20. století. V souvislosti s rozvojem měst, neustálými změnami v oblasti technologií a také s rozmachem veřejného osvětlení se začínají objevovat noční podniky a stávají se typickým nočním fenoménem nočního života velkoměst. I když bychom mohli dobu První republiky označit jako „zlatou éru“ kavárenských podniků, kdy vznikají taková místa jako kavárny Union, kabaretní Montmartre, Arco, Národní kavárna, secesní Corso, kavárna Louvre na Národní třídě, Café Imperial, Hlavova kavárna nebo kavárna Reunion, většina z kdysi vyhlášených podniků do dnešní doby nepřežila. Na jejich místě najdeme přinejlepším restaurace, ovšem nejčastěji musely předat místo bankám, obchodům či cestovním kancelářím. Některé podniky byly zcela přebudovány, typickým příkladem je kavárna U Myšáka ve Vodičkově ulici. Několik kaváren již ani neexistuje, budovy byly zbořeny, jako třeba překrásná kavárna Union na rohu Národní třídy. V Praze najdeme i takové podniky, kde namísto nádherných prvorepublikových prostorů zůstaly již jen polorozpadlé ruiny. Takové bychom hledali v pražské Stromovce v proslulé Šlechtově restauraci nebo právě na ostrohu nad řekou Vltavou, kde kdysi stával multifunkční areál Barrandovských Teras.

Kdysi byly Barrandovské Terasy považovány za jeden z nejluxusnějších areálů volného času a odpočinku, návštěvníci zde kromě času stráveného v kavárně mohli využít i přilehlá koupaliště a sportoviště. Dnes je to jen opuštěná troska čnicí nad Vltavou jako smutná připomínka slavného prvorepublikového skvostu.

Tento rozsáhlý areál na okraji Prahy byl za První republiky velice oblíbený. Vznikl na návrh pražského podnikatele Václava Maria Havla ve spolupráci se známým architektem Maxem Urbanem, byl zbudován v letech 1927 – 1929 a slavnostně otevřen dne 4. října 1929. Na svou dobu se jednalo o projekt téměř nevídaných rozměrů – v areálu vznikla luxusní restaurace, pod skálou moderní plovárna se skokanskou věží, na skalním ostrohu byla zbudována prosklená kavárna, propojená s koupalištěm úzkými schody ve skalách. Návštěvníkům sloužily také tenisové kurty, pláž, koupaliště a volejbalové hřiště.

I když za nacistické okupace a doby Protektorátu fungoval areál Barrandovských Teras dál, už se dávno nejednalo o podnik pro návštěvníky z centra velkoměsta i okolí. Z podniku se naopak pro svou polohu na ostrohu nad řekou stala protiletectká pevnost. A ani situace po válce nepřispěla k obnově silné tradice tohoto místa. Po konci druhé světové válce se uvažovalo o znárodnění, podnik však již v této době začal chátrat. Za komunistického

režimu zde mělo vzniknout rekreační centrum pro pracující lid, spíše než to však kavárna a restaurace sloužily komunistickým pohlavárům a zahraničním delegacím.

V té době se počítalo už jen s provozem restaurace popřípadě kavárny, v roce 1955 byl uzavřen plavecký bazén. V 80. letech byla situace již tak kritická a Barrandovské Terasy již tak zdevastované, že musel být uzavřen i oblíbený Trilobit bar. Krátce nato byl sice areál restaurace, včetně bazénu se skokanskou věží prohlášen za kulturní památku, neobjevil se však téměř žádný návrh, aby byly Terasy opraveny a znovu otevřeny. Podnik byl sice po roce 1989 vrácen do majetku potomkům zakladatele Václava Maria Havla, ale areál byl již téměř zničen. Vrcholem všeho byl požár roku 2001, kdy budova Trilobit baru vyhořela prakticky do základů. V současné době se sice plánuje rozsáhlá rekonstrukce restaurace a dostavba hotelu, zatím ale stav příliš nenasvědčuje tomu, že by se provoz prvorepublikového podniku mohl obnovit. Budova je naprosto v dezolátním stavu a pod ní se vedle železnice a Strakonické ulice tyčí bývalá skokanská věž zakrytá křovím.

Na první pohled by se mohlo zdát, že sešlost a havarijní stav tohoto architektonického skvostu je důsledkem až doby nedávné, že jej způsobily neshody při navrácení majetků bratrům Havlovým, případně období 80. let těsně před Sametovou revolucí. Dalo by se říci, že v posledních letech byl už tento krásný multifunkční areál tak zničen, že se s ním už nedá dělat velmi mnoho. Že úpadek způsobili ti „zlí komunisti,“ kteří podnik Barrandovských Teras ukradli právoplatným majitelům při znárodnění, prostě jen z toho důvodu, aby areál patřil do majetku státu a dále se o něj nestarali. Tento osud tak potkal mnoho restauračních i zábavních zařízení, Barrandovské Terasy nejsou výjimkou.

Je ale vůbec možné říci, že do znárodnění byl barrandovský komplex v perfektním stavu a najednou se po procesu znárodnění vše změnilo? Vždyť i prezident Antonín Zápotocký, ač příslušník komunistické strany, usiloval o to, aby byly Barrandovské Terasy nadále v provozu, aby sem lidé opět mohli chodit kochat se výhledem, využít nabídky kvalitní kuchyně nebo se vykoupat v bazénu. Ano, i v 50. letech se Terasy na jaře dál otvíraly návštěvníkům, byť už se nejednalo jen o příslušníky vyšších středních vrstev a pražské smetánky, jako spíše o návštěvníky ze širších vrstev společnosti. Restaurací areál tak stále nějakým způsobem fungoval, a aby to bylo možné, musely se samozřejmě provádět nejnnutnější zabezpečovací stavební práce. Komplex restauračního a sportovního zařízení však nebyl od doby První republiky podroben rekonstrukci celkové, vždy se jen hledělo na to, aby se ty nejhorší nedostatky zamaskovaly a restaurace se znovu na jaře otevřela veřejnosti. Z toho tedy vyplývá, že kořeny postupného chátrání je nutné hledat ještě v době

před znárodněním. Podle mého názoru je základním a skutečným důvodem zchátralosti této funkcionalistické stavby fakt, že byl založen z iniciativy soukromého podnikatele Václava Maria Havla. Tento čin byl ve 30. letech ve veřejnosti prezentován jako vrchol soukromé podnikatelské aktivity, když se inženýru Václavu Havlovi podařilo otevřít takový podnik, který při otevření navštívilo 50 000 návštěvníků a během sezóny se zde o víkendech podávalo přes 3 000 obědů, v podstatě z většiny z vlastních finančních prostředků.

Kdybychom tedy měli odpovědět na to, z jakého důvodu komplex Teras na Barrandově během 2. poloviny 20. století tak zchátral, měli bychom vše chápat v kontextu ovzduší komunistické a později socialistické atmosféry, která začal ovlivňovat českou společnost od zlomového února 1948. Zatímco dříve byl projekt Václava Havla na zahradní čtvrti a společenské středisko vyzdvihován a uznáván, během komunistického období se například ani v turistických průvodcích zmínka o autoru koncepce neobjevuje, zřídka zde najdeme informace o architektovi Maxu Urbanovi, a to ještě až ke konci 80. let. Během socialismu jsou tedy Barrandovské Terasy prezentovány jako podnik pro lidové vrstvy, který je dostupný všem lidem bez rozdílu, ne jen těm nejbohatším a jejich známým.

Barrandovské Terasy prochází linií dějin 20. století a domnívám se, že je velice důležité, že se konečně snad schyluje k jejich rozsáhlé rekonstrukci a novému otevření. A i kdyby k tomu nakonec dojít nemělo, o Terasy byl opět díky projektům na určitou dobu obnoven zájem, znovu se o nich začalo mluvit, psát, vznikaly rozhovory s pamětníky a obyvateli zahradní čtvrti a tento velkolepě budovaný projekt a všechny ty pozapomenuté vzpomínky se ve vědomí společnosti znovu ožívují. Byť se ve většině případů objevuje spíše pocit nostalgie a lidé se ptají, proč nechali majitelé, ať už stát nebo rodina Havlů, tuto krásnou památku, která se v 1. polovině 20. století stala jednou z dominant pražské krajiny, tak nepochopitelným způsobem zchátrat. Kdyby se snad s jejich opravou započalo o 20 nebo 30 let dříve, kdy ještě Terasy nebyly v takovém chmurném stavu jako nyní, nestala by se z nich možná taková polorozpadlá ruina, pozvolna se ztrácející v okolní zeleni.

Významnou okolností, která stav Barrandova nutně musela poznamenat, je neustále se rozšiřující zástavba, kdy postupně město v průběhu 2. poloviny 20. století expandovalo a rozrůstalo směrem na okrajové části Prahy. Stejně tak jako restaurační zařízení, byl zejména i plavecký bazén ovlivněn rozšířením železnice a silničních komunikací. Barrandovské Terasy už zkrátka ztratily to, za čím se za První republiky jezdilo – klidné místo v nerušné části hlavního města, na skalnatém ostrohu nad Vltavou, kde na místě dnešního rušného Barrandovského mostu projížděly často jen výletní parníky. A když tak procházím kolem staveniště, kde se kolem bývalé výletní restaurace pohybuje jen několik bagrů, říkám si, zda

je vůbec možné (a žádané) navrátit tomuto místu paměti ruch, který zde od konce 20. let 20. století čile probíhal. Ano, jistě se dají exteriéry i interiéry Teras na Barrandově podle původních fotografií zrekonstruovat, otázkou ovšem zůstává, kolik lidí tuto činnost opravdu ocení. Jistě se najdou návštěvníci, kteří sem třeba dříve chodili tancovat nebo posedět s přáteli, ti se sem budou vracet z pocitu nostalgie, ale kolik jich bude? Nestane se z Barrandovských Teras jen další luxusní restaurace a hotel pro zahraniční turisty, který bude lákat na iluzi atmosféry 30. let? Kouzlo tohoto místa už je dávno ztracené v nenávratnu.

7 Zdroje

7.1 Literatura

- ASSMANN, Jan: *Kultura a paměť: písmo, vzpomínka a politická identita v rozvinutých kulturách starověku*. Praha: Prostor, 2001
- BEČKOVÁ, Kateřina: *Zmizelá Praha – Historická předměstí a okraje města – levý břeh Vltavy*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2004
- BENDOVIÁ Eva: *Pražské kavárny a jejich svět*, Praha a Litomyšl: Paseka; Muzeum hlavního města Prahy, 2008.
- BOUDNÝ Jaroslav: *Pražské plovárny v padesátých letech*, Jinonický kurýr roč. 2, č. 15. Praha 2014
- BRONCOVÁ-KLICPEROVÁ, Dagmar. a kol. *Praha 5 křížem krážem*. Praha: MILPO, 2010
- ČECHURA, Jaroslav: *Broumovská rebelie*. Praha: Lidové noviny, 1997
- DOČKALOVÁ Michaela: *Kam jsme si chodili zaplavat?*, Pětka pro vás č. 8. Praha: Městská část Praha 5, 2012
- DVOŘÁK Tomáš: *Pražské výletní restaurace*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny; Muzeum hlavního města Prahy, 2010.
- ÉTIENNE, Francois: *Místa paměti. Lieux de mémoire. Erinnerungsorte*. In: Český časopis historický, 107/2009, č. 5. Praha: Historický ústav AV ČR, 2009
- FAIGLOVÁ Barbora, HAVLÍKOVÁ Katka: *URBEX - opuštěná místa v Čechách*. Praha: Grada Publishing, 2015.
- GINZBURG, Carlo: *Sýr a červy*. Praha: Argo, 2005
- HALBWACHS, Maurice: *Legendární topografie evangelií ve Svaté zemi*. in: *Antologie francouzských společenských věd: Město*. Cahiers du CEFRES n° 10, 2010
- HAVEL Václav Maria: *Mé vzpomínky*, Praha: Lidové noviny, 1993
- HONZÍK, Karel: *Obyvatelné město*. In: Přítomnost XV. Praha 1938
- JUNEK, Václav: *Lucerna, její čas a její lidé. Příběhy z pražské Lucerny*. Brno: Computer Press, a. s., 2011
- KUDĚLKA, Viktor: *To byl český milovník. Hvězdy nad Barrandovem – Průvodce po starších českých filmech*. Brno: Produkce Knihkupectví Michala Ženíška, 1994
- KUDĚLKA, Viktor: *Ženy jeho snů. Hvězdy nad Barrandovem – Průvodce po starších českých filmech*. Brno: Produkce Knihkupectví Michala Ženíška, 1994
- LAŠŤOVKA, Marek – LEDVINKA, Václav. *Pražský uličník – Encyklopedie názvů pražských veřejných prostranství I*. Praha: Scriptorium, 1997

- LUKEŠ, Zdeněk: *Praha Václava Havla*. Praha: Knihovna Václava Havla, 2016
- LUKEŠ, Zdeněk; fotografie HROCH Pavel: *Praha moderní - velký průvodce po architektuře 1900-1950; II. Levý břeh Vltavy*. Praha a Litomyšl: Paseka, 2013.
- MOTL, Stanislav: *Mraky nad Barrandovem*. Praha 2006
- NORA, Pierre: *Mezi pamětí a historií. Problematika míst*, in: Politika paměti. Antologie francouzských společenských věd. Praha: Francouzský ústav pro výzkum ve společenských vědách, 1998
- NOVÝ, Otakar: *Česká architektonická avantgarda*. Praha: Prostor, 2015
- PADEVĚT, Jiří: *Průvodce protektorátní Prahou*. Praha: Archiv hlavního města Prahy, Academia, 2013
- POCHE, Emanuel. *Prahou krok za krokem*. Praha, Litomyšl: Paseka, 1985
- Praha: Jídlo, pití, zábava*. Praha: Odbor obchodu a cestovního ruchu Národního výboru hlavního města Prahy, 1977
- RYBÁŘ, C. *Praha – průvodce, informace, fakta*. Praha 1975
- SMETÁNKA, Zdeněk: *Legenda o Ostojovi*. Praha: Lidové noviny, 2010
- SVOBODA, Jan. E. – NOLL, Jindřich. – HAVLOVÁ, Ester: *Praha 1919-1940. Kapitoly o meziválečné architektuře*. Praha 2000
- ŠUBRT Jiří, PFEIFEROVÁ Štěpánka: *Kolektivní paměť jako předmět historicko-sociologického bádání*. In *Historická sociologie – Časopis pro historické sociální vědy*, roč. 1. Praha: Karolinum 2010
- ŠUSTROVÁ, Radka a Luba HÉDLOVÁ. *Česká paměť: národ, dějiny a místa paměti*. Praha: Academia, 2014.
- VARYŠOVÁ, Eliška: *Barrandovské Terasy a jejich další osud* in: *Věstník Klubu za starou Prahu*. Praha 2016
- VEVERKA Přemysl: *Slavné stavby Prahy 5*, Praha: Foibos, 2005.
- VEVERKA Přemysl: *Památky Prahy 5: stavby, sochy a plastiky, pamětní desky*, Praha: Národní památkový ústav; Foibos, 2006.
- VORLÍK Petr: *Český mrakodrap*. Praha a Litomyšl: Paseka, 2015
- WANATOVICZOVÁ, K. *Miloš Havel – český filmový magnát*. Praha: Knihovna Václava Havla, 2013

7.2 Prameny, webové stránky a odborné zdroje

Barrandov. Historické fotografie [online], [cit. 15-05-2017]. Dostupné z:

<http://www.fotohistorie.cz/FullFoto.aspx?photoID=26911>

Důkladně pohřbené koupaliště, *Večerník Praha* roč. 13, č. 54, 2003

KOVÁŘOVÁ, Linda. *Místa paměti a kulturní dědictví. Na příkladu Kutné Hory*, 2009 [cit. 2016-05-27]. Vedoucí práce Lud'a Klusáková.

Praha svým hostům, redig. Grmela, J. Praha: Československé ústředí cizineckého ruchu, 1936

Nedej se: Vrstvy Barrandovských Teras. Česká televize. *Česká televize* [online], [cit. 2017-05-10]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/1095913550-nedej-se/216562248420007-vrstvy-barrandovskych-teras/>

7.2.1 Denní tisk

Lidová demokracie, roč. 1. č. 26 (09. 06. 1945)

Lidové noviny, roč. 37, č. 503 (6. 10. 1929)

Národní politika, roč. 47, č. 349 (21. 12. 1929)

Národní politika, roč. 49, č. 163 (14. 6. 1931)

Národní večerník – Sport a hry, č. 167 (17. 06. 1932)

Národní listy, roč. 70, č. 167 (19. 6. 1930)

Národní politika, roč. 56, č. 192 (15. 06. 1938)

Národní politika, roč. 57, č. 192 (02. 07. 1939)

Národní politika, roč. 57, č. 269 (27. 9. 1939)

Národní listy, Tělovýchova-sport, roč. 81, č. 39 (08. 02. 1941)

Pestrý týden, roč. 4, č. 39 (28. 9. 1929)

Rudé právo, roč. 54, č. 109 (09. 05. 1951)

Rudé právo, roč. 54, č. 122 (25. 05. 1951)

Sportovní deník č. 125 (28. 06. 1932)

Sportovní deník, č. 107 (2. 6. 1932)

7.2.2 Webové stránky

Barrandovské Terasy na „kopci snů“ možná znovu ožijí. Living.cz [online], [cit. 24-05-2017]. Dostupné z: <https://www.living.cz/barrandovske-terasy-na-kopci-snu-mozna-znovu-oziji/>

Barrandovske-terasy. Maloměstřák.blogspot [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://malomestak.blogspot.cz/2014/04/barrandovske-terasy.html>

Barrandovské terasy. Zaniklé obce a objekty [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=17883>

Celá Lucerna patří Havlové. CT24.cz [online], [cit. 20-05-2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1728034-cela-lucerna-patri-havlove-rozhodne-nejvyssi-soud>

Dáše prodej Barrandova dodnes zazlívám, byla to hloupost, říká Havlová. Echo24.cz [online], [cit. 20-05-2017]. Dostupné z: <http://echo24.cz/a/wjrzY>

Dobojováno. Budova Lucerny patří celá Havlové. Parlamentní listy.cz [online], [cit. 20-05-2017]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/article.aspx?rubrika=1401&clanek=426752>

Jaká je a jaká byla? Havlovi chtějí mít z Lucerny národní kulturní památku. CT24.cz [online], [cit. 20-05-2017]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/kultura/1803698-jaka-je-a-jaka-byla-havlovi-chteji-mit-z-lucerny-narodni-kulturni-pamatku>

Konečně barrandovské terasy? Metropolitní deník.cz [online], [cit. 11-05-2017]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/regina/denik/_zprava/131883

Maják nad Prahou ožívá. Lidovky.cz [online], [cit. 20-05-2017]. Dostupné z: <http://www.lidovky.cz>

Na Barrandovských terasách nad Vltavou pily vystřídaly bagry. Deník Metro.cz [online], [cit. 06-04-2017]. Dostupné z: http://www.metro.cz/na-barrandovskych-terasach-nad-vltavou-pily-vystridaly-bagry-p60-/praha.aspx?c=A170405_233435_metro-praha_jsk
Objevují místa, odkud už lidé odešli, a anonymně zachycují jejich krásu. DOmaci.ihned.cz [online], [cit. 22-05-2017]. Dostupné z: <http://domaci.ihned.cz/c1-60050290-objevuji-mista-odkud-uz-lide-odesli-a-anonymne-zachycuji-jejich-krasu>

Opravy zatím Barrandovské terasy moc nezměnily, brzy poroste nový hotel. Idnes.cz [online], [cit. 14-05-2017]. Dostupné z: http://praha.idnes.cz/rekonstrukce-barrandovskych-teras-pokracuje-fop-/praha-zpravy.aspx?c=A170306_2310391_praha-zpravy_rsr

Opuštěná místa. Opuštěnamista.eu [online], [cit. 22-05-2017]. Dostupné z: <http://www.opustenamista.eu/>

Palác Lucerna – její sláva, pády i budoucnost. Reflex.cz [online], [cit. 20-05-2017]. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/68416/palac-lucerna-jeji-slava-pady-i-budoucnost>

Průvodce na výlety opuštěnou Prahou. Vice.cz [online], [cit. 23-05-2017]. Dostupné z: <https://www.vice.com/cs/article/urban-exploration-praha-blink>

Rekonstrukce Barrandovských teras začala, vznikne restaurace i hotel. Idnes.cz [online], [cit. 14-05-2017]. Dostupné z: http://praha.idnes.cz/rekonstrukce-barrandovskych-teras-zacala-fil-/praha-zpravy.aspx?c=A161013_2278986_praha-zpravy_nub

Ze čtvrti do čtvrti II. Český rozhlas Regina DAB Praha [cit. 2017-05-05]. Dostupné z: <http://prehravac.rozhlas.cz/audio/343316>

7.2.3 Fotografie

Příloha č. 1 – NEJEDLÝ, Pavel: *Barrandovské Terasy 1928*. In: *Barrandov1928* [online], [cit. 11-05-2017]. Dostupné z: <http://www.barrandov1928.cz/index.php/photos/album/65.html>

Příloha č. 2 – NEJEDLÝ, Pavel: *Barrandovské Terasy 30. léta*. In: *Barrandov1928* [online], [cit. 11-05-2017]. Dostupné z: <http://www.barrandov1928.cz/index.php/photos/album/65.html>

Příloha č. 3 a č. 4 – NEJEDLÝ, Pavel: *Barrandovské Terasy 1931*. In: *Barrandov1928* [online], [cit. 11-05-2017]. Dostupné z: <http://www.barrandov1928.cz/index.php/photos/album/65.html>

Příloha č. 5 – NEJEDLÝ, Pavel: *Barrandovské Terasy 1932*. In: *Barrandov1928* [online], [cit. 11-05-2017]. Dostupné z: <http://www.barrandov1928.cz/index.php/photos/album/65.html>

Příloha č. 6 - KRAUS, Vladimír: *Barrandovské terasy 1933*. In: *Barrandovské terasy* [online], [cit. 13-05-2017]. Dostupné z: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=17883>

Příloha č. 7 - NEJEDLÝ, Pavel: *Barrandovské Terasy 1937*. In: *Barrandov1928* [online], [cit. 11-05-2017]. Dostupné z: <http://www.barrandov1928.cz/index.php/photos/album/65.html>

Příloha č. 8 - NEJEDLÝ, Pavel: *Barrandovské Terasy 1938*. In: *Barrandov1928* [online], [cit. 11-05-2017]. Dostupné z: <http://www.barrandov1928.cz/index.php/photos/album/65.html>

Příloha č. 9 – č. 11 – KRAUS, Vladimír: *Barrandovské terasy – Trilobit bar*. In: *Barrandovské terasy* [online], [cit. 13-05-2017]. Dostupné z: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=17883>

Příloha č. 12 – č. 13 – KRAUS, Vladimír: *Barrandovské terasy bazén*. In: *Barrandovské terasy* [online], [cit. 13-05-2017]. Dostupné z: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=17883>

Příloha č. 14 - NEJEDLÝ, Pavel: *Barrandovské Terasy 1948*. In: *Barrandov1928* [online], [cit. 11-05-2017]. Dostupné z: <http://www.barrandov1928.cz/index.php/photos/album/65.html>

Příloha č. 15 - NEJEDLÝ, Pavel: *Barrandovské Terasy 50. léta*. In: *Barrandov1928* [online], [cit. 11-05-2017]. Dostupné z: <http://www.barrandov1928.cz/index.php/photos/album/65.html>

Příloha č. 16 - NEJEDLÝ, Pavel: *Barrandovské Terasy 1975*. In: *Barrandov1928* [online], [cit. 11-05-2017]. Dostupné z: <http://www.barrandov1928.cz/index.php/photos/album/65.html>

Příloha č. 17 – NEJEDLÝ, Pavel: *Barrandov letecky*. In: *Barrandov1928* [online], [cit. 11-05-2017]. Dostupné z: <http://www.barrandov1928.cz/index.php/photos/album/65.html>

Příloha č. 18 – KRAUS, Vladimír: *Dobová propagace*. In: *Barrandovské terasy* [online], [cit. 13-05-2017]. Dostupné z: <http://www.zanikleobce.cz/index.php?obec=17883>

Příloha č. 19 – č. 22 – LANGER, Jan: *Terasy Barrandov*. In: *Začala rekonstrukce Barrandovských teras. Do tří let přivítají první návštěvníky* [online], [cit. 26-05-2017].

Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/regiony/1934876-zacala-rekonstrukce-barrandovskych-teraz-do-tri-let-privitaji-prvni-navstevniky>

